

Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου

Τμήμα Μεταπτυχιακών Σπουδών - Ευρωπαϊκή Κοινωνική Πολιτική

**Η ΨΗΦΙΟΠΟΙΗΣΗ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ ΣΤΑ ΠΛΑΙΣΙΑ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΠΥΛΩΝΑ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΩΣ ΕΡΓΑΛΕΙΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΗΣ
ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ**

Της

Σοφίας Δ. Μέξη

Μεταπτυχιακή Διπλωματική Εργασία που υποβλήθηκε στο καθηγητικό σώμα για τη μερική εκπλήρωση των υποχρεώσεων απόκτησης διπλώματος Μεταπτυχιακών Σπουδών του τμήματος Κοινωνικής και Εκπαιδευτικής Πολιτικής του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου στην κατεύθυνση Ευρωπαϊκή Κοινωνική Πολιτική

Εγκεκριμένο από την εξεταστική επιτροπή

Επιβλέπουσα: κα Μαρίνα Αγγελάκη, καθηγήτρια

2^ο Μέλος : κος Δημήτριος Βενιέρης, καθηγητής, Πρόεδρος τμήματος

3^ο μέλος : κος Ανδρέας Φερόνας, καθηγητής

Κόρινθος,

Σεπτέμβριος 2023

Με ατομική μου ευθύνη και γνωρίζοντας τις κυρώσεις που προβλέπονται από τις διατάξεις του άρθρου 18 (λόγοι και διαδικασία διαγραφής από το ΠΜΣ) του Κανονισμού Λειτουργίας Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών, δηλώνω υπεύθυνα, ότι για τη συγγραφή της Μεταπτυχιακής Διπλωματικής μου εργασίας (ΜΔΕ) δεν χρησιμοποίησα ολόκληρο ή μέρος έργου άλλου δημιουργού ή τις ιδέες κι αντιλήψεις άλλου δημιουργού χωρίς να γίνεται αναφορά στην πηγή προέλευσης (βιβλίο, άρθρο από εφημερίδα ή περιοδικό, ιστοσελίδα κλπ).

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ	5
ABSTRACT.....	7
ΕΙΣΑΓΩΓΗ – ΣΤΟΧΟΙ.....	8
1 ΨΗΦΙΟΠΟΙΗΣΗ.....	12
1.1 Ορισμός της έννοιας.....	12
1.2 Μετάβαση στην ψηφιοποίηση	13
1.3 Η θεσμική διάσταση των επιχειρήσεων και τα οφέλη της.....	15
1.4 Ευρωπαϊκή θεσμοθέτηση ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΝΑΡΞΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ ΕΕ ΜΕΧΡΙ ΤΟΝ ΕΠΚΔ	16
1.4.1 Εναρξη λειτουργίας ΕΕ.....	16
1.4.2 Από τη στρατηγική της Λισαβόνας στον ΕΠΚΔ	16
1.4.3 Στρατηγική ΛΙΣΑΒΟΝΑΣ.....	17
1.4.4 ΕΠΚΔ.....	18
1.4.5 ΕΠΚΔ και σημερινή εποχή	22
1.5 EUROFOUND.....	23
2 Η ΨΗΦΙΟΠΟΙΗΣΗ ΣΤΟΝ ΤΟΜΕΑ ΤΗΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΣΤΑ ΚΡΑΤΗ ΤΗΣ ΕΕ.....	25
2.1.1 ΨΗΦΙΟΠΟΙΗΣΗ ΚΑΙ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΣΤΗ ΓΑΛΛΙΑ	25
2.1.2 ΨΗΦΙΟΠΟΙΗΣΗ ΚΑΙ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΣΤΗ ΓΕΡΜΑΝΙΑ	26
2.1.3 ΨΗΦΙΟΠΟΙΗΣΗ ΚΑΙ ΑΠΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΣΤΗΝ ΙΤΑΛΙΑ.....	28
2.1.4. ΨΗΦΙΟΠΟΙΗΣΗ ΚΑΙ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΣΤΗΝ ΟΛΑΝΔΙΑ.....	28
2.1.5 ΨΗΦΙΟΠΟΙΗΣΗ ΚΑΙ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ	28
3 ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΨΗΦΙΑΚΗΣ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ.....	34
3.1.1 βίβλος Ψηφιακού μετασχηματισμου	35
3 2 ΕΜΒΛΗΜΑΤΙΚΕΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ.....	36
3.2.1 Ψηφιοποίηση των αρχείων του κράτους (ID 16778) Άξονας 2.2.....	36
3.2.2 Ψηφιακός μετασχηματισμός Μικρομεσαίων Επιχειρήσεων (ID: 16706) Άξονας 2.3:36.....	37
3.2.3 Νέα στρατηγική για τη δια βίου μάθηση & εθνικό σύστημα αναβάθμισης δεξιοτήτων (ID 16913) Άξονας 3.2.....	37
3.2.4 Ψηφιακή κάρτα απασχόλησης.....	37
4 ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΔΙΑΣΤΑΣΗ ΨΗΦΙΟΠΟΙΗΣΗΣ.....	39
4.1 ΘΕΤΙΚΕΣ κοινωνικές επιπτώσεις.....	39
4.1.1 Διασφάλιση εργασιακών δικαιωμάτων.....	41
4.1.2 Προστασία Αδήλωτης Εργασίας	41
4.1.3 Ψηφιακή ετοιμότητα ανθρώπινου δυναμικού και μακροχρόνια ανεργία	42
4.1.4 Απασχόληση των Νέων.....	45
A) πρωτοβουλία Απασχόλησης των Νέων (ΠΑΝ).....	45
B) Χρηματοδότηση και στήριξη από ΕΕ.....	46
4.1.5 Στήριξη επιχειρηματιών και αυτοπασχολούμενων.....	47

4.1.6	Βελτίωση εκπαιδευτικού συστήματος για απόκτηση ικανοτήτων-δεξιοτήτων.....	47
4.1.7	Σχέδιο Ευρωπαϊκών δράσεων για ψηφιακή εκπαίδευση	50
4.2	ΑΡΝΗΤΙΚΕΣ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΨΗΦΙΟΠΟΙΗΣΗΣ ΣΕ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ.....	52
4.2.1	Αντικατάσταση ανθρώπου από μηχανές.....	52
4.2.2	δημιουργία και διεύρυνση επαγγελματικού χάσματος.....	52
4.2.3	έλλειψη ελεύθερου χρόνου του εργαζόμενου	52
4.2.4	στέρηση επιπλέον μισθού ή επιδομάτων.....	53
4.2.5	διακρίσεις μεταξύ των φύλων.....	52
4.2.6	Μισθολογική πόλωση.....	53
4.2.7	Ψηφιακό χάσμα	54
5	Η ΜΕΤΑ COVID 19 ΕΠΟΧΗ.....	55
5.1	Οι συνθήκες αποκατάστασης και επανάκαμψης.....	55
5.2	Χρηματοδότηση επανάκαμψης.....	60
6.	ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	62
	ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	68
	Ιστοσελίδες και αναφορές από διαδίκτυο	71

1 ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Στην παρούσα μεταπτυχιακή εργασία έγινε προσπάθεια προσδιορισμού της έννοιας της ψηφιοποίησης στα πλαίσια εφαρμογής του Ευρωπαϊκού Πυλώνα Κοινωνικών Δικαιωμάτων, ως εργαλείο ενίσχυσης της απασχόλησης και η επιπτώσεις της εφαρμογής της στην κοινωνία.

Αφού πρωταρχικά δόθηκε ο ορισμός της έννοιας, έπειτα ερευνήθηκε η εξέλιξη της θεσμοθέτησης της ψηφιοποίησης επ' αγαθό της κοινωνίας από την ίδρυση της ΕΕ μέχρι την ψήφιση του Ευρωπαϊκού Πυλώνα Κοινωνικών Δικαιωμάτων (έτος 2017) και η εξέλιξη μέχρι τη σημερινή εποχή, όσον αφορά τον τομέα της απασχόλησης.

Εν συνεχεία ερευνήθηκε πώς και σε ποια βήματα έχουν προχωρήσει κάποιες από τις χώρες της ΕΕ, ώστε να ενσωματώσουν την ψηφιοποίηση στον τομέα της εργασίας των πολιτών που διαβιούν σε αυτές και γίνεται εκτενής αναφορά σε πρωτοβουλίες που λήφθηκαν στην Ελλάδα σε εφαρμογή των όσων όρισε ο ΕΠΚΔ, τόσο σε νομοθετικό επίπεδο (δημιουργία Υπουργείου Ψηφιακής Διακυβέρνησης το οποίο συντονίζει όλο το έργο της εφαρμογής της ψηφιοποίησης σε όλους τους κοινωνικούς τομείς, όπως εκπαίδευση, υγεία, οικονομία κλπ), όσο και σε εμβληματικές επενδύσεις που είναι σε εξέλιξη για την προαγωγή του βίου των πολιτών.

Έπειτα, ερευνήθηκαν όχι μόνο οι θετικές επιπτώσεις της σε κοινωνικό επίπεδο ως προς τη διασφάλιση των δικαιωμάτων των εργαζομένων, την αύξηση και βελτίωση της παραγωγής των επιχειρήσεων, ως προς τις νέες ευκαιρίες που δημιουργούνται στην αγορά εργασίας για τους νέους, αλλά και οι αρνητικές επιπτώσεις σε κοινωνικό επίπεδο στο χώρο της εργασίας όσον αφορά την αύξηση των ωρών απασχόλησης του εργαζόμενου εκτός του ωραρίου εργασίας, την διάκριση μεταξύ φύλων, την στέρηση επιπλέον μισθού ή επιδομάτων, την μισθολογική πόλωση, την έλλειψη ελεύθερου χρόνου και την αντικατάσταση του ανθρώπου από τις μηχανές.

Τέλος γίνεται αναφορά σχετικά με το πώς η πανδημία του covid 19 επιτάχυνε τις εξελίξεις προς την υιοθέτηση της ψηφιακής μορφής εργασίας σε πολλαπλά επίπεδα όπως και εκείνο της απασχόλησης και ακολουθούν τα συμπεράσματα, στα οποία τελικά αποφαίνεται η συντάξασα την παρούσα εργασία για το αν η ψηφιοποίηση είναι τελικά ωφέλιμη ή βλαπτική για την κοινωνία, όσον αφορά την απασχόληση.

Λέξεις κλειδιά: ψηφιοποίηση, έθνη -κράτη, Ευρωπαϊκός Πυλώνας Κοινωνικών Δικαιωμάτων, Ελληνικό Υπουργείο Ψηφιακής Διακυβέρνησης, κοινωνικές επιπτώσεις, εμβληματικές επενδύσεις, διασφάλιση εργασιακών δικαιωμάτων, COVID-19, ενιαία αγορά, συνεργατική οικονομία, καταπολέμησης ανεργίας, δείκτης ψηφιακής οικονομίας και κοινωνίας.

Abstract

In this master's thesis, an attempt was made to determine the concept of digitization in the context of the implementation of the European Pillar of Social Rights, as a tool to enhance employment and the effects of its application on society.

After the definition of the concept was primarily given, then the evolution of the institutionalization of digitization for the benefit of society from the establishment of the EU to the passing of the European Pillar of Social Rights (year 2017) and the evolution up to the present time, regarding the field of employment.

Subsequently, it was investigated how and what steps some of the EU countries have taken in order to integrate digitization in the work sector of the citizens who live in them, and ex Then, not only its positive effects at the social level in terms of securing workers' rights, increasing and improving the production of businesses, in terms of the new opportunities created in the labor market for young people, but also the negative effects on social level in the workplace in terms of increasing the worker's working hours outside of working hours, discrimination between the sexes, deprivation of extra pay or benefits, wage polarization, lack of free time and the replacement of man by machines. Finally, a reference is made regarding how the covid 19 pandemic has accelerated the developments towards the adoption of the digital form of work at multiple levels as well as that of employment and the conclusions follow, in which the author of this paper finally decides whether digitization is ultimately beneficial or detrimental to society in terms of employment.

Keywords: digitization, nation-states, European Pillar of Social Rights, Greek Ministry of Digital Governance, social impact, flagship investments, safeguarding labor rights, COVID-19, single market, collaborative economy, unemployment.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ -ΣΤΟΧΟΙ

Οι οικονομικές σχέσεις παραγωγής στις ανθρώπινες κοινωνίες, με το πρίσμα των τεχνολογικών δυνατοτήτων, βρίσκονται σε συνεχή μεταβολή. Η διαθεσιμότητα αγαθών, η προσφορά εργασίας και οι πολιτικές και κοινωνικές ελευθερίες, καθορίζουν το επίπεδο ανάπτυξης μια κοινωνικής οντότητας. Σηματοδοτούν επίσης την πάλη μεταξύ της οικονομίας, της κουλτούρας και των κοινωνικών δικαιωμάτων των μελών των κοινωνιών (Vandenhole, 2017).

Η ιστορία της ψηφιοποίησης ξεκινάει από την καθιέρωση το 1703 του σύγχρονου δυαδικού συστήματος που χρησιμοποιείται σήμερα σε υπολογιστικά συστήματα (Larsson, 2019). Ωστόσο η έννοια της ψηφιοποίησης όπως την ορίζουμε σήμερα ξεκίνησε με την δημιουργία του πρώτου υπολογιστή το 1940 και σταδιακά με την αυξανόμενη χρήση του προσωπικού υπολογιστή από το δεύτερο μισό του 20^{ου} αιώνα και έπειτα. Φτάνοντας στο σήμερα η ψηφιοποίηση λαμβάνει όλο και μεγαλύτερο χώρο στην κοινωνία όπως και στον εργασιακό τομέα με εργαλεία όπως το Διαδίκτυο, το Big Data και η Τεχνητή Νοημοσύνη και έχει τεράστιες επιπτώσεις σε πολλούς κοινωνικούς τομείς και κυρίως στον τομέα της απασχόλησης, αφού αποτελεί το βασικό εργαλείο για την πιο γρήγορη ανάπτυξη των επιχειρήσεων, την υλοποίηση των στόχων τους, την αναζήτηση αγοράς και παροχή προϊόντων και υπηρεσιών σε παγκόσμιο επίπεδο.

Αντιλαμβανόμενη την ανάγκη προσαρμογής στα νέα δεδομένα, με σκοπό την αναβάθμιση της ζωής των κοινωνιών και την δημιουργία ανταγωνιστικής παγκόσμιας οικονομίας, η ΕΕ έλαβε από την ίδρυσή της πρόνοια για δημιουργία πλαισίου δράσης και συμμόρφωσης των κρατών μελών της στις ραγδαίες εξελίξεις. Οι ψηφιακές τεχνολογίες είναι ένας σημαντικός και καθοριστικός παράγοντας για τις εταιρείες όσον αφορά τις πτυχές της βιώσιμης και ανταγωνιστικότητας στην παγκόσμια αγορά. Οι ευρωπαϊκές επιχειρήσεις μπορούν να επωφελούνται από τις σημαντικές ευκαιρίες που συνδέονται με την ψηφιοποίηση. Η ψηφιοποίηση, η βιωσιμότητα και η τεχνολογική ανάπτυξη επηρεάζουν και ίσως να διαμορφώσουν, το Ευρωπαϊκό και παγκόσμιο επιχειρηματικό περιβάλλον στο μέλλον (Justinek, 2022).

Στην παρούσα διπλωματική εργασία ερευνάται το πώς αντιμετώπισε η ΕΕ τις προκλήσεις στον τομέα της απασχόλησης από την πρώτη στιγμή της ίδρυσής της, με σκοπό την επίτευξη ανταγωνιστικής οικονομίας τόσο εντός όσο και εκτός των συνόρων της και πώς εξελίχθηκε χρονικά η θέσπιση νομοθετικών κανόνων, δεσμευτικών για τα κράτη - μέλη της, προκειμένου με τη συμμόρφωση στους θεσμοθετημένους κανόνες να επιτύχουν τον προεκτεθέντα στόχο. Θα εστιαστεί η προσοχή στην στρατηγική της Λισαβόνας (έτος 2000), η οποία οδήγησε στη δημιουργία του

Ευρωπαϊκού Πυλώνα Κοινωνικών Δικαιωμάτων, τον οποίο η Ευρωπαϊκή Επιτροπή το 2016 τον παρουσίασε εξειδικευμένα σαν μια δέσμη μέτρων για την ανάπτυξη της οικονομίας και της ανταγωνιστικότητας μέσω των στρατηγικών που θα αναπτύξουν οι εταιρείες και των κοινών δικτύων (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, δελτίο τύπου 19-04-2026).

Όπως θα διαπιστώσει κανείς αν αναγνώσει τους κανόνες του ΕΠΚΔ, ενώ σε κανένα σημείο δεν αναφέρουν ρητά την χρήση ψηφιακών μέσων, εν τούτοις η διατύπωση τους επιτρέπει την ενσωμάτωση των νέων εξελίξεων στο πλαίσιο που έχουν θεσπίσει, μέσω του οποίου ενισχύεται η οικονομία, η κοινωνία και το περιβάλλον, δίαυλοι που οδηγούν στην ανάπτυξη και κατά συνέπεια την κοινωνική ευμάρεια, μέσω της ενίσχυσης της απασχόλησης.

Και παρά το γεγονός ότι ουδείς λόγος γίνεται για την έννοια ψηφιοποίηση, ωστόσο εξειδικεύονται οι στόχοι και τα μέτρα που θα οδηγήσουν στην ενιαία ευρωπαϊκή αγορά και την πρόσβαση σε αυτήν αγαθών και υπηρεσιών, οπότε ο μοναδικός δίαυλος μέσω του οποίου θα καταστεί αυτό εφικτό, είναι η ψηφιοποίηση σε πανευρωπαϊκό επίπεδο.

Έν συνεχεία ερευνάται η εφαρμογή του ΕΠΚΔ σε σχέση με την ψηφιοποίηση στον τομέα της απασχόλησης, μέχρι το πρόσφατο παρόν, αφού ένα έτος πριν από σήμερα, (2022) η Ευρωπαϊκή Επιτροπή παρουσίασε μια νέα τυποποίηση η οποία επικεντρώνεται στα πρότυπα της ενιαίας αγοράς σε παγκόσμιο επίπεδο. Η στρατηγική ασχολείται με την πράσινη και ψηφιακή οικονομία και κύριος στόχος της είναι η ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας της Ευρωπαϊκής Ένωσης σε παγκόσμιο επίπεδο. Αυτή η νέα στρατηγική προσπαθεί να εφαρμόσει την ψηφιακή οικονομία σε τεχνολογικές εφαρμογές. Επίσης, πρόσφατα η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δημοσίευσε ένα όραμα που περιλαμβάνει τους στόχους και τις στάσεις που απαιτούνται για τον επιτυχημένο ψηφιακό μετασχηματισμό της Ευρώπης έως το 2030 (European Commission, 2022) και πρότεινε ένα σύνολο ψηφιακών αρχών προκειμένου να υποστηριχθούν πρωταρχικά, οι ακόλουθοι τομείς: πολίτες με ψηφιακή εξειδίκευση και επαγγελματίες με υψηλή ψηφιακή εξειδίκευση μέχρι το έτος 2030. Στόχος είναι η ενίσχυση για ασφαλείς, αποδοτικές και βιώσιμες ψηφιακές υποδομές, για τον ψηφιακό μετασχηματισμό των επιχειρήσεων και την ψηφιοποίηση των δημόσιων υπηρεσιών, έως το 2030. Για το λόγο αυτό, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή στοχεύει τις μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις (ΜΜΕ) ως την κινητήριο δύναμη ως προς την εισαγωγή ψηφιακών καινοτομιών σε διάφορους κλάδους. Επιχειρήσεις αυτού του τύπου είναι η βασική ραχοκοκαλιά της οικονομίας, σε όλο το μήκος της Ευρωπαϊκής ένωσης. Αυτός είναι, ένας από τους λόγους για τον οποίο οι στρατηγικές που περιλαμβάνονται στις εξαγγελίες των ευρωπαϊκών θεσμών, περιλαμβάνουν τη μείωση των φραγμών και τη διευκόλυνση των επιχειρηματικών συνθηκών για τις ΜΜΕ. Οι νέες δραστηριότητες θα ωφελήσουν τις ΜΜΕ και τις νεοσύστατες επιχειρήσεις σε ότι αφορά την ενίσχυση της ενιαίας αγοράς, τη μείωση της

εξάρτησης από την προσφορά και κυρίως, την επιτάχυνση των ψηφιακών μετασχηματισμών. Επιπλέον, η ευρωπαϊκή πολιτική φαίνεται να περιλαμβάνει μέτρα που στοχεύουν στην ενθάρρυνση των ΜΜΕ στους τομείς της ενίσχυσης των διαδικασιών ψηφιοποίησης, της καταπολέμησης των καθυστερήσεων πληρωμών και της υποστήριξης της φερεγγυότητας (Razminie *nè et al.*, (2021), European Commission, (2021).

Από όλα τα προαναφερόμενα, συνάγεται το συμπέρασμα, ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση, έχει τοποθετήσει τη νέα ψηφιακή εποχή πολύ ψηλά στη λίστα των στρατηγικών της προτεραιοτήτων, διαθέτοντας πόρους για την τακτική και λεπτομερή παρακολούθηση των επιδόσεων των κρατών μελών.(Greece's position in the European digital economy: Opportunities and challenges for the Private and Public Sector *By Krommyda Vicky*, 2021)

Στα πλαίσια των κανόνων που έχει θεσμοθετήσει η ΕΕ, γίνεται έρευνα στις επόμενες σελίδες για το πώς στηρίζει η ΕΕ τις κρατικές πρωτοβουλίες με χρηματοδότηση και δημιουργία νέων επιμορφωτικών προγραμμάτων και εν τέλει πώς συμμορφώνονται τα κράτη μέλη όσον αφορά την εφαρμογή της ψηφιοποίησης στον τομέα της απασχόλησης και σε τι πρωτοβουλίες προβαίνουν ώστε να γίνουν πράξη τα όσα ψηφίστηκαν σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Ενδεικτικά αναφέρονται οι χώρες της Ιταλίας, Γερμανίας, Ολλανδίας, Γαλλίας, και της Ελλάδας.

Στη συνέχεια διερευνάται η επίδραση και οι θετικές επιπτώσεις της ψηφιοποίησης σε κοινωνικό επίπεδο στον τομέα της απασχόλησης, όσον αφορά την επίπτωση της στα εργασιακά δικαιώματα, στην καταπολέμηση της μακροχρόνιας ανεργίας και της αδήλωτης εργασίας, στην εξασφάλιση ή καταπάτηση των εργασιακών δικαιωμάτων των πολιτών.

Ωστόσο θα ήταν σημαντική παράλειψη να μην αναφερθούν οι αρνητικές επιπτώσεις που επέρχονται στην απασχόληση, όπως η αύξηση ωρών εργασίας χωρίς περαιτέρω απολαβές, ανισότητα φύλων λόγω συνθηκών εργασίας κλπ και θα γίνει προσπάθεια να δοθεί απάντηση στο ερώτημα, αν η ψηφιοποίηση μπορεί να δημιουργήσει ένα νέο όριο κοινωνικών ανισοτήτων, με ομάδες πολιτών με περιορισμένα μέσα και γνώσεις που αδυνατούν να μετέχουν στο ψηφιακό κράτος και πληροφόρηση. Αν όντως είναι υπαρκτός ένας τέτοιος κίνδυνος, τότε ποιες πολιτικές έχουν δρομολογηθεί και πόσες ακόμα χρειάζονται για να αποτραπεί μια τέτοια προοπτική.

Επειδή η πανδημία του covid 19 έπαιξε καταλυτικό ρόλο στην υιοθέτηση της ψηφιοποίησης κυριολεκτικά εν μια νυκτί από όλα τα κράτη σε ευρωπαϊκό αλλά και παγκόσμιο επίπεδο, καθώς οι κάτοικοι όλης της υφηλίου έπρεπε να αποκτήσουν πρόσβαση σε υπηρεσίες και αγαθά παρά το γεγονός της απομόνωσης και του εγκλεισμού τους, δεν θα μπορούσε να μην αφιερωθεί και ένα κεφάλαιο στην επίδραση της πανδημίας στον τομέα της ψηφιοποίησης.

Εν κατακλείδι και με δεδομένο ότι η ψηφιοποίηση θεσπίζεται για την βελτίωση της κοινωνικής πολιτικής αφού ο σκοπός της είναι αφενός η πρόσβαση των πολιτών στις κοινωνικές υπηρεσίες και η παροχή σε αυτούς ψηφιακών πόρων, η παρούσα εργασία θα προσπαθήσει να απαντήσει στο ερώτημα, αν τελικά η ψηφιοποίηση είναι ευκαιρία ή απειλή όσον αφορά την απασχόληση, για τους πολίτες των κρατών της της ΕΕ.

ΨΗΦΙΟΠΟΙΗΣΗ

1.1 Ορισμός της έννοιας

Η ιστορία της ψηφιοποίησης ξεκινάει από την καθιέρωση το 1703 του σύγχρονου δυαδικού συστήματος που χρησιμοποιείται σήμερα σε υπολογιστικά συστήματα (Larsson, 2019). Ωστόσο η έννοια της ψηφιοποίησης όπως την ορίζουμε σήμερα ξεκίνησε με την δημιουργία του πρώτου υπολογιστή το 1940 και σταδιακά με την αυξανόμενη χρήση του προσωπικού υπολογιστή από το δεύτερο μισό του 20^{ου} αιώνα και έπειτα. Φτάνοντας στο σήμερα η ψηφιοποίηση λαμβάνει όλο και μεγαλύτερο χώρο στην κοινωνία όπως και στον εργασιακό τομέα με εργαλεία όπως το Διαδίκτυο, το Big Data και η Τεχνητή Νοημοσύνη.

Στα ελληνικά η έννοια της ψηφιοποίησης αντικατοπτρίζει ταυτόχρονα τον ψηφιακό μετασχηματισμό και τις επιπτώσεις που έχει αυτός στην κοινωνία καθώς και τα εργαλεία που απαιτούνται για την πραγματοποίησή του. Ωστόσο για να ορίσουμε με μεγαλύτερη ακρίβεια την έννοια της ψηφιοποίησης πρέπει να ανατρέξουμε στους αγγλικούς όρους του digitization και digitalization (Larsson, 2019). Στην πραγματικότητα υπάρχει σημαντική διαφορά στους αντίστοιχους αγγλικούς όρους καθώς digitization νοείται η διαδικασία μετατροπής στοιχείων όπως εγγράφου, κειμένου, εικόνας, αντικειμένου ή σήματος από αναλογική σε ψηφιακή μορφή για την εισαγωγή τους στον υπολογιστή, ώστε να μπορέσουν να αποθηκευτούν και να γίνουν αντικείμενο επεξεργασίας από τον χρήστη: *«μια διεργασία όπου οι αναλογικές διεργασίες και τα φυσικά αντικείμενα μετατρέπονται σε ψηφιακή μορφή»* (Reis, et al., 2020). Δηλαδή, μέσω της ψηφιοποίησης είναι εφικτή η μεταφορά οποιουδήποτε τύπου πληροφορίας σε ηλεκτρονική μορφή, προσβάσιμη μέσω του παγκόσμιου δικτύου. Ωστόσο η έννοια του digitalization η οποία ερμηνεύεται στα ελληνικά περισσότερο ως ψηφιακός μετασχηματισμός και νοείται ως ολόκληρη η μετάβαση του επιχειρηματικού στερεώματος σε μια ψηφιακή προσέγγιση, καθώς επιτρέπει και δίνει την ευκαιρία στις επιχειρήσεις να χρησιμοποιήσουν την τεχνολογία ώστε να βελτιώσουν τον τρόπο με τον οποίο ασκούν το επάγγελμα, το να μεταβάλλουν τους στόχους τους, να συλλέξουν και να επεξεργαστούν με μεγαλύτερη ακρίβεια δεδομένα, να δημιουργήσουν διαφορετικά κανάλια προβολής, να αυξήσουν τα κέρδη τους και φυσικά να αλλάξουν τον τρόπο διαχείρισης ανθρώπινου δυναμικού. Επιπλέον, ο ψηφιακός μετασχηματισμός αφορά και τον τρόπο με τον οποίο η κοινωνία συντάσσεται γύρω από την ψηφιακή διάσταση (Gerven, 2022). Παρόλα αυτά επειδή οι έννοιες ψηφιοποίηση και ψηφιακός μετασχηματισμός είναι αλληλένδετες και χρησιμοποιούνται και οι δύο προσδίδοντας το ίδιο νόημα, για αυτόν τον λόγο στην εργασία αυτή η έννοια ψηφιοποίηση θα ταυτίζεται τόσο και με την έννοια της μετατροπής στοιχείων σε ψηφιακή μορφή, όσο και στην

ψηφιακή μετάβαση. Για την ακρίβεια η έννοια της ψηφιοποίησης εισάγει μια μεγάλη αλλαγή στον τρόπο που οι άνθρωποι και οι επιχειρήσεις διαχειρίζονται κάθε είδους πληροφορία, είτε είναι σχετιζόμενη με τραπεζικά/χρηματοοικονομικά δεδομένα, είτε με την πιο απλή προσωπική τους φωτογραφία· επομένως, και μια μεγάλη αλλαγή στις βάσεις όπου στηρίζονται και πορεύονται οι σύγχρονες κοινωνίες. Η διάπλαση της ψηφιακής συνδεσιμότητας «ανοίγει» τις πόρτες και επιτρέπει μια ταχεία αναδιαμόρφωση της αξίας των προϊόντων, των υπηρεσιών, των κρατικών μηχανισμών και των επιχειρηματικών μοντέλων σε μια κλίμακα συμβατή με τις παγκόσμιες ανάγκες, αλλά εξυπηρετώντας εξίσου και αυτές που περιορίζονται σε εθνικό ή τοπικό επίπεδο (Luo, 2019)

Καταλήγοντας, λοιπόν, σε έναν κοινώς αποδεκτό ορισμό της ψηφιοποίησης ως τη μεταποίηση κάθε τύπου πληροφορίας σε αλγόριθμο και ότι “συμβολίζει την 4^η βιομηχανική επανάσταση” (Yadong Luo, 2021), καλύπτουμε το θεωρητικό κομμάτι του θέματος. Θα μπορούσαμε να συμπεράνουμε ότι ο ψηφιακός μετασχηματισμός εν τέλει είναι μια επανάσταση δύο συστατικών: Έξυπνης Τεχνολογίας και Επιστημονικών Διαδικασιών και είναι μια αέναη διαδικασία που προσφέρει νέες δυνατότητες, αφού βοηθά στην αξιοποίηση των ωφελειών που προσφέρει η σύγχρονη τεχνολογία.

Ο ρους της ανθρώπινης ιστορίας προς μια ψηφιοποιημένη εποχή προφανώς κα δεν άλλαξε από τη μια μέρα στην άλλη. Οι πρώτες ενδείξεις των δυνατοτήτων της πληροφορικής έκαναν την εμφάνισή τους ήδη από τις αρχές του 20^{ου} αιώνα, ακολουθώντας μια σταθερή ραγδαίως εξελισσόμενη πορεία, φτάνοντας στο σήμερα, τον 21^ο αιώνα, όπου οι ανθρώπινες κοινωνίες άρχισαν να προσαρμόζονται σε μια ψηφιοποιημένη πραγματικότητα. Από τα παραπάνω προκύπτει ότι η ψηφιοποίηση έχει την δυνατότητα να αλλάξει δύο βασικούς πυλώνες του δημόσιου βίου: τον τρόπο με τον οποίο οι πολίτες έχουν πρόσβαση στις δημόσιες υπηρεσίες και το πως η ευρεία παροχή ψηφιακών πόρων, όπως εκπαίδευση, σεμινάρια κλπ., μπορούν να αλλάξουν σημαντικά την ποιότητα και τον τρόπο ζωής ατόμων που λαμβάνουν παροχές πρόνοιας (Hall, 1993, Gerven, 2022). Έτσι εφόσον η ψηφιοποίηση αποτελεί ένα σημαντικό θεσμικό εργαλείο διακυβέρνησης και απευθύνεται ουσιαστικά στους πολίτες, μπορεί να αποτελέσει ένα πολύ σημαντικό εργαλείο θέσπισης συγκεκριμένων κοινωνικών πολιτικών που θα αλλάξουν ριζικά την κοινωνία, κάτι που θα εκτεθεί αναλυτικά στα επόμενα κεφάλαια.

1.2 Μετάβαση στην ψηφιοποίηση

Προϋπόθεση μιας ομαλής μετάβασης στην ψηφιοποίηση και σε όλα αυτά που συνεπάγεται ως προς την κοινωνική αλλαγή είναι η πρόσβαση σε υπολογιστικές μηχανές μεγάλης ισχύος—που πλέον στην αγορά βρίσκονται διαθέσιμες σε προσιτές τιμές, επιτρέποντας την πρόσβαση στις υπηρεσίες στην πλειονότητα του πληθυσμού καθώς και στην εκτεταμένη συνδεσιμότητα στο

διαδίκτυο και σε τεχνολογία που επιτρέπει την συνδεσιμότητα μεταξύ υπολογιστών, βάσεων δεδομένων και εργαλείων που επιτρέπουν τον έλεγχο του βαθμού επιτυχίας συγκεκριμένων πρακτικών, ώστε εν τέλει να αποτελέσουν στέρεα θεμέλια των επιχειρήσεων.

Όλα τα μέσα που παρέχει η τεχνολογία συμβάλλουν στην άνοδο της παραγωγικότητας και συνάμα στην οικονομική ανάπτυξη. Από ήδη διεξαχθείσες έρευνες (Παγκόσμιο Οικονομικό Φόρουμ) έχει εκτιμηθεί το εξής: *“η συνδυασμένη παγκόσμια αξία της ψηφιακής μετάβασης για την κοινωνία και τη βιομηχανία θα υπερβεί τα 100 τρισεκατομμύρια δολάρια ΗΠΑ μέχρι το 2025. Για παράδειγμα, η αξία της αγοράς για λύσεις ρομποτικής και τεχνητής νοημοσύνης αναμένεται να αυξηθεί έως τα 142 δισεκατομμύρια ευρώ μέχρι το 2020. Εκτιμάται ότι μέχρι το 2025 η αξία του συνδυασμένου οικονομικού αντικτύπου της αυτοματοποίησης της γνώσης, της εργασίας, των ρομπότ και των αυτόνομων οχημάτων θα κυμαίνεται από 6,5 τρισεκατομμύρια έως 12 τρισεκατομμύρια ευρώ ετησίως, συμπεριλαμβανομένων των κερδών από άποψη παραγωγικότητας και των οφελών σε τομείς όπως η υγειονομική περίθαλψη και η ασφάλεια.”* (Negreiro and Madiega, 2019).

Λαμβάνοντας υπόψη τα επακόλουθα τέτοιου είδους προβλέψεων, οι επικείμενες αλλαγές θα έρθουν για να «απαιτήσουν» μια εκ νέου διαμόρφωση επιχειρηματικών μοντέλων από τις βιομηχανίες αλλά και τις κυβερνήσεις, καθώς ενδέχεται να υπάρξει κίνδυνος προσαρμογής εν όψει του γρήγορου ρυθμού αλλαγών και επιβάλλεται η υποχρέωση ένταξης και ενσωμάτωσης των ήδη προϋπαρχόντων και ισχυόντων πλαισίων και καθεστώτων στην ψηφιοποιημένη εποχή (Negreiro and Madiega, 2019)

«Τα τελευταία έτη, οι υπεύθυνοι χάραξης πολιτικής έχουν εκφράσει σθεναρά τη στήριξή τους για την υλοποίηση της ψηφιακής ενιαίας αγοράς. Τον Δεκέμβριο του 2017, η Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Κοινοβουλευτικής Έρευνας (EPRS) επισήμανε ότι η αποτελεσματική λειτουργία της ψηφιακής ενιαίας αγοράς θα μπορούσε να συνεισφέρει στην οικονομία μας 415 δισεκατομμύρια ευρώ ετησίως για την περίοδο 2014-2019 και να δημιουργήσει εκατοντάδες χιλιάδες νέες θέσεις εργασίας. [...] Σύμφωνα με την Επιτροπή, τα οφέλη του βιομηχανικού διαδικτύου αναμένεται να αυξηθούν ραγδαία, με την εφαρμογή της τεχνολογίας 5G, παρέχοντας ευρύ φάσμα δυνατοτήτων για νέες καινοτόμες υπηρεσίες, οι οποίες θα μεταμορφώσουν τομείς όπως η μεταποίηση, η ενέργεια, η αυτοκινητοβιομηχανία και η υγεία»(Negreiro and Madiega, 2019).

Οπότε, για να μπορέσει η κοινωνία να συμβαδίσει δίπλα στις νέες αλλαγές, τότε θα πρέπει ο κάθε εργαζόμενος, ή εν δυνάμει εργαζόμενος όπως επίσης και ο κάθε πολίτης, να αποκτήσει γνώσεις περί των ψηφιακών θεμάτων, των πιο σύγχρονων τεχνολογιών και των εξελίξεων σχετικά με αυτή. Δεδομένου του ότι ακόμα βρισκόμαστε στα πρώτα στάδια αυτής της μετεξέλιξης, η τεχνογνωσία δεν έχει αποτελέσει ακόμα αυτό που αποκαλούμε ως “κοινή γνώση”, ειδικότερα για ανθρώπους

γεννημένους πριν το 1965, οι οποίοι βρίσκονται προς την ολοκλήρωση της καριέρας τους και γνωρίζουν να εργάζονται με ένα συγκεκριμένο τρόπο. Βέβαια, το ίδιο δεν θα ισχύει για τις νέες γενιές, αφού τα παιδιά γεννιούνται μέσα στα πλαίσια της ψηφιοποίησης και μεγαλώνουν μέσα σε αυτή, εξελίσσονται πλάι της, και δεν έχουν γνωρίσει ούτε έχουν ιδέα πώς ήταν η τάξη πραγμάτων του παρελθόντος—μπορούν απλά να υποθέτουν.

Καθώς η ψηφιοποίηση άλλαξε τα δεδομένα στον τομέα της εργασίας, το αποτέλεσμα ήταν οι εταιρείες μεγάλες ή μικρές που διέθεταν ήδη ψηφιακά μέσα και ανθρώπινο δυναμικό με ψηφιακές δεξιότητες να έχουν προβάδισμα σε σχέση με αυτές που αγωνίζονταν να προσαρμοστούν στα νέα δεδομένα, χάνοντας πολύτιμο χρόνο. Με αυτόν τον τρόπο άλλαξε η σημασία του πόσο μια εταιρεία θεωρούνταν πια μεγάλη και ανταγωνιστική σε σχέση με τις υπόλοιπες στην παγκόσμια αγορά στην οποία απευθύνεται. Σε συνδυασμό με την οικονομική κρίση των τελευταίων ετών και την πανδημία του covid 19 και μπροστά στον κίνδυνο να ανασταλεί η λειτουργία κάθε επιχείρησης, τόσο ο ιδιωτικός όσο και ο δημόσιος τομέας, οδηγήθηκε στον ψηφιακό μετασχηματισμό, ήτοι στην υιοθέτηση νέων ψηφιακών τεχνολογιών και λύσεων.

Παρόλο που η πανδημία του covid 19 αποτέλεσε μια αρκετά καλή αφορμή ώστε όλο και περισσότερες επιχειρήσεις, συγκεκριμένα 69%, να υιοθετήσουν πιο ψηφιοποιημένες πρακτικές εργασίας, στην πραγματικότητα ο κύριος λόγος και κατ' επέκταση ο στόχος της ψηφιοποίησης είναι η δημιουργία βιώσιμων επιχειρήσεων κατά την οποία η λειτουργία και η παραγωγικότητα τους δεν είναι εύκολο να πληχθούν από εξωτερικές συνθήκες, αλλά ταυτόχρονα να φροντίζουν και για την βιωσιμότητα της κοινωνίας μέσα στην οποία επιχειρούν. Σε γενικές γραμμές τα πρώτα βήματα της ψηφιοποίησης βασίζονται στην στροφή της κοινωνίας ενός βιωσιμότερου τρόπου ζωής είτε αυτός αφορά την προστασία του περιβάλλοντος είτε αφορά την καλύτερη ψυχική υγεία του υποκειμένου και κατά συνέπεια και την μεγαλύτερη παραγωγικότητα του σαν κοινωνικό όν.

1.3 Η θεσμική διάσταση των επιχειρήσεων και τα οφέλη της.

Ωστόσο ενώ το ζήτημα της ψηφιοποίησης απασχολεί όλο και περισσότερες επιχειρήσεις, καθώς θέλουν να ευθυγραμμιστούν με τις νέες αξίες που επιφέρει η νέα τεχνολογική εποχή και η 4^η βιομηχανική επανάσταση, σύμφωνα με την Deloitte, μια από τις μεγαλύτερες πολυεθνικές εταιρείες συμβουλευτικής, αποτυγχάνουν καθώς δυσκολεύονται να χτίσουν μία στέρεα στρατηγική προσέγγισης, με αποτέλεσμα να μην υπάρχουν επαρκή αποτελέσματα. Αυτό συμβαίνει διότι η τεχνολογία μονίμως εξελίσσεται και μεταβάλλεται και η κάθε επιχείρηση ξεχωριστά δεν μπορεί να αντιληφθεί το πώς πρέπει να προσεγγιστεί ορθά ώστε να υιοθετηθεί και να ενσωματωθεί το καινούργιο επιχειρηματικό πλάνο στο ήδη υπάρχον. Για αυτούς τους λόγους πρέπει να υπάρχει

κρατική ή ευρωπαϊκή μέριμνα σχετικά με την πληροφόρηση και την καθοδήγηση των επιχειρήσεων και των εργαζομένων. Είναι αυτονόητο ότι δεν νοείται οικονομική ανάπτυξη χωρίς τις κοινωνικές προεκτάσεις που αυτή επιφέρει, αφού ο πολίτης μιας κοινωνίας απολαμβάνει προς αυτό το σημείο.

1.4 Ευρωπαϊκή θεσμοθέτηση

ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΝΑΡΞΗ ΤΗΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ μέχρι ΤΟΝ ΠΥΛΩΝΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ

1.4.1 Έναρξη λειτουργίας Ευρωπαϊκής Ένωσης

Είναι αυτονόητο, ότι δεν νοείται οικονομική ανάπτυξη, χωρίς τις κοινωνικές προεκτάσεις που αυτή επιφέρει, αφού ο πολίτης μιας κοινωνίας απολαμβάνει τα πλεονεκτήματα ή τα μειονεκτήματα του οικονομικού συστήματος που εφαρμόζει η χώρα στην οποία ζει και καθορίζει το βιοτικό του επίπεδο. Δεν ήταν δυνατόν λοιπόν, ακόμα και αν δεν αναφέρεται ρητά σε καμία διάταξη από αυτές που έχει θεσπίσει η Ευρωπαϊκή Ένωση και έχει επιβάλλει στα μέλη της, ότι η αλληλεπίδραση του τομέα της οικονομίας και της κοινωνίας είναι καταλυτική. Αυτό καταγράφεται από την ιδρυτική συμφωνία της Ευρωπαϊκής Ένωσης μέχρι την θέσπιση του ΠΥΛΩΝΑ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ, όπως αναλυτικά εκτίθεται παρακάτω.

Σύμφωνα με μια σειρά διατάξεων που συμφωνήθηκαν κατά τη Συνθήκη για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΛΕΕ)—άρθρο 4 παράγραφος 2 στοιχείο α)· τα άρθρα 26, 27, 114 και 115 της ΣΛΕΕ· το άρθρο 173 της ΣΛΕΕ—υπογραμμίζονται οι δράσεις που οφείλουν να αναλάβουν τα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης ώστε να καταστήσουν εφικτή την “*διευκόλυνση της προσαρμογής της βιομηχανίας στις διαρθρωτικές μεταβολές, της προαγωγής ευνοϊκού περιβάλλοντος για την ανάληψη πρωτοβουλιών και την ανάπτυξη των επιχειρήσεων (ιδίως των ΜΜΕ) του συνόλου της Ένωσης, της προαγωγής περιβάλλοντος που να ευνοεί τη συνεργασία μεταξύ επιχειρήσεων και της βελτίωσης της εκμετάλλευσης του βιομηχανικού δυναμικού των πολιτικών στους τομείς της καινοτομίας, της έρευνας και της τεχνολογικής ανάπτυξης*” (Negreiro and Madiega, 2019). Ενώ σύμφωνα με τα άρθρα 179 και 180 της ΣΛΕΕ, θέτονται οι νομικές βάσεις σχετικά με τις δράσεις των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης εν όψει των “*τομέων έρευνας και τεχνολογικής ανάπτυξης*” (Negreiro and Madiega, 2019). “*Η ΕΕ είναι αρμόδια να ενεργεί σε διάφορους τομείς των ψηφιακών πολιτικών, παρότι η δράση της περιορίζεται από την αρχή της επικουρικότητας σε τομείς όπως η εκπαίδευση και η υγεία, καθώς και από την απαίτηση ομοφωνίας στο Συμβούλιο για ορισμένα θέματα (όπως η φορολογική πολιτική και η πολιτική ασφάλειας)*” (Negreiro and Madiega, 2019).

1.4.2 Από τη στρατηγική της Λισαβόνας προς τον Ευρωπαϊκό Πυλώνα Κοινωνικών Δικαιωμάτων

Με την εμφάνιση των πρώτων ενδείξεων της επερχόμενης ψηφιοποιημένης εποχής, η Ευρωπαϊκή Ένωση, και τα κράτη μέλη της, αντιλήφθηκαν το εύρος των αλλαγών που θα επέφεραν οι επόμενες εξελίξεις. Σε μια εποχή όπου η μετάβαση της κανονικότητας σε ψηφιακή πραγματικότητα θα είναι το κέντρο όλων των πολιτικοοικονομικών, παραγωγικών αλλά και κοινωνικών-πολιτιστικών βάσεων, ήταν αναγκαίο να τεθεί το απαραίτητο νομικό πλαίσιο υπέρ της ομαλότητας κατά τη διάρκεια αλλά και ύστερα της μετάβασης.

Αντιλαμβανόμενη την αναγκαιότητα και την άμεση ανάγκη προσαρμογής στα νέα δεδομένα της ψηφιακής εποχής, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή στις 19 Απριλίου 2016 παρουσίασε δέσμη μέτρων προκειμένου να τονωθούν οι επενδύσεις μέσω των στρατηγικών που θα αναπτύσσουν οι εταιρείες και των κοινών δικτύων (*Ευρωπαϊκή Επιτροπή, δελτίο τύπου 19-04-2016*). Είναι αυτονόητο, ότι οι αποφάσεις της ΕΕ καθόρισαν τον τομέα της απασχόλησης και την ενίσχυσή του, ως ένα σημαντικό κομμάτι του Ευρωπαϊκού ΠΥΛΩΝΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ, ο οποίος αποτελεί εξέλιξη της στρατηγικής της Λισαβόνας, όπως αναλυτικά εκτίθεται κατωτέρω.

1.4.3 ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΤΗΣ ΛΙΣΑΒΟΝΑΣ

Σημαντική τομή στην ιστορία ένταξης της Ευρωπαϊκής Ένωσης στην εποχή της ψηφιοποίησης αποδείχθηκε το έτος 2000, όπου θεσπίστηκε η στρατηγική της Λισαβόνας. Κατά το συνέδριο που έλαβε χώρα, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο *“καθόρισε τον στόχο για την ανάδειξη της ΕΕ έως το 2010 στην πλέον ανταγωνιστική και δυναμική βασιζόμενη στη γνώση οικονομία παγκοσμίως. Ως εκ τούτου, η Επιτροπή πρότεινε τρεις διαδοχικές στρατηγικές (eEurope 2002, eEurope 2005 και στρατηγική i2010) για τη βελτίωση της ανάπτυξης διαδικτυακών υποδομών και υπηρεσιών, όπως η ηλεκτρονική διακυβέρνηση και το ηλεκτρονικό επιχειρείν, και για την αύξηση των δαπανών για καινοτομία και έρευνα στον τομέα των ΤΠΕ. Οι ψηφιακές πολιτικές αναγνωρίστηκαν ως βασικό σκέλος των εμβληματικών πρωτοβουλιών της στρατηγικής «Ευρώπη 2020», ενώ το 2010 θεσπίστηκε το ψηφιακό θεματολόγιο για την Ευρώπη για την προώθηση της ψηφιοποίησης της ΕΕ”* (Negreiro and Madiega, 2019).*«Η απότομη εμφάνιση και η αυξανόμενη σημασία, στη συνέχεια, των τεχνολογιών των πληροφοριών και των επικοινωνιών (ΤΠΕ) στον επαγγελματικό και στον ιδιωτικό χώρο απαιτεί, αφενός, να προταθεί μια πλήρης αναθεώρηση του ευρωπαϊκού εκπαιδευτικού συστήματος και, αφετέρου, να εξασφαλιστεί διά βίου η πρόσβαση στην επαγγελματική κατάρτιση»* (European Union, 2005). Τα Ευρωπαϊκά κράτη, επομένως, που πήραν μέρος σε αυτό το συμβούλιο επιχείρησαν να καθορίσουν κάποιες συγκεκριμένες βάσεις και *«κατευθυντήριες γραμμές»* ώστε να επιτευχθεί η καλύτερη δυνατή αξιοποίηση των ευκαιριών που εμφανίζονται χάρη στη νέα ψηφιοποιημένη τάξη οικονομίας. Για αυτό και βασικός στόχος του συνεδρίου όπου θεσπίστηκε στο συνέδριο της Λισαβόνας αποτέλεσε η *«εξάλειψη της κοινωνικής μάζιγας της ανεργίας»* στην Ευρώπη. Η λεγόμενη *«στρατηγική της Λισαβόνας»* προέβλεπε *«την προσαρμογή και την ενίσχυση των*

υφιστάμενων διαδικασιών για να δοθεί η δυνατότητα πλήρους ανάδειξης του οικονομικού αναπτυξιακού δυναμικού - για παράδειγμα εφοδιάζοντας την Ευρωπαϊκή Ένωση με αξιόπιστους και συγκρίσιμους μεταξύ των κρατών μελών δείκτες, ώστε να είναι σε θέση να λαμβάνει τα ενδεδειγμένα μέτρα» (European Union, 2005). Μεταξύ των ετών 2000—όπου εγκρίθηκε η στρατηγική της Λισσαβόνας—και 2005, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή «διαπιστώνει την πρόοδο που σημειώθηκε στο πλαίσιο της στρατηγικής» (European Union, 2005).

“Για την επίτευξη των στόχων που θεσπίστηκαν το 2000, εκδόθηκε κατάλογος με αριθμητικούς στόχους. Λόγω του ότι οι σχετικές πολιτικές ανήκουν σχεδόν αποκλειστικά στην αρμοδιότητα των κρατών μελών, τέθηκε σε εφαρμογή η ανοικτή μέθοδος συντονισμού (ΑΜΣ) η οποία περιλαμβάνει την κατάρτιση εθνικών σχεδίων δράσης και ανταλλαγή καλών πρακτικών που θα μπορούσαν να υιοθετηθούν από όλα τα κράτη και να καταλήξουν στην επίτευξη του επιθυμητού στόχου.

Σύμφωνα και με τον απολογισμό του 2005, «οι δείκτες που χρησιμοποιήθηκαν στο πλαίσιο της ΑΜΣ αποπροσανατόλισαν από την ιεράρχηση των στόχων και ότι τα αποτελέσματα που επιτεύχθηκαν είναι μέτρια» (ΕΣΠΑ, 2009). Παρ’ όλα αυτά, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο ενέκρινε εκ νέου εταιρικές συνεργασίες με «στόχο να εστιάσει τις προσπάθειες στην επίτευξη ισχυρότερης και πιο βιώσιμης ανάπτυξης καθώς και στη δημιουργία περισσότερων και καλύτερων θέσεων απασχόλησης». Αυτό θα μπορούσε να επιτευχθεί μέσω άμεσης απλοποίησης των όλων διαδικασιών και την αξιοποίηση των κατευθυντήριων γραμμών για την ανάπτυξη και απασχόληση ως βάσεις εξίσου για το πρόγραμμα της στρατηγικής της Λισσαβόνας αλλά και για τα εθνικά μεταρρυθμιστικά προγράμματα. Πλέον, στόχος της ΕΕ δεν ήταν άλλος από την επίτευξη μιας περισσότερο απλοποιημένης προγραμματικής μεθόδου ικανή να επιτρέψει την άνοδο και πρόοδο η οποία θα οδηγήσει στην υιοθέτηση τεχνολογικών για την επίτευξη της ψηφιοποίησης. (ΕΣΠΑ, 2009).

Ουσιαστικά, η στρατηγική της Λισσαβόνας είχε εκτός από πολιτικές και οικονομικές προεκτάσεις και κοινωνικές, καθώς προέβλεπε στο να εντάξει την Ευρωπαϊκή Ένωση στα ανταγωνιστικά πλαίσια των παγκόσμιων αγορών και να αναδειχθεί παγκοσμίως μέσω της ψηφιοποίησης και της εγκαθίδρυσης νέων τεχνολογιών ως μια από τις πιο ανταγωνιστικές οικονομίες, ενώ ταυτοχρόνως να ξεπεραστεί το φάσμα της ανεργίας και να επικρατήσουν καλύτερες και βιωσιμότερες συνθήκες.

1.4.4 ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΣ ΠΥΛΩΝΑΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ

Η στρατηγική της Λισσαβόνας αποτέλεσε το εφαλτήριο, στο οποίο στηριζόμενη η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, παρουσίασε το 2017 τον ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΠΥΛΩΝΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ, ήτοι μια στρατηγική, ένα ολοκληρωμένο σχέδιο, η εφαρμογή του οποίου είχε μεταξύ άλλων στόχων και τη βελτίωση της κοινωνικής πολιτικής των πολιτών που διαβιούν στα κράτη μέλη της ΕΕ. μέσω της ανάπτυξης της οικονομίας τους.

Αυτή η στρατηγική βασίστηκε στους εξής τρεις πυλώνες:

- 1) “έναν οικονομικό πυλώνα για την προετοιμασία της μετάβασης προς μια ανταγωνιστική και δυναμική οικονομία της γνώσης. Στον πυλώνα αυτό δίνεται έμφαση στην ανάγκη για συνεχή προσαρμογή στις εξελίξεις της κοινωνίας της πληροφορίας και στις προσπάθειες για συναίνεση στον τομέα της έρευνας και της ανάπτυξης.”
- 2) “έναν κοινωνικό πυλώνα για τον εκσυγχρονισμό του κοινωνικού μοντέλου μέσω επενδύσεων σε ανθρώπινους πόρους και την καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού. Τα κράτη - μέλη καλούνται να επενδύσουν στους τομείς της εκπαίδευσης και της κατάρτισης και να διεξαγάγουν ενεργό πολιτική απασχόλησης προκειμένου να διευκολύνουν τη μετάβαση στην οικονομία της γνώσης.”
- 3) “έναν περιβαλλοντικό πυλώνα ο οποίος προστέθηκε στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Γκέτεμποργκ τον Ιούνιο του 2001 και ο οποίος επικεντρώνεται στο γεγονός ότι η οικονομική ανάπτυξη πρέπει να διαχωρίζεται από τη χρήση των φυσικών πόρων.” (ΕΣΠΑ 2009)

ΕΣΠΑ, Τα νέα του ΕΣΠΑ, *Ευρωπαϊκός Πυλώνας Κοινωνικών Δικαιωμάτων: Εφαρμογή στην πράξη*, 05/03/2021, <https://www.espa.gr/el/Pages/NewsFS.aspx?item=1340>

Επόμενο βήμα για την Ευρωπαϊκή Επιτροπή ήταν να διεξαχθεί ένα νέο συνέδριο στις Βρυξέλλες στις 19 Απριλίου του 2016. Κατά τη διάρκεια του συνεδρίου η επιτροπή “παρουσίασε [μια] δέσμη μέτρων με σκοπό τη στήριξη και τη διασύνδεση των εθνικών πρωτοβουλιών για την ψηφιοποίηση της βιομηχανίας και των συναφών υπηρεσιών σε όλους τους κλάδους, καθώς και την τόνωση των επενδύσεων μέσω στρατηγικών εταιρικών σχέσεων και δικτύων. Η Επιτροπή προτείνει επίσης συγκεκριμένα μέτρα για να επισπευσθεί η ανάπτυξη κοινών προτύπων σε τομείς προτεραιότητας, όπως τα δίκτυα επικοινωνίας 5G ή η ασφάλεια στον κυβερνοχώρο, και να εκσυγχρονιστούν οι δημόσιες υπηρεσίες. Στο πλαίσιο των σημερινών σχεδίων, η Επιτροπή θα προβεί στη δημιουργία ευρωπαϊκού νέφους το οποίο θα έχει ως πρώτο στόχο να παράσχει σε 1,7 εκατ. ερευνητές και 70 εκατ. επαγγελματίες στους τομείς των επιστημών και της τεχνολογίας στην Ευρώπη ένα εικονικό περιβάλλον για την αποθήκευση, τη διαχείριση, την ανάλυση και την επαναχρησιμοποίηση μεγάλου όγκου ερευνητικών δεδομένων” (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2016).

Εν όψει της ένταξης στην εποχή της ψηφιοποίησης, τα κράτη καλούνται να λάβουν τα μέτρα τους επιθυμώντας μια άμεση, και επιτυχή, μετάβαση στην ψηφιοποιημένη βιομηχανία, ακολουθώντας τις κατάλληλες στρατηγικές. Όλοι οι κλάδοι της ευρωπαϊκής βιομηχανίας καλούνται

να βρεθούν σε θέση ικανότητας αξιοποίησης των ψηφιακών τεχνολογιών και των διατιθέμενων ευκαιριών και δυνατοτήτων. Απαραίτητη, δε, ήταν η προσέγγιση του θέματος μέσω των κατάλληλων οδών και όσο το κατά δυνατόν πιο ολοκληρωμένη ώστε “να αποφευχθεί ο κατακερματισμός των αγορών και να αξιοποιηθούν τα οφέλη των ψηφιακών εξελίξεων” (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2016).

Παρά το γεγονός ότι ο ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΣ ΠΥΛΩΝΑΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ δεν αναφέρεται ρητά στα δεδομένα που έχει επιφέρει η εμφάνιση της ψηφιοποίησης και η ενσωμάτωσή της σε διάφορους τομείς της απασχόλησης, εν τούτοις, πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι η αναφορά του σε κατευθυντήριες γραμμές για την πράσινη και ψηφιακή μετάβαση αφορούν άμεσα τον τομέα της απασχόλησης καθώς το Συμβούλιο ενέκρινε 17 δείκτες αξιολόγησης των κρατών μελών της ΕΕ στον κοινωνικό τομέα σε συνδυασμό με την απασχόληση, έχοντας τις εξής 3 διαστάσεις : 1) ίσες ευκαιρίες ανεξαρτήτως φύλου, καταγωγής, θρησκείας κλπ 2) δίκαιες συνθήκες εργασίας 3) κοινωνική προστασία και κοινωνική ένταξη. ([europarl.europa.eu/ digitalization](http://europarl.europa.eu/digitalization))

Στο πλαίσιο αυτής της προσέγγισης, η Επιτροπή αναφέρθηκε στους τρόπους με τους οποίους:

- θα βοηθήσει στον συντονισμό των εθνικών και περιφερειακών πρωτοβουλιών για την ψηφιοποίηση της βιομηχανίας διατηρώντας συνεχή διάλογο με όλους τους ενδιαφερόμενους παράγοντες σε επίπεδο ΕΕ.
- Θα συσταθεί πλαίσιο διακυβέρνησης σε συνεργασία με τα κράτη μέλη και τη βιομηχανία·
- θα εστιάσει επενδύσεις στις συμπράξεις δημόσιου και ιδιωτικού τομέα της ΕΕ και θα ενθαρρύνει σθεναρά την αξιοποίηση των δυνατοτήτων που προσφέρουν το επενδυτικό σχέδιο της ΕΕ και τα Ευρωπαϊκά Διαρθρωτικά και Επενδυτικά Ταμεία·
- θα επενδύσει 500 εκατ. ευρώ σε ένα πανευρωπαϊκό δίκτυο κόμβων ψηφιακής καινοτομίας (κέντρων αριστείας στον τομέα της τεχνολογίας) όπου οι επιχειρήσεις θα μπορούν να λαμβάνουν συμβουλές και να δοκιμάζουν ψηφιακές καινοτομίες·
- θα εκπονήσει πιλοτικά προγράμματα μεγάλης κλίμακας για να ενισχύσει το διαδίκτυο των πραγμάτων, την προηγμένη μεταποίηση και τις τεχνολογίες σε έξυπνες πόλεις και κατοικίες, σε συνδεδεμένα αυτοκίνητα ή στις υπηρεσίες κινητής υγείας·
- θα θεσπίσει μελλοντικά βιώσιμη νομοθεσία η οποία θα στηρίζει την ελεύθερη ροή δεδομένων και θα διασαφηνίσει την κυριότητα των δεδομένων που παράγονται από αισθητήρες και έξυπνες συσκευές.
- Η Επιτροπή θα επανεξετάσει επίσης τους κανόνες για την ασφάλεια και την ευθύνη των αυτόνομων συστημάτων

- θα παρουσιάσει ενωσιακό θεματολόγιο δεξιοτήτων το οποίο θα βοηθήσει να παρασχεθούν στους ανθρώπους οι δεξιότητες που απαιτούνται για τις θέσεις εργασίας στην ψηφιακή εποχή. **(Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Βρυξέλλες 2016)**

Επιπροσθέτως, η Επιτροπή έλαβε υπόψη της και φρόντισε για την ευημερία των πολιτών και των επιχειρήσεων από κοινού, που δεν είχε καλυφθεί σε πληρότητα, θέτοντας σε εφαρμογή μέτρα υπέρ της εκσυγχρόνισης των δημόσιων υπηρεσιών σε ψηφιακές καθιστώντας τις «αδιάλειπτα διαθέσιμες» σε όλο το εύρος της ΕΕ. Αναλυτικότερα, «*Η Επιτροπή πρότεινε 20 μέτρα που θα έχουν τεθεί σε εφαρμογή έως τα τέλη του 2017. Συγκεκριμένα, η Επιτροπή:*

→ θα δημιουργήσει ενιαία ψηφιακή πύλη που θα επιτρέπει στους χρήστες να λαμβάνουν όλες τις αναγκαίες υπηρεσίες πληροφόρησης, παροχής βοήθειας και επίλυσης προβλημάτων, ώστε να λειτουργούν αποτελεσματικά σε διασυνοριακό επίπεδο·

→ θα διασυνδέσει όλα τα μητρώα επιχειρήσεων και τα μητρώα αφερεγγυότητας και θα τα συνδέσει με τη δικτυακή πύλη της ηλεκτρονικής δικαιοσύνης, η οποία θα μετατραπεί σε υπηρεσία μίας στάσης·

→ θα εκπονήσει πιλοτικό πρόγραμμα σε συνεργασία με τις διοικήσεις, το οποίο θα εφαρμόζει την αρχή «μόνον άπαξ» για τις επιχειρήσεις σε διασυνοριακό επίπεδο. Αυτό σημαίνει ότι οι εταιρείες θα χρειάζεται να υποβάλλουν έγγραφα στις δημόσιες αρχές μόνο μίας χώρας της ΕΕ, ακόμη και αν ασκούν δραστηριότητες σε άλλα κράτη μέλη της ΕΕ·

→ θα βοηθήσει τα κράτη μέλη της ΕΕ να αναπτύξουν διασυνοριακές υπηρεσίες ηλεκτρονικής υγείας όπως ηλεκτρονικές συνταγές και φακέλους ασθενών·

→ θα επισπεύσει τη μετάβαση στις ηλεκτρονικές δημόσιες συμβάσεις, τις ηλεκτρονικές υπογραφές και την εφαρμογή της αρχής «μόνον άπαξ» στις δημόσιες συμβάσεις.» **(Ευρωπαϊκή Επιτροπή, επίσημος ιστότοπος https://ec.europa.eu/info/index_el, Βρυξέλλες 2016)**

Ενώ πάλι, «το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο στην πρόταση ψηφίσματός του σχετικά με την ψηφιοποίηση στην υπηρεσία της ανάπτυξης, μείωση της φτώχειας με τη χρήση της τεχνολογίας, έχοντας υπόψη μεταξύ άλλων την ψηφιακή ενιαία αγορά που εγκρίθηκε τον Μάιο του 2015, το έγγραφο εργασίας της Ευρωπαϊκής Επιτροπής της 2ας Μαΐου 2017 με τίτλο Digital Development :ενσωμάτωση των ψηφιακών τεχνολογιών και υπηρεσιών στην αναπτυξιακή πολιτική της ΕΕ (SW (2017) 0157) και λαμβάνοντας υπόψη ότι ο αριθμός των χρηστών κινητού τηλεφώνου υπερβαίνει πλέον τον αριθμό των ατόμων που έχουν πρόσβαση σε ηλεκτρική ενέργεια, αποχέτευση ή καθαρό νερό, επικροτεί τη στρατηγική D4D (Digital for Development) της Επιτροπής καθώς ενσωματώνει τις ψηφιακές τεχνολογίες στην αναπτυξιακή πολιτική της ΕΕ, η οποία θα πρέπει να έχει στόχο να

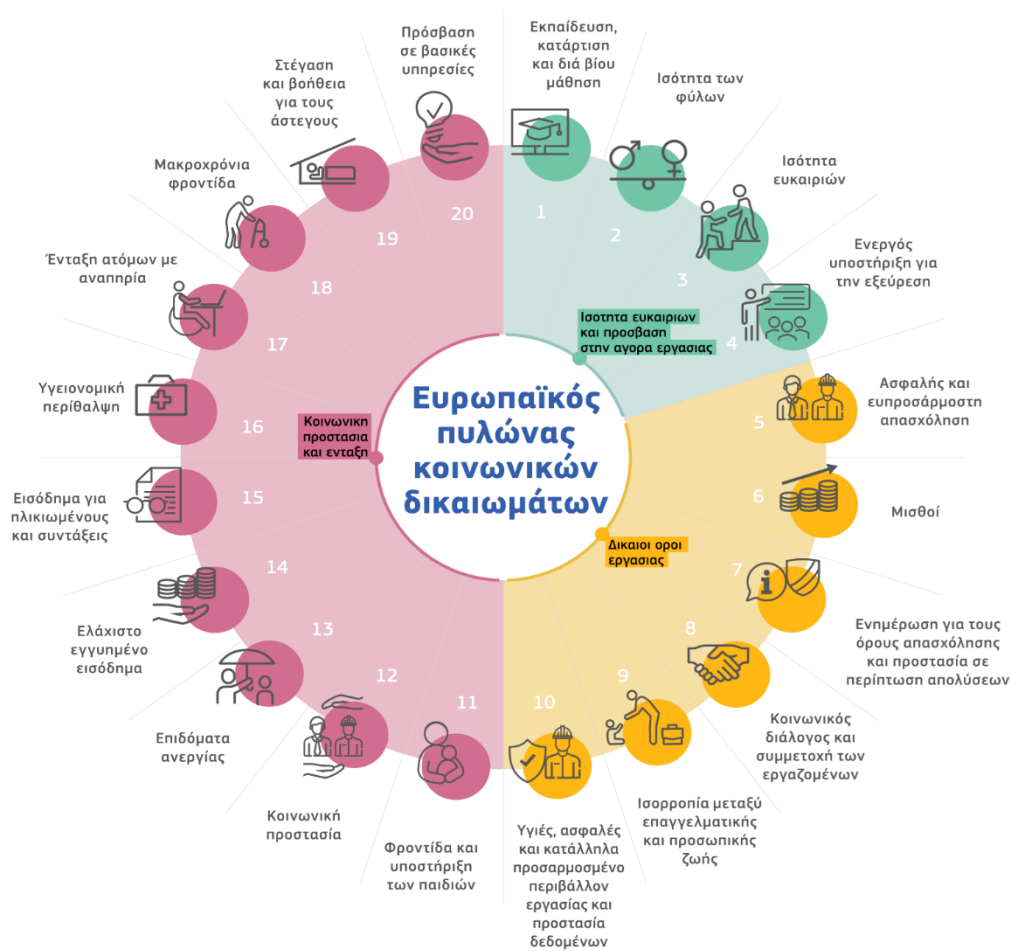
συμβάλλει στην επίτευξη των ΣΒΑ (στόχων βιώσιμης ανάπτυξης).....αναγνωρίζει ότι οι ψηφιακές τεχνολογίες παρέχουν στον τομέα της ενέργειας καινοτόμα εργαλεία για τη βελτιστοποίηση της χρήσης των πόρων (2018/2083 (INI))» (Επιτροπή Ανάπτυξης, εισηγητής: Bogdan Brunon Wenta).

Στην αιτιολογική έκθεση δε του παραπάνω ψηφίσματος, αναφέρεται ρητά ότι «οι ψηφιακές τεχνολογίες θα πρέπει να αποτελούν μέρος της απάντησης σε όλες τις αναπτυξιακές πολιτικές της ΕΕ και παράλληλα να ευθυγραμμίζονται πλήρως με την αρχή της συνοχής της αναπτυξιακής πολιτικής. Αυτό ακριβώς κάνει η στρατηγική της Επιτροπής Digital4 Development και ως εκ τούτου είναι ιδιαίτερα ευπρόσδεκτη..... Οι επενδύσεις στην ψηφιοποίηση μπορούν να δώσουν ισχυρή ώθηση στη χωρίς αποκλεισμούς μεγέθυνση στις αναπτυσσόμενες χώρες εφόσον τα κεφάλαια αυτά είναι διαθέσιμα σε όλους ανεξάρτητα από το φύλο, τη γεωγραφική τους θέση ή την οικονομική τους κατάσταση». Ο Πυλώνας ανακοινώθηκε για πρώτη φορά από τον Πρόεδρο κ. Juncker στην ομιλία του για την κατάσταση της Ένωσης το 2015 και την Παρασκευή 17/11/2017, μετά από προηγούμενη πρόταση της ευρωπαϊκής επιτροπής λίγους μήνες νωρίτερα (Απρίλιος 2017) οι ηγέτες της Ευρωπαϊκής Ένωσης προέβησαν στην επίσημη διακήρυξη του Ευρωπαϊκού Πυλώνα Κοινωνικών Δικαιωμάτων στη διάσκεψη κορυφής για κοινωνικά θέματα για τη δίκαιη απασχόληση και την ανάπτυξη στο Γκέτεμποργκ της Σουηδίας. Την ίδια μέρα ο Πυλώνας υπεγράφη από τον Πρόεδρο κ. Juncker εξ ονόματος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, τον Πρόεδρο κ. Tajani εξ ονόματος του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και τον Πρωθυπουργό κ. Ratas εξ ονόματος του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης» (Διακήρυξη του Ευρωπαϊκού Πυλώνα Κοινωνικών Δικαιωμάτων).

1.4.5 Ευρωπαϊκός Πυλώνας Κοινωνικών Δικαιωμάτων και σημερινή εποχή

Αναζητώντας την εφαρμογή του ΕΠΚΔ στο παρόν, σύμφωνα με τα νέα που αναρτήθηκαν στην ιστοσελίδα του ΕΣΠΑ διαθέτουμε τις σχετικές πληροφορίες με το *Σχέδιο Δράσης του Ευρωπαϊκού Πυλώνα Κοινωνικών Δικαιωμάτων*. Σχεδόν δύο έτη νωρίτερα, «στις 4 Μαρτίου 2021 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δημοσίευσε το σχέδιο[...]εκθέτοντας με τον τρόπο αυτό τη δέσμευσή της για μια ισχυρή κοινωνική Ευρώπη που εστιάζει στις θέσεις εργασίας και τις δεξιότητες για το μέλλον και ανοίγει το δρόμο για μια δίκαιη, χωρίς αποκλεισμούς και σταθερή κοινωνικοοικονομική ανάκαμψη» (ΕΣΠΑ, 2021). Οι βασικές συστάσεις του πυλώνα χωρίζονται σε τρεις κατηγορίες στην «κοινωνική προστασία και ένταξη», στην «ασότητα ευκαιριών και στην πρόσβαση στην αγορά εργασίας» και στους «δίκαιους όρους εργασίας», οι οποίες ουσιαστικά δείχνουν τις κοινωνικές διαστάσεις που έχει η ψηφιοποίηση. Η Ευρωπαϊκή Ένωση μέσω όλων των διαβουλεύσεων που επακολούθησαν την στρατηγική της Λισσαβόνας είχε σαν γνώμονα την εξασφάλιση συγκεκριμένων κοινωνικών

αξιών μέσα σε αυτήν την περίοδο σημαντικών τεχνολογικών και εργασιακών μεταβολών. Με αυτόν τον τρόπο εξερεύνησε μία καινούργια διάσταση της ψηφιοποίησης, αυτήν του κοινωνικού αντίκτυπου. Δεδομένου ότι τα ανθρώπινα δικαιώματα σε πολλές περιπτώσεις θυσιάζονται μπροστά στην βελτιστοποίηση του κέρδους των επιχειρήσεων η προσέγγιση των Ευρωπαϊκών θεσμών με

βάσει την κοινωνία αποτέλεσε ένα σημείο αναφοράς στην θέση του εργαζομένου σε μια ψηφιοποιημένη αγορά εργασίας.

1.5 EUROFOUND

Όπως αναφέρθηκε παραπάνω υπάρχει η ανάγκη συνεχούς παρακολούθησης της κατάστασης που δημιουργούν τα νέα δεδομένα και η Ευρωπαϊκή Ένωση έδειξε από την πρώτη στιγμή ότι προτίθεται να είναι αρωγός της διασφάλισης των ανθρώπινων δικαιωμάτων. Αυτό είχε σαν συνέπεια την 20-12-2018 να εγκριθεί από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, ο Ιδρυτικός Κανονισμός, για την δημιουργία Ευρωπαϊκού Ιδρύματος για τη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης και εργασίας (Eurofound) (Κανονισμός 2019/127 eurofound . Europa.eu/el/topoc/digitalization), ο οποίος τέθηκε σε ισχύ την 20-02-2019. Το Eurofound αρχικά ιδρύθηκε το 1975 με τον κανονισμό (ΕΟΚ) αριθ. 1365/75 του Συμβουλίου για να συμβάλει στο σχεδιασμό και το σχεδιασμό καλύτερων συνθηκών

διαβίωσης και εργασίας στην Ευρώπη. Με τον νέο κανονισμό του 2019, καταργήθηκε ο κανονισμός (ΕΟΚ) αριθ. 1365/75 του Συμβουλίου ([eurofound.europa.eu/ who-we-are](http://eurofound.europa.eu/who-we-are))

Το Eurofound παρέχει πληροφορίες, συμβουλές και εμπειρογνωμοσύνη σχετικά με τις συνθήκες εργασίας και τη βιώσιμη εργασία, τις εργασιακές σχέσεις, τις αλλαγές στην αγορά εργασίας και την ποιότητα και τη ζωή και τις δημόσιες υπηρεσίες, για να υποστηρίξει τα θεσμικά όργανα και τους φορείς της ΕΕ, τα κράτη μέλη και τους κοινωνικούς εταίρους στη διαμόρφωση και εφαρμογή κοινωνικών πολιτικών και πολιτικών απασχόλησης, καθώς και την προώθηση του κοινωνικού διαλόγου με βάση συγκριτικές πληροφορίες, έρευνα και ανάλυση καθώς και την παρακολούθηση των εξελίξεων στη χάραξη πολιτικής και επίπεδο ΕΕ.

2. Η ΨΗΦΙΟΠΟΙΗΣΗ ΣΤΟΝ ΤΟΜΕΑ ΤΗΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ ΣΤΑ ΚΡΑΤΗ ΤΗΣ ΕΕ

Επειδή οι κανόνες που θεσπίζει η ΕΕ είναι δεσμευτικοί για τα κράτη – μέλη της, όλες οι χώρες καλούνται σε εφαρμογή των όσων διατάξεων έχει θέσει ο ΕΠΚΔ , προκειμένου να εναρμονιστούν με αυτόν. Έτσι στο σημείο αυτό της παρούσας διατριβής, ακολουθεί συλλογή και παράθεση στοιχείων ώστε να διαπιστωθεί η εφαρμογή της κοινωνικής πολιτικής στο τομέα της απασχόλησης σε χώρες της ΕΕ, με ενδεικτικά παραδείγματα τη Γαλλία, τη Γερμανία, την Ολλανδία, την Ιταλία και την Ελλάδα.

2.1.1 ΨΗΦΙΟΠΟΙΗΣΗ ΚΑΙ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΣΤΗ ΓΑΛΛΙΑ

Προκειμένου να ανταποκριθεί στα νέα δεδομένα και να ενισχύσει την απασχόληση, η γαλλική κυβέρνηση παρουσίασε τον Οκτώβριο του 2021 το πρόγραμμα FRANCE 2030, σύμφωνα με το οποίο θα διαθέσει συνολικά 850 εκατομμύρια ευρώ, για την ενσωμάτωση ψηφιακών λειτουργιών και την παροχή καλύτερων κοινωνικών παροχών στους πολίτες του γαλλικού κράτους. Συγκεκριμένα:

Ποσό 385 εκατ. ευρώ θα διατεθεί για την ψηφιακή μετάβαση των επιχειρήσεων, προκειμένου να υιοθετήσουν νέες τεχνολογίες που θα κάνουν την παραγωγή τους αποδοτικότερη και ανταγωνιστικότερη. Στόχος της ψηφιοποίησης των επιχειρήσεων είναι η βελτίωση της παραγωγικότητάς τους. Η πρόσφατη κρίση (πανδημία) έπληξε σκληρά τις εταιρείες, ιδιαίτερα τις πολύ μικρές επιχειρήσεις και τις ΜΜΕ, υπογραμμίζοντας την ανάγκη για ψηφιοποίηση προκειμένου να ενισχυθεί η ανθεκτικότητα και η ανταγωνιστικότητά τους

Κονδύλιο 500 εκατ. ευρώ θα διατεθεί στην δημόσια διοίκηση για τη βελτίωση της αποτελεσματικότητάς της και της ποιότητας του εργασιακού περιβάλλοντος για τους δημοσίους υπαλλήλους.

Παροχή ψηφιακού εξοπλισμού ποσού 131 εκατ. Ευρώ για τη δημόσια εκπαίδευση

Ψηφιοποίηση επιχειρήσεων και φορολογικής διοίκησης Το ηλεκτρονικό τιμολόγιο και η ηλεκτρονική αναφορά θα γίνουν σταδιακά υποχρεωτικά μεταξύ 2024 και 2026. Αυτή η εξέλιξη σηματοδοτεί ένα σημαντικό βήμα στον εκσυγχρονισμό της είσπραξης του ΦΠΑ και του φορολογικού ελέγχου, καθιστώντας δυνατή την αποτελεσματικότερη καταπολέμηση της απάτης.

Η καινοτομία και η έρευνα έχουν επίσης τον δικό τους οδικό χάρτη, που περιγράφεται στο ΠΙΑ4, δηλαδή ένα σχέδιο για την ανάπτυξη στρατηγικών τεχνολογιών σε βασικούς τομείς όπως η ψηφιακή, η πολιτιστική και δημιουργική βιομηχανία, η ιατρική έρευνα, η υγεία, η ψηφιακή εκπαίδευση και οι πράσινες τεχνολογίες.

Η ψηφιοποίηση του φορολογικού συστήματος θα συνεχίσει επίσης να αναπτύσσεται χάρη στην ανάπτυξη της ηλεκτρονικής τιμολόγησης B2B (μεταξύ εταιρειών του ιδιωτικού τομέα).

<https://www.taxheaven.gr/news/59685/panw-apo-850-ek-oa-diaoesei-h-gallia-gia-ton-pshfiako-metaxhmatismo-epixeirhsewn-ka-i-forologikhs-dioikhshs>

2.1.2 ΨΗΦΙΟΠΟΙΗΣΗ ΚΑΙ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΣΤΗ ΓΕΡΜΑΝΙΑ

Η Γερμανία, είναι μια χώρα που έχει έλλειψη εξειδικευμένου προσωπικού και μάλιστα όχι στον τομέα εργαζομένων που διαθέτουν ψηφιακές δεξιότητες αλλά στους εργαζομένους με επαγγελματική, μη ακαδημαϊκή κατάρτιση και αναζητά εργαζόμενους εκτός συνόρων της ΕΕ

Το πρόβλημα είναι έντονο σε μια οικονομία με μεγάλη παραγωγική και εξαγωγική ικανότητα. Το 2022 η έλλειψη εργατικού δυναμικού στη χώρα αυξήθηκε σε υψηλό όλων των εποχών με το Ινστιτούτο Έρευνας για την Απασχόληση (IAB) να κάνει λόγο για 1,74 εκατομμύρια κενές θέσεις απασχόλησης σε όλη τη Γερμανία.

Ως παράδειγμα αναφέρεται ότι τον Ιούλιο του περασμένου έτους οι ελλείψεις προσωπικού επηρέασαν σχεδόν τις μισές εταιρείες που έλαβαν μέρος σε έρευνα από το ινστιτούτο IFO με έδρα το Μόναχο. Οι ελλείψεις αυτές τις ανάγκασαν να επιβραδύνουν τις δραστηριότητές τους. Αυτό είχε σαν αποτέλεσμα με την υιοθέτηση της ψηφιοποίησης, όπως δήλωσε η υπουργός Εξωτερικών Αναλένα Μπέρμποκ προχωρά με πιο ταχείς ρυθμούς σε αλλαγές στο σύστημα έκδοσης βίζας για εργασία. Μαζί με τον καγκελάριο Ολαφ Σολτς, έδωσε έμφαση στην άρση της γραφειοκρατίας και στη βελτίωση της ψηφιοποίησης και της αποτελεσματικότητας του συστήματος.

«Γνωρίζουμε ότι μπορούμε να εγγυηθούμε το μέλλον μας, την αποτελεσματικότητα της οικονομίας μας και την αποτελεσματικότητα των συστημάτων κοινωνικής ασφάλισης μόνο εάν έχουμε στη διάθεσή μας αρκετούς ειδικευμένους εργαζομένους», δήλωσε πρόσφατα ο Σολτς. (**οικονομικός ταχυδρόμος ot.gr/2023/04/11**)

Εν τούτοις, οι επιπτώσεις της ψηφιοποίησης σε κοινωνικό επίπεδο, μάλλον έχουν αρνητικό παρά θετικό πρόσημο, όπως μπορεί να διαπιστώσει κανείς από δημοσιεύματα της Deutsche Welle, που αναφέρουν ότι «η παγκοσμιοποίηση και η ψηφιοποίηση θέτουν εταιρείες και εργαζόμενους υπό πίεση ώστε να γίνουν ευέλικτοι και διαθέσιμοι όλο το εικοσιτετράωρο. «Ο κόσμος της εργασίας έγινε πιο ποικίλος, πιο θηλυκός αλλά και πιο ασταθής», αναφέρει το ομοσπονδιακό υπουργείο Εργασίας στη λεγόμενη «Πράσινη Βίβλο Εργασίας 4.0». Τι ακριβώς σημαίνει αυτό, εξήγησε η Ομοσπονδιακή Στατιστική Υπηρεσία σε μια έκθεσή της με τίτλο «Η ποιότητα της

Εργασίας». Ενας στους τέσσερις εργαζόμενους στη Γερμανία είναι μερικώς απασχολούμενος και με 28% η χώρα διαθέτει το υψηλότερο ποσοστό μερικής απασχόλησης στην Ευρώπη. Επιπλέον, η παράταση του ωραρίου εργασίας των καταστημάτων αναγκάζει πολλούς εργαζόμενους να δουλεύουν επιπλέον τα βράδια και τα Σαββατοκύριακα. Κατά μέσο όρο, οι εργαζόμενοι με πλήρη απασχόληση εργάζονται 40,5 ώρες - μισή ώρα περισσότερο από ό,τι πριν από είκοσι χρόνια. Αυτό είναι λιγότερο από τις 48 ώρες που επιτρέπει ο νόμος, αλλά πολύ περισσότερο από τις 37,7 ώρες που προβλέπει η συμφωνία του συνδικάτου DGB (...). Οι εργοδότες επιθυμούν οι εργαζόμενοι να είναι πιο ευέλικτοι μέσα στην εβδομάδα. Επιπλέον τονίζεται το εξής στα ρεπορτάζ της «Deutsche Welle»: «Η παγκοσμιοποίηση και η ψηφιοποίηση καθιστούν τις εταιρείες και τους εργαζόμενους σε καθεστώς υπό πίεση για να γίνουν περισσότερο ευέλικτοι και, αν είναι δυνατόν, διαθέσιμοι όλο το εικοσιτετράωρο».Οι εφαρμογές της πληροφορικής (ψηφιοποίηση) δίνουν τεράστιες δυνατότητες σε μέσα παραγωγής και αντικείμενα κατανάλωσης, σε πολλούς κλάδους της οικονομίας. Αναπτύσσονται με ασύλληπτες ταχύτητες, αυξάνουν επίσης ασύλληπτα την παραγωγικότητα της εργασίας, τη δυνατότητα αύξησης της εκμετάλλευσης και τα καπιταλιστικά κέρδη. Η αύξηση της παραγωγικότητας διαμορφώνει μακροχρόνια τάση μείωσης της αξίας της εργατικής δύναμης εφόσον μειώνεται η αξία των εμπορευμάτων και των υπηρεσιών που έχει ανάγκη ο εργάτης και η οικογένειά του. Μια μορφή με την οποία μπορεί να αυξάνεται η εκμετάλλευση είναι η μείωση της τιμής της εργατικής δύναμης, δηλαδή η πτώση του μισθού εργασίας. Αυτό πραγματοποιείται και με την εφαρμογή ευέλικτων μορφών εργασίας, τις οποίες διευκολύνει η ευρεία χρήση εφαρμογών της πληροφορικής. Με τη «μερική απασχόληση», τη διευθέτηση του εργάσιμου χρόνου ουσιαστικά επιτυγχάνεται η απαλλαγή του κεφαλαίου από το να πληρώνει ολόκληρη την τιμή της εργατικής δύναμης που απασχολεί.

Υπάρχουν τέτοιες μορφές που περιλαμβάνουν τη φυσική παρουσία του εργαζόμενου στον τόπο δουλειάς και άλλες που φτάνουν μέχρι την τηλε-εργασία, δηλαδή τη δουλειά από το σπίτι ή από χώρο έξω από το χώρο δουλειάς. Δίνεται η δυνατότητα στους καπιταλιστές να χρησιμοποιούν την εργατική δύναμη, τους εργαζόμενους, κατά το δοκούν. Δηλαδή, για όσο χρόνο τους χρειάζονται στην παραγωγική διαδικασία και όποτε τους χρειάζονται, ακόμη και μέσα στη διάρκεια της μέρας. Πρόκειται για εξέλιξη αρνητική στο έπακρο για την εργατική τάξη. Τη στιγμή μάλιστα που οι εφαρμογές της πληροφορικής στην παραγωγή θα μπορούσαν να μειώσουν τον εργάσιμο χρόνο και να αυξήσουν τον ελεύθερο χρόνο, εξασφαλίζοντας σταθερή δουλειά με μισθολογικά και ασφαλιστικά δικαιώματα για όλους, καλύτερους όρους αξιοποίησης του εργατικού δυναμικού που σήμερα μένει εκτός παραγωγής ανοίγοντας το δρόμο για την εξάλειψη της ανεργίας. (**deutsche welle.com**)

2.1.3 ΨΗΦΙΟΠΟΙΗΣΗ ΚΑΙ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΣΤΗΝ ΙΤΑΛΙΑ

Η ιταλική κυβέρνηση του Μάριο Ντράγκι, αναθεώρησε το 2021 το Εθνικό Σχέδιο Ανάκαμψης και αντοχής των προηγούμενων κυβερνήσεων και επένδυσε ποσό περίπου 7 δις ευρώ για την ανάπτυξη οπτικών ινών και άλλων δικτύων ευρυζωνικής πρόσβασης. Οι συνολικές επενδύσεις για επιτάχυνση της ψηφιοποίησης αυξάνονται έτσι από τα 46,3 στα 49 δις. ευρώ, συμπεριλαμβανομένων των επενδύσεων στη μηχανογράφηση του δημοσίου και της χρηματοδότησης μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων, αποκτώντας γοργούς ρυθμούς ανάπτυξης στον τομέα της ψηφιοποίησης, με δεδομένο, ότι το 2019 η Ιταλία ήταν τέταρτη χώρα από το τέλος στην ευρωπαϊκή κατάταξη Ψηφιακής Ανταγωνιστικότητας, σύμφωνα με τον Δείκτη Ψηφιακής Οικονομίας και Κοινωνίας που υπολογίζει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

Ωστόσο μέχρι στιγμής, το ποσοστό ανεργίας στην Ιταλία αυξήθηκε ελαφρά στο 7,9% τον Ιανουάριο του 2023 από το μη αναθεωρημένο 7,8% τον Δεκεμβριο του 2022, ανακοίνωσε τον Μάρτιο του 2023 η εθνική στατιστική υπηρεσία της Ιταλίας (ISTAT). Πηγή: Reporter.gr

2.1.4 ΨΗΦΙΟΠΟΙΗΣΗ ΚΑΙ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΣΤΗΝ ΟΛΛΑΝΔΙΑ

Οι Κάτω Χώρες κατέχουν την υψηλότερη θέση όσον αφορά τη συνδεσιμότητα και τη χρήση των ψηφιακών υπηρεσιών, σύμφωνα με τον δείκτη ψηφιακής οικονομίας και κοινωνίας. Οι Ολλανδοί πολίτες είναι πολύ ενεργοί χρήστες του Διαδικτύου και έχουν τις κατάλληλες δεξιότητες για να το πράξουν. Η ψηφιοποίηση των δημόσιων υπηρεσιών είναι από τις πιο προηγμένες στην ΕΕ, ενώ η πρόκληση της χώρας είναι να βελτιώσει την υιοθέτηση της τεχνολογίας από τις επιχειρήσεις — αν και ήδη πάνω από τον μέσο όρο της ΕΕ. (**reporter.gr**)

Δεν είναι τυχαίο, ότι όλοι οι εργαζόμενοι στην Ολλανδία απολαμβάνουν αξιοπρεπείς μισθούς, εξαιρετικές συνθήκες εργασίας και πολύ φιλόξενο και φιλελεύθερο πνεύμα, απέναντι στους εργαζόμενους άλλων χωρών είτε προέρχονται από χώρες εντός είτε εκτός ΕΕ (**eures.ec.europa.eu/2022**)

2.1.5 ΨΗΦΙΟΠΟΙΗΣΗ ΚΑΙ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Η ψηφιακή επανάσταση, έχει ριζικά αλλάξει την οικονομία και την κοινωνία. Αρχικά ήρθε η ανάπτυξη μιας «συνδεδεμένης» οικονομίας, που χαρακτηρίστηκε από τη μαζική υιοθέτηση του Διαδικτύου και την εξάπλωση των ευρυζωνικών δικτύων. Ακολούθησε η ανάπτυξη μιας ανερχόμενης μορφής ψηφιακής οικονομίας μέσω της χρήσης ψηφιακών πλατφορμών ως επιχειρηματικά μοντέλα για την παροχή αγαθών και υπηρεσιών. Η ολοένα μεγαλύτερη υιοθέτηση και ενσωμάτωση προηγμένων ψηφιακών τεχνολογιών (για παράδειγμα, δίκτυα κινητής τηλεφωνίας

πέμπτης γενιάς (5G), το διαδίκτυο των πραγμάτων (IoT – Internet of things), η υπολογιστική νέφους (cloud computing), η τεχνητή νοημοσύνη, η ανάλυση μεγάλων δεδομένων (Big data analytics) κ.λπ. δείχνει περίτρανα ότι πράγματι κινούμαστε από έναν υπερ-συνδεδεμένο κόσμο προς έναν κόσμο με ψηφιακές οικονομίες και κοινωνίες. Αυτός θα είναι ένας κόσμος στον οποίο η παραδοσιακή οικονομία, με τα δικά της οργανωτικά, παραγωγικά και συστήματα διακυβέρνησης, συγχωνεύεται ή ακόμα και αντικαθίσταται με την ψηφιακή οικονομία, με τα δικά της καινοτόμα χαρακτηριστικά όσον αφορά τα επιχειρηματικά μοντέλα, την παραγωγή, την οργάνωση και την διακυβέρνηση των επιχειρήσεων.

Οι εταιρίες του κλάδου Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνιών, (ΤΠΕ), αλλά και σε αρκετές άλλες επιχειρηματικές οντότητες, βιώνουν ήδη μέρος των επιπτώσεων των αλλαγών που συντελούνται. Το 2021 μόνο, η αύξηση του αριθμού των εργαζομένων στην Ελλάδα στον τομέα Πληροφορικής και τηλεπικοινωνιών ξεπέρασε τις 30 χιλιάδες. Σύμφωνα με τα επίσημα στοιχεία της Eurostat ανήλθε στις 110,7 χιλιάδες από 80,4 χιλιάδες που ήταν το τέλος του 2020. Αυτό συνέβη σε μια αγορά εργασίας που έχει καταγεγραμμένα υφιστάμενα προβλήματα προσφοράς εργαζομένων που μπορούν να υποστηρίξουν τις νέες τεχνολογίες και ταλαιπωρήθηκε από το όχι και τόσο μακρινό “brain drain”. Ενδεικτικά στοιχεία των προβλημάτων της εκπαίδευσης στην Ελλάδα η αναφορά στην έρευνα του Οικονομικού Πανεπιστημίου και της Ernest Young του 2017, ότι μόνο των 47% των ειδικοτήτων των ελληνικών πανεπιστημίων έχουν σχέση με δραστηριότητες της ελληνικής οικονομίας και το συμπέρασμα της ετήσιας έκθεση της Εθνικής Αρχής Ανώτατης Εκπαίδευσης για το 2019 που ανέδειξε τους Έλληνες και τις Ελληνίδες ως πανευρωπαϊκούς πρωταθλητές εγκατάλειψης σπουδών, με σημαντική διαφορά από τη 2^η Τουρκία και τη 3^η Βόρεια Μακεδονία. Το δε “brain drain”, σύμφωνα με την Τράπεζα της Ελλάδας, στέρησε το διάστημα 2008-2017 από την εγχώρια οικονομία, μισό εκατομμύριο υψηλού μορφωτικού επιπέδου εργαζόμενους ηλικίας 25-44 ετών.

Η Μελέτη Στρατηγικού Σχεδιασμού του κλάδου ΤΠΕ στην Ελλάδα, που ανέθεσε ο ΣΕΠΕ στη Deloitte το 2019 ανέδειξε αρκετά ενδιαφέροντα ευρήματα από τα οποία σταχυολογούμε τα εξής:

Το 60% των εταιριών του κλάδου αναφέρει την έλλειψη προσωπικού στις σημαντικότερες προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι εταιρείες ΤΠΕ.

Οι τεχνολογίες υψηλής προτεραιότητας επενδύσεων των εταιριών του κλάδου ΤΠΕ είναι:

Υπολογιστικό Νέφος/Cloud Technologies 82%,

Μεγάλα Δεδομένα/Big Data 80%,

Διαδίκτυο των Πραγμάτων/Internet of Things 77%,

Τεχνητή Νοημοσύνη/Artificial Intelligence 76%

Η ύπαρξη εξειδικευμένου ανθρώπινου δυναμικού, αποτελεί τον νούμερο ένα λόγο προσέλκυσης νέων επενδύσεων στην Ελλάδα στο χώρο νέων τεχνολογιών με ποσοστό 74%.

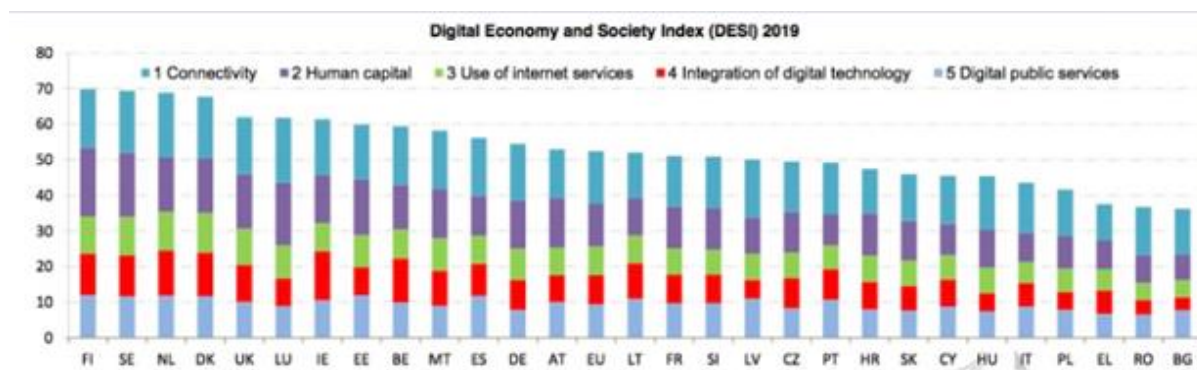
Η ανάπτυξη ψηφιακού προσανατολισμού στο εκπαιδευτικό σύστημα αναδεικνύεται ως πρωταρχική προτεραιότητα, ενώ παράλληλα επισημαίνονται «ανεπάρκειες στα προγράμματα σπουδών για την εκμάθηση ψηφιακών δεξιοτήτων σε όλα τα επίπεδα εκπαίδευσης» και «ελλιπή διασύνδεση της εκπαίδευσης με την αγορά εργασίας».

Δυο εξαιρετικά πρόσφατες μελέτες ενισχύουν-επιβεβαιώνουν τα ευρήματα αυτά. Η ManPowerGroup στην Έρευνα Προοπτικών Απασχόλησης για το α τρίμηνο του 2023 τοποθετεί την Πληροφορική στην πρώτη θέση στις προθέσεις προσλήψεων με 27% με τον παραδοσιακό κλάδο των Κατασκευών να ακολουθεί με 22%, ενώ εντοπίζει και ιδιαίτερη δυναμική στο κλάδο των νέων τεχνολογιών στην περιφέρεια της Βόρειας Ελλάδας. Μόλις πριν ένα μήνα, τον Δεκέμβριο του 2022, η Deloitte σε συνεργασία με τον ΣΕΠΕ δημοσίευσε τη «Μελέτη Αποτίμησης Επάρκειας Ειδικών ΤΠΕ στην Ελλάδα», στην οποία ποσοτικοποιείται και τεκμηριώνεται το κενό προσφοράς και ζήτησης στην αγορά εργασίας του κλάδου Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνιών κατά έτος στην Ελλάδα για την περίοδο 2023-2030 στις 7-7,5 χιλιάδες εργαζομένους. Συγκεκριμένα ενώ η ετήσια προσφορά τοποθετείται στις 8-8,5 χιλιάδες εργαζομένους ετησίως, η αντίστοιχη ζήτηση εκτιμάται σε 15-16 χιλιάδες

Στην ίδια μελέτη προσδιορίζονται οι top-3 ειδικότητες ζήτησης, τώρα και στο μέλλον, για τον κλάδο ΤΠΕ και τους λοιπούς κλάδους οι οποίες είναι: Προγραμματισμός, Κυβερνοασφάλεια, Αρχιτεκτονική πληροφοριακών συστημάτων, Διαχείριση Cloud (**Μελέτη Αποτίμησης Επάρκειας Ειδικών ΤΠΕ στην Ελλάδα /Πρωτογενής έρευνα ΣΕΠΕ-Deloitte, 2022, e-forologia .gr/31-07-2023**

Από το 2014 η ευρωπαϊκή επιτροπή παρακολουθεί στενά την πρόοδο της διαδικασίας ψηφιοποίησης στα κράτη μέλη της μέσω του DESI (Digital Economy and Society Index ήτοι Δείκτης Ψηφιακής Οικονομίας και Κοινωνίας). Ο συγκεκριμένος δείκτης αποτελεί το πλέον αξιόπιστο συγκρίσιμο σημείο αναφοράς για την ψηφιακή ετοιμότητα των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης παρέχοντας αξιόπιστα δεδομένα για την πρόοδο κάθε χώρας συνολικά και ως προς 5 επιμέρους διαστάσεις της ψηφιοποίησης τη συνδεσιμότητα, το ανθρώπινο κεφάλαιο, τη χρήση του διαδικτύου, την ενσωμάτωση ψηφιακών τεχνολογιών στις επιχειρήσεις και την ψηφιοποίηση των δημοσίων υπηρεσιών (European Commission, 2020).

Εστιάζοντας στη χώρα μας, «με βάση τον συνολικό δείκτη DESI 2020, η Ελλάδα υστερεί σημαντικά έναντι των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, καταλαμβάνοντας την 27^η θέση, υπερτερώντας οριακά μόνο έναντι της Βουλγαρίας. Αναλυτικότερα, η Ελλάδα κατατάσσεται στην 28^η θέση ως προς τη συνδεσιμότητα, στην 25^η ως προς το ανθρώπινο κεφάλαιο και τη χρήση του διαδικτύου, στην 24^η ως προς την ενσωμάτωση των ψηφιακών τεχνολογιών από τις επιχειρήσεις και στην 27^η ως προς την ψηφιοποίηση των δημόσιων υπηρεσιών (Διάγραμμα 1.1). Ψηφιακές δεξιότητες και ανθρώπινο κεφάλαιο Ως προς τον δείκτη DESI 2020 για το ανθρώπινο κεφάλαιο, η Ελλάδα, όπως μόλις είδαμε, καταλαμβάνει την 25^η θέση, συγκεντρώνοντας 34,8 βαθμούς έναντι 49,3 βαθμών της ΕΕ-28 κατά μέσο όρο. Σύμφωνα με τις επιμέρους συνιστώσες του δείκτη ανθρώπινου κεφαλαίου, το 2019, στην Ελλάδα το 51% των ατόμων ηλικίας 16 έως 74 ετών είχε τουλάχιστον βασικές ψηφιακές δεξιότητες (58% στην ΕΕ). Το ποσοστό των ατόμων με τουλάχιστον βασικές δεξιότητες χρήσης λογισμικού έφτανε στο 56% (61% στην ΕΕ-28). Το ποσοστό των ειδικών στις Τεχνολογίες Πληροφόρησης και Επικοινωνίας (ΤΠΕ) επί του συνόλου των εργαζομένων στην Ελλάδα είναι χαμηλό σε σύγκριση με τον μέσο όρο της ΕΕ28 (1,8% έναντι 3,9%). Το ποσοστό των γυναικών ειδικών στις ΤΠΕ επί του συνόλου των εργαζόμενων γυναικών στην Ελλάδα ανέρχεται μόλις σε 0,5%, τρεις φορές χαμηλότερο από τον μέσο όρο της ΕΕ-28 (1,4 %), ενώ οι πτυχιούχοι ΤΠΕ 3 Δεδομένου ότι τα στοιχεία αφορούν το 2019, το Ηνωμένο Βασίλειο εξακολουθεί να περιλαμβάνεται στον δείκτη DESI 2020 και οι μέσοι όροι της ΕΕ υπολογίζονται για 28 κράτη μέλη. 5 ΠΡΩΤΗ ΕΝΟΤΗΤΑ: Ψηφιακές Δεξιότητες και Ψηφιακή Ένταξη του Ανθρώπινου Δυναμικού αποτελούν το 2,9% του συνόλου των πτυχιούχων (3,6% στην ΕΕ-28)» (Πρώτη Ενότητα: ψηφιακές δεξιότητες και ψηφιακή ένταξη του ανθρώπινου δυναμικού, σελίδες 6-7, pdf, 2020). Παρακάτω παρατίθεται και το Διάγραμμα 1.1 του αντίστοιχου εγγράφου.

Γράφημα 1. Σχετικές θέσεις μεγεθών ψηφιακής οικονομίας των κρατών της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Από Krommyda, 2019)

Μέσα σε αυτό το πλαίσιο εξελικτικών ανακατατάξεων, η χώρα μας καλείται να σταθεί στο ύψος της απέναντι στην τεχνολογική ψηφιακή εποχή. Η παγκόσμια αυτή πρόκληση προφανώς και δεν θα άφηνε την Ελλάδα ‘ανέγγιχτη’. Σε ένα περιβάλλον όπου δοκιμάζονται παγκοσμίως οι αντοχές των εθνικών οικονομιών, αγορών και αντοχών, στον ορίζοντα διαφαίνεται η πιθανότητα δημιουργίας νέες οικονομικών σχέσεων και δυνατοτήτων που θα ευνοούν εξίσου ακόμα και τα μικρότερα ευρωπαϊκά κράτη, προσφέροντας ισάξιες αναπτυξιακές ευκαιρίες.

Σύμφωνα με τις καταγραφές του Ιουνίου του 2019, η χώρα μας ναι μεν βρίσκεται σε βελτιωμένη θέση συγκριτικά με τα προηγούμενα έτη, αλλά χαμηλά στην κατάταξη. Η Βίκυ Κρομμυδά σχολιάζει την κατά τα άλλα εμφανή άνοδο της χώρας μας μέσα στα πλαίσια της ψηφιοποίησης που, συγκριτικά με την εξέλιξη των υπόλοιπων χωρών, έχει παρουσιάσει τη μεγαλύτερη βελτίωση και ταχύτερο ρυθμό προόδου. *«Ο τομέας στον οποίο αποδίδεται αυτή η βελτίωση είναι το ανθρώπινο κεφάλαιο, καθώς φαίνεται ότι αυξάνεται το ποσοστό των νέων εργαζομένων που ειδικεύονται σε τομείς πληροφορικής και επικοινωνιών. [...] Η μετάβαση στην ψηφιακή εποχή απαιτεί πρωτίστως τη συμμετοχή υψηλά καταρτισμένων ανθρώπων, τόσο στο ρόλο του πομπού των νέων πληροφοριών όσο και σε αυτόν του δέκτη»*, με την απομάκρυνση Ελλήνων εργαζόμενων στις αγορές και εργασιακές θέσεις του εξωτερικού να αποτελούν έναν αρνητικό παράγοντα στην γενικότερη ανάπτυξη της χώρας μας, καθώς είναι σημαντικό επαγγελματίες με ειδικές καταρτίσεις βασισμένες στα σύγχρονα δεδομένα να παραμένουν στην Ελλάδα ώστε να επιτευχθεί μεγιστοποίηση στην αξιοποίηση ενός τόσο ικανού εργατικού δυναμικού. Βέβαια, οι πολλαπλές ευκαιρίες που προσφέρει η αγορά εργασίας του εξωτερικού προσελκύουν όλο και περισσότερους Έλληνες, απομακρύνοντάς τους από τη χώρα μας.

Δυστυχώς, η γενικότερη εικόνα της αποτίμησης της Βίκυ Κρομμυδά κατατάσσει την Ελλάδα σε ένα δυσάρεστο επίπεδο καθώς “η καθυστέρηση στην υλοποίηση έργων ευρυζωνικής πρόσβασης κρατάει την ελληνική ψηφιακή οικονομία πολύ χαμηλά στον τομέα της συνδεσιμότητας, παρά το γεγονός ότι οι χρήστες του Διαδικτύου και των διαδραστικών εργαλείων επικοινωνίας (π.χ. βιντεοκλήσεις, e-learning) αυξάνονται”, με αποτέλεσμα η χώρα μας να ‘μένει πίσω’, ενώ “Η ενσωμάτωση της ψηφιακής τεχνολογίας από τις ελληνικές επιχειρήσεις ακολουθεί ιδιαίτερα αργό ρυθμό, δυσχεραίνοντας την ανταγωνιστική τους θέση στο διεθνές περιβάλλον. Σύμφωνα με το DESI, οι επιχειρήσεις στην Ελλάδα υπερβαίνουν τον ευρωπαϊκό μέσο όρο στη χρήση των μαζικών δεδομένων (big data), αγγίζουν τον αντίστοιχο μέσο όρο στη χρήση των social media, αλλά υπολείπονται θεαματικά στην υιοθέτηση σύγχρονων λύσεων υπολογιστικού νέφους (cloud) και στο ηλεκτρονικό εμπόριο ως μέσο αύξησης του κύκλου εργασιών τους.”

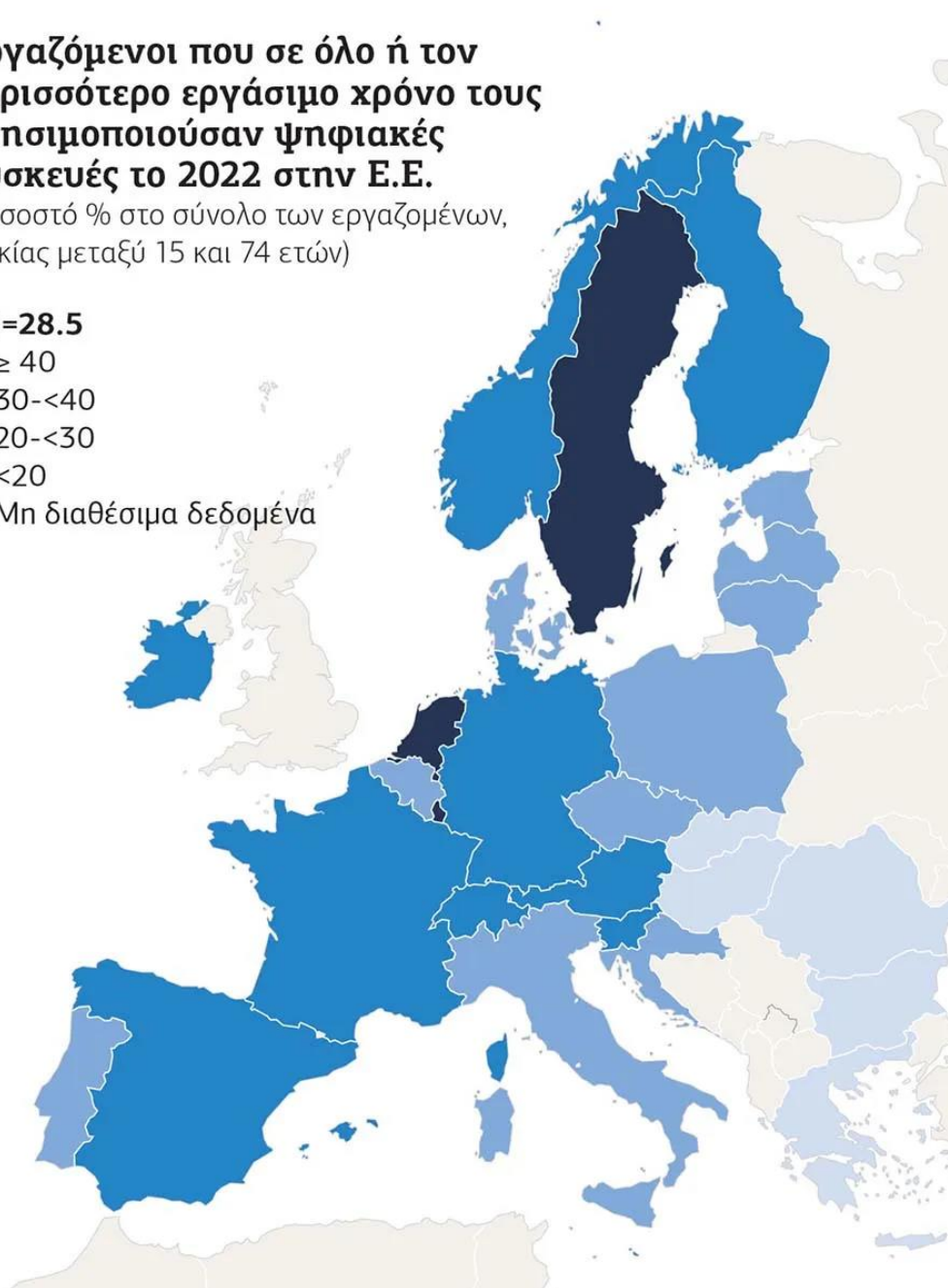
Είναι αξιοσημείωτο ότι η Ελλάδα στερείται πολιτών που γνωρίζουν και χρησιμοποιούν τις υπηρεσίες του διαδικτύου είτε για προσωπικούς είτε για εργασιακούς σκοπούς καταλαμβάνοντας τη θέση του ουραγού της Ευρώπης στη χρήση ψηφιακών τεχνολογιών, σε συνδυασμό δε με το γεγονός της έλλειψης ρευστότητας των επιχειρήσεων και της αύξησης του κόστους των πρώτων υλών, αν και υπάρχει αύξηση της απασχόλησης αυτή δεν συμβαδίζει με την αύξηση της παραγωγής.

Εργαζόμενοι που σε όλο ή τον περισσότερο εργάσιμο χρόνο τους χρησιμοποιούσαν ψηφιακές συσκευές το 2022 στην Ε.Ε.

(ποσοστό % στο σύνολο των εργαζομένων, ηλικίας μεταξύ 15 και 74 ετών)

EU=28.5

- ≥ 40
- 30-<40
- 20-<30
- <20
- Μη διαθέσιμα δεδομένα

3) Ελληνικό Υπουργείο Ψηφιακής Διακυβέρνησης

Εν μέσω των ήδη προαναφερθέντων καταστάσεων, στις 8 Ιουλίου του έτους 2019 συστάθηκε το Υπουργείο Ψηφιακής Διακυβέρνησης στη χώρα μας με κύριες αρμοδιότητές του να είναι οι εξής: ο έλεγχος δικτύων ηλεκτρονικών επικοινωνιών και η μείωση της γραφειοκρατίας μέσω της προώθησης της ηλεκτρονικής διακυβέρνησης και δημοκρατίας. Τωρινός Υπουργός του Υπουργείου Ψηφιακής Διακυβέρνησης είναι ο Κυριάκος Πιερρακάκης και Υφυπουργός Ειδικών Ψηφιακών Έργων και Κτηματολογίου ο Θεόδωρος Λιβάνιος. *«Το Υπουργείο αποτελεί νέα μονάδα δημόσιας διοίκησης η οποία για πρώτη φορά συγκεντρώνει όλες τις δομές πληροφορικής και τηλεπικοινωνιών που σχετίζονται με την παροχή ηλεκτρονικών υπηρεσιών προς τους πολίτες και το ψηφιακό μετασχηματισμό της χώρας. Σκοπός του Υπουργείου είναι πριν από την μετατροπή οποιαδήποτε διαδικασίας σε ψηφιακή αυτή να απλοποιείται προκειμένου να αποφεύγεται η ψηφιοποίηση της γραφειοκρατίας.[...]Το Υπουργείο Ψηφιακής Διακυβέρνησης, ως ενιαία δομή σε επιχειρησιακό επίπεδο έρχεται να διορθώσει τον κατακερματισμό μονάδων και συστημάτων που επηρεάζει την ποιότητα και το κόστος των παρεχόμενων υπηρεσιών. Σκοπός αυτού του Υπουργείου είναι ακριβώς η διαλειτουργικότητα σε όλα τα επίπεδα».*

Στις δραστηριότητες του συγκεκριμένου υπουργείου συμπεριλαμβάνεται το εξής: «Η Γενική Διεύθυνση Κυβερνοασφάλειας υπάγεται στη Γενική Γραμματεία Τηλεπικοινωνιών & Ταχυδρομείων του Υπουργείου και καταρτίζει την Εθνική Στρατηγική Κυβερνοασφάλειας, στην οποία καθορίζονται οι στρατηγικοί στόχοι, οι προτεραιότητες και τα μέτρα πολιτικής και κανονιστικής ρύθμισης, με σκοπό την εξασφάλιση υψηλού επιπέδου ασφάλειας για τα συστήματα τηλεπικοινωνιών και πληροφορικής σε εθνικό επίπεδο»

Με βάση την θεσμοθέτηση της ψηφιοποίησης καθώς και των βημάτων που απαιτούνται σε ένα κρατικό επίπεδο για την ομαλή μετάβαση των επιχειρήσεων αλλά και της ίδιας της κοινωνίας προς αυτή, το υπουργείο ψηφιακής διακυβέρνησης συγκέντρωσε την διαχείριση όλων των ζητημάτων σχετικά με τις επικοινωνίες, είτε αυτές αφορούν τις τηλεπικοινωνίες, το ταχυδρομείο είτε αφορούν την εγκαθίδρυση μίας ηλεκτρονικής σφαίρας σε μεγαλύτερη κλίμακα. Οι ευθύνες που έχει αναλάβει το υπουργείο να φέρει εις πέρας είναι οι εξής:

α. Η χάραξη ενιαίας αναπτυξιακής πολιτικής

β. Η διαμόρφωση και παρακολούθηση εφαρμογών και υπηρεσιών μέσω της ανάπτυξης του τομέα τηλεπικοινωνιών, του διαδικτύου, των νέων τεχνολογιών

γ. Η εγκατάσταση και λειτουργία σύγχρονων και αποτελεσματικών δικτύων ηλεκτρονικών επικοινωνιών

δ. Η διασφάλιση της βέλτιστης χρήσης του φάσματος ραδιοσυχνοτήτων, της ανάπτυξης σύγχρονων ασύρματων, κινητών, δορυφορικών υπηρεσιών και υπηρεσιών ευρυεκπομπής.

ε. Η ενίσχυση της επιστημονικής έρευνας και ανάπτυξης καινοτόμων υπηρεσιών, εφαρμογών και εξοπλισμού

στ. Η χάραξη, εφαρμογή και ανάπτυξη πολιτικής ενός σύγχρονου, απελευθερωμένου και ανταγωνιστικού περιβάλλοντος ταχυδρομικών υπηρεσιών

η. Ο χειρισμός θεμάτων και η συνεργασία με εποπτευόμενους φορείς και επιτελικές δομές σε ζητήματα σχεδιασμού και εφαρμογής πολιτικών και δράσεων για την ανάπτυξη δικτύων.

θ. Η παρακολούθηση της Ενιαίας Ψηφιακής Αγοράς σε θέματα ηλεκτρονικών επικοινωνιών, τηλεπικοινωνιών και ταχυδρομείων.

(Πηγή: Wikipedia)

3.1.1 Βίβλος ψηφιακού μετασχηματισμού

Το Υπουργείο Ψηφιακής Διακυβέρνησης έχει εκπονήσει και υλοποιεί μια εθνική στρατηγική για τον ψηφιακό μετασχηματισμό του συνόλου της ελληνικής κοινωνίας και οικονομίας με συγκεκριμένους στόχους και δομημένο πλάνο δράσης, στο οποίο αποτυπώνονται οι κατευθυντήριες αρχές αλλά και οι απαραίτητες βραχυπρόθεσμες και μεσοπρόθεσμες παρεμβάσεις που θα υλοποιήσουν με επιτυχία το ελληνικό όραμα για την Ψηφιακή Ελλάδα. Οι στόχοι, οι κατευθυντήριες αρχές, οι στρατηγικοί άξονες παρέμβασης, ο αρχιτεκτονικός σχεδιασμός των συστημάτων, το μοντέλο διακυβέρνησης, ο μηχανισμός σχεδιασμού και υλοποίησης, καθώς και το σύνολο των οριζόντιων και κάθετων παρεμβάσεων που θα υλοποιήσουν τον ψηφιακό μετασχηματισμό της ελληνικής κοινωνίας και οικονομίας, αποτυπώνονται στη Βίβλο Ψηφιακού Μετασχηματισμού (ΒΨΜ). Η ΒΨΜ αποτελεί την απάντηση στον κατακερματισμό αρμοδιοτήτων για την ψηφιακή διακυβέρνηση στο δημόσιο τομέα, στις συχνά επικαλυπτόμενες και αποσπασματικές δράσεις διαφορετικών φορέων και οργανισμών, στην απουσία συντονισμού και ιεράρχησης προτεραιοτήτων και στην έλλειψη συνολικής και οργανωμένης στόχευσης για τον ψηφιακό μετασχηματισμό. Μέσα από μια διαδικασία συνδιαμόρφωσης με όλους τους εμπλεκόμενους και ενδιαφερόμενους φορείς και οργανισμούς, αλλά και την κοινωνία των πολιτών, η ΒΨΜ αποτυπώνει τη στρατηγική για τον ψηφιακό μετασχηματισμό αλλά και το πλάνο υλοποίησης αυτής.

Ένα σημαντικό παράδειγμα ψηφιοποιημένων υπηρεσιών και μια καινοτομία σχετικά με τα ελληνικά δεδομένα είναι η διαδικτυακή πλατφόρμα του gov.gr, όπου το κράτος προσφέρει

δημόσιες υπηρεσίες στους πολίτες με αμεσότητα, εξοικονόμηση χρόνου και μείωση της γραφειοκρατίας. Συγκεκριμένα αυτήν την στιγμή το gov.gr εξυπηρετεί 1406 ψηφιακές υπηρεσίες, ενώ διαθέτει 294 διαδικτυακά μαθήματα στην ψηφιακή ακαδημία των πολιτών, τα οποία αποσκοπούν στην καλύτερη κατανόηση της νέας εποχής από τους Έλληνες πολίτες.

3.2 Εμβληματικές επενδύσεις

Το Εθνικό Σχέδιο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας «Ελλάδα 2.0», φιλοδοξεί να οδηγήσει τη χώρα -οικονομία, κοινωνία και θεσμούς- σε μια νέα εποχή. Το Σχέδιο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας συμβάλλει στον ψηφιακό μετασχηματισμό της Ελλάδας αντιστοιχίζοντας το 23.26% του εκτιμώμενου προϋπολογισμού σε ψηφιακούς στόχους. Αντανακλά πλήρως τους στόχους και το σχέδιο δράσης της Βίβλου Ψηφιακού Μετασχηματισμού, η οποία ευθυγραμμίζεται με τις εξής τρεις βασικές κατευθύνσεις της «Ευρωπαϊκής Ψηφιακής Στρατηγικής» (“Shaping Europe’s digital future”). Οι επιλεγμένες εμβληματικές επενδύσεις είναι τομεακές δράσεις που παρουσιάζονται στον παρακάτω πίνακα. Τα ορόσημα, οι στόχοι, καθώς και οποιεσδήποτε άλλες απαιτούμενες προδιαγραφές περιλαμβάνονται για κάθε επένδυση ξεχωριστά

https://greece20.gov.gr/wp-content/uploads/2021/07/NRRP_Greece_2_0_Greek_280721.pdf

3.2.1 Ψηφιοποίηση των αρχείων του κράτους (ID: 16778) Άξονας 2.2

Ο άξονας στοχεύει στο ψηφιακό μετασχηματισμός του κράτους με τη ανάθεση των συμβάσεων για την υλοποίηση 9 υποέργων σχετικά με την ψηφιοποίηση των αρχείων στη δημόσια διοίκηση:

1: Ψηφιοποίηση των αρχείων του Συστήματος Δικαιοσύνης 2: Ψηφιοποίηση των αρχείων του Συστήματος Δημόσιας Υγείας 3: Ψηφιοποίηση των Γενικών Αρχείων του Κράτους 4: Ψηφιοποίηση των αρχείων του συστήματος μετανάστευσης και ασύλου 5: Ψηφιοποίηση των αρχείων απαλλοτρίωσης 6 Ψηφιοποίηση των αρχείων των Πολεοδομικών Υπηρεσιών, 7Α - Ψηφιοποίηση των αρχείων του Κτηματολογίου (Κτηματολόγιο), 7Β - Βελτιωμένες ψηφιακές υπηρεσίες του Κτηματολογίου, 8 - Ψηφιοποίηση των αρχείων της Ναυτιλίας, 9: Ασφαλής αποθήκευση φυσικών αρχείων του «ευρύτερου» δημόσιου τομέα.

3.2.2 Ψηφιακός μετασχηματισμός Μικρομεσαίων Επιχειρήσεων (ID: 16706) Άξονας 2.3:

Οι επενδύσεις θα στοχεύουν σε τεχνολογίες και υπηρεσίες για την προώθηση της ψηφιοποίησης των μικρομεσαίων επιχειρήσεων, δηλαδή εφαρμογές ηλεκτρονικών πληρωμών, ηλεκτρονικών πωλήσεων και ηλεκτρονικής τιμολόγησης, εργαλεία για ψηφιακή διαφήμιση, συστήματα τηλεργασίας, επιχειρηματικές αναλύσεις, αναβάθμιση ψηφιακών δεξιοτήτων, υπηρεσίες

δημιουργίας αντιγράφων ασφαλείας και αποκατάστασης καταστροφών, τεχνητή νοημοσύνη, Διαδίκτυο των Πραγμάτων, παροχή ολοκληρωμένων λύσεων για ανέπαφες υπηρεσίες, συστήματα ασφάλειας στον κυβερνοχώρο, υποδομές και υπηρεσίες cloud, πρότυπα και λογισμικό πλατφόρμας βιομηχανικών δεδομένων, ταμειακές μηχανές και αναβάθμιση οικοσυστήματος POS

3.2.3 Νέα στρατηγική για τη δια βίου μάθηση & το εθνικό σύστημα αναβάθμισης δεξιοτήτων (ID: 16913) Άξονας 3.2:

Ενίσχυση των ψηφιακών δυνατοτήτων της εκπαίδευσης και εκσυγχρονισμός της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης Ολοκλήρωση εκπαιδευτικών προγραμμάτων για δεξιότητες ψηφιακού, πράσινου και οικονομικού γραμματισμού για τουλάχιστον 150.000 συμμετέχοντες και επικύρωση και πιστοποίηση δεξιοτήτων που αποκτήθηκαν για όλους τους επιτυχείς συμμετέχοντες. Αυτή η επένδυση αντιμετωπίζει την ανάγκη για δεξιότητες ψηφιακού, πράσινου και χρηματοοικονομικού γραμματισμού των ακόλουθων πληθυσμιακών ομάδων: α) άνεργοι, ειδικά οι νέοι και μακροχρόνια άνεργοι, β) υπάλληλοι, ιδίως εκείνοι με υψηλό κίνδυνο ανεργίας και εκείνοι που μένουν πίσω από την τεχνολογία του χώρου εργασίας, γ) εργαζόμενοι, ειδικά σε ΜμΕ με περιορισμένη ικανότητα εσωτερικής κατάρτισης, δ) υπαλλήλους του δημόσιου τομέα, συμπεριλαμβανομένων των εκπαιδευτικών. Οι προσφερόμενες δεξιότητες είναι: α) ψηφιακές δεξιότητες βασικής γραμμής, β) ψηφιακές δεξιότητες μεσαίου επιπέδου, γ) πράσινες δεξιότητες και δ) δεξιότητες χρηματοοικονομικού γραμματισμού. Ολοκλήρωση εκπαιδευτικών προγραμμάτων για δεξιότητες ψηφιακού, πράσινου και οικονομικού γραμματισμού για 400.000 συμμετέχοντες (αθροιστικά, κύμα 1 και κύμα 2) και επικύρωση και πιστοποίηση δεξιοτήτων που αποκτήθηκαν και από τα δύο κύματα προγραμμάτων κατάρτισης για όλους τους επιτυχημένους συμμετέχοντες. Από το συνολικό αριθμό των συμμετεχόντων, τουλάχιστον το 33% (167.000 συμμετέχοντες) θα έχει πραγματοποιήσει εκπαιδευτικά προγράμματα σχετικά με τις πράσινες δεξιότητες και θέσεις εργασίας στην πράσινη οικονομία.

3.2.4 Ψηφιακή κάρτα απασχόλησης

Είναι γνωστό ότι η οργάνωση όπως ο εξοπλισμός που διαθέτει κάθε επιχείρηση και η χαρτογράφηση των ωρών εργασίας σε συνδυασμό με στοιχεία όπως ο αριθμός των εργαζομένων είναι κάποια κριτήρια για την σωστή λειτουργία της και μακροπρόθεσμα την επιτυχή ή μη ευόδωση των στόχων της.

Στα πλαίσια αυτής της διαπίστωσης, το ελληνικό υπουργείο εργασίας σε συνεργασία με το υπουργείο ψηφιακής διακυβέρνησης, προκειμένου να εξασφαλίσει τα δικαιώματα των εργαζομένων έναντι των εργοδοτών τους, θέσπισε το σύστημα της «ψηφιακής κάρτας απασχόλησης» μέσω της

πλατφόρμας ΕΡΓΑΝΗ II, στην οποία είναι καταγεγραμμένοι πόλοι οι εργαζόμενοι της χώρας, για να αποφευχθούν τυχόν παρατυπίες ή ατασθαλίες που οδηγούν στην εκμετάλλευση των εργαζομένων και να διασφαλιστεί η σωστή τήρηση του ωραρίου της απασχόλησής τους χωρίς παρεκκλίσεις από τα συμφωνηθέντα με τους εργοδότες τους και κατά συνέπεια η σωστή πληρωμή του μισθού τους.

Σε δηλώσεις του στο πλαίσιο συνέντευξης Τύπου για την Ψηφιακή Κάρτα Εργασίας, ο υπουργός Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων, Κωστής Χατζηδάκης, τόνισε: «Σε πρώτη φάση η Ψηφιακή Κάρτα Εργασίας αφορά περισσότερους από 120.000 εργαζόμενους στις τράπεζες και στα σούπερ μάρκετ. Τόσο με την εργοδοσία όσο και με τους εργαζόμενους στους συγκεκριμένους κλάδους έχει υπάρξει ευρύς διάλογος για την προετοιμασία του νέου συστήματος. Ήδη έχω ανακοινώσει ότι η Ψηφιακή Κάρτα θα επεκταθεί στις εταιρείες security, στις ασφαλιστικές εταιρείες και στη βιομηχανία, ενώ στόχος είναι του χρόνου τέτοια εποχή να εφαρμόζεται στους κλάδους του τουρισμού και της εστίασης. Η κυβέρνηση έχει δεσμευθεί πως η Ψηφιακή Κάρτα θα επεκταθεί σταδιακά στο σύνολο των επιχειρήσεων και των εργαζομένων στη χώρα, χωρίς καμία εξαίρεση. Η Ψηφιακή Κάρτα Εργασίας αποτελεί εγγύηση για το σεβασμό του ωραρίου και των υπερωριών του εργαζομένου. Είναι ένας ψηφιακός μηχανισμός μέσω του οποίου θα γίνονται σεβαστά τα δικαιώματα του εργαζομένου, αλλά θα στηριχθεί και ο υγιής ανταγωνισμός μεταξύ των επιχειρήσεων. Είναι μια επανάσταση στην αγορά εργασίας, μια μεταρρύθμιση που δίνει Δύναμη στον Εργαζόμενο». (ypergasias.gov.gr ανακοινώσεις τύπου 23 Ιουνίου 2022)

Με βάση τα παραπάνω είναι πασιφανής και αδιαμφισβήτητη η χρήση της ψηφιοποίησης προς όφελος του εργαζομένου, ο οποίος εξασφαλίζει τον καθημερινό του εργασιακό μόχθο, όχι μόνο όταν όλες οι συνθήκες εργασίας του βαίνουν ομαλά, αλλά και όταν λόγω ανώμαλης εξέλιξης της εργασιακής του σχέσης με τον εργοδότη, κληθεί να υποστηρίξει και να αποδείξει ενώπιον δικαστηρίων θέματα που αφορούν την συνέπειά του στον εργασιακό χώρο διεκδικώντας τα δεδουλευμένα του ή κάποια εργατική αποζημίωση. Σε αυτήν την περίπτωση, χρησιμοποιώντας την ψηφιακή κάρτα εργασίας θα αποδειχθεί χωρίς ανάγκη επίκλησης άλλων γεγονότων ή μαρτύρων, η αλήθεια των ισχυρισμών του σχετικά με το ωράριο εργασίας του.

4 ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΔΙΑΣΤΑΣΗ ΨΗΦΙΟΠΟΙΗΣΗΣ

4.1 Θετικές Κοινωνικές επιπτώσεις

Οι κοινωνικές επιπτώσεις της ψηφιοποίησης είναι εν γένει θετικές καθώς προωθούν μία κοινωνία, η οποία είναι πιο ανοιχτή και η ευκαιρία που δίνεται στους ανθρώπους στην συμμετοχή στην λήψη αποφάσεων αλλά και στην προσέγγιση περισσότερων πληροφοριών και καινοτομιών, αποτελούν σημαντικά δείγματα κοινωνικής πρόοδου. Επιπλέον ο ψηφιακός κόσμος είναι πιο συμπεριληπτικός, βιώσιμος και με λιγότερες ανισότητες καθώς η πιθανότητες επιτυχίας κρίνονται σε μεγάλο βαθμό με τον τρόπο απασχόλησης του εκάστοτε ατόμου. Ταυτόχρονα, επειδή ο ψηφιακός κόσμος ωφελεί ένα μεγάλο μέρος του κόσμου δίνει πάτημα σε παρόχους και ανθρώπους που διαθέτουν την δυνατότητα μετάδοσης μηνυμάτων να λαμβάνουν υπερβολική δύναμη οδηγώντας σε ζητήματα ιδιωτικότητας, αυτονομίας και διακυβέρνησης.

Το ίδιο συμβαίνει και με τις επιχειρήσεις οι οποίες έχουν ολοκληρώσει ως ένα βαθμό τον ψηφιακό μετασχηματισμό. Η αλήθεια είναι πως αρχικά η διαχείριση των πληροφοριών και των δυνατοτήτων εφάπτεται και στα κίνητρα που έχει ο καθένας. Ωστόσο, σε αυτό το κεφάλαιο θα εξερευνήσουμε με βάση απτά αποτελέσματα το κατά πόσο η κοινωνία μπορεί να αλλάξει και αν αυτή η αλλαγή είναι προς το καλύτερο.

Όσον αφορά τις κοινωνικά ωφέλιμες αλλαγές, παρατηρείται ότι στη βιομηχανία της Τεχνολογίας Πληροφοριών (IT) έχει επέλθει συνολικά αύξηση της απασχόλησης δεδομένου του συνεχούς υψηλότερου ρυθμού καινοτομίας και των νέων επιχειρηματικών μοντέλων που προκύπτουν από αυτό.

Επιπλέον η παραγωγικότητα έχει επίσης βελτιωθεί σημαντικά στους οργανισμούς ως αποτέλεσμα των ευκολιών που παρέχει η ψηφιοποίηση στις λειτουργίες τους. Παράδειγμα εδώ αποτελεί, μεταξύ άλλων, το ενδοδίκτυο (intranet) που παρέχει ταυτόχρονη πρόσβαση σε πρωτόκολλα επικοινωνίας, συστήματα μεταφοράς αρχείων και διαδικτυακές εφαρμογές σε πλήθος χρηστών/υπαλλήλων, ενισχύοντας έτσι αισθητά την παραγωγικότητα του εκάστοτε οργανισμού.

Τρίτον, προκύπτει αυξανόμενο πλεόνασμα των πελατών, δεδομένου ότι μπορούν με λιγότερα χρήματα να αγοράσουν περισσότερη αξία σήμερα από ότι π.χ. δύο δεκαετίες πριν. Ένα «έξυπνο» κινητό με τεράστιες δυνατότητες σήμερα κοστίζει σχεδόν το 1/5 από την αρχική τιμή πώλησης 5 έτη πριν.

Μια σημαντική πτυχή της ψηφιοποίησης είναι όπως αναφέρθηκε και παραπάνω η δυνατότητα συμπερίληψης έτσι ώστε να επιτευχθεί βιωσιμότητα σε διαφορετικά άτομα, **δημιουργώντας νέους**

τρόπους εργασίας πέρα από τους παραδοσιακούς. Ένα άψογο παράδειγμα είναι η συνεργατική οικονομία, η οποία εξαπλώνεται ταχύτατα σε όλη την Ευρώπη αποτελεί έναν νέο τρόπο να προσφέρονται και να χρησιμοποιούνται προϊόντα και υπηρεσίες μέσω πλατφόρμας on line. Είναι γεγονός ότι το 1/3 των ευρωπαϊών πολιτών έχουν χρησιμοποιήσει μέσω του κινητού τους ή άλλης συσκευής ηλεκτρονικές πλατφόρμες (single-market-economy.ec.europa.eu) είτε για αναζήτηση πληροφοριών είτε για αγορά προϊόντων είτε για να πουλήσουν προϊόντα που δεν χρησιμοποιούν πια. Τα οφέλη της συνεργατικής οικονομίας είναι πολλαπλά και παρέχουν άπειρες δυνατότητες όπως:

- οι επιχειρήσεις και οι ελεύθεροι επαγγελματίες μπορούν να εξερευνήσουν την ζήτηση ενός προϊόντος πριν αυτό παραχθεί οπότε να έχουν εικόνα του τι αναζητά η αγορά και να πράξουν ανάλογα.
- Όλοι οι πάροχοι υπηρεσιών και προϊόντων είναι σε θέση να προσεγγίσουν πελάτες από κάθε γωνιά του πλανήτη και να μην περιοριστούν μόνο στην αγορά της πόλης ή της χώρας τους.
- Γίνεται μετάβαση στην κυκλική οικονομία καθώς επιτυγχάνεται περισσότερη κατανομή περιουσιακών στοιχείων και αποτελεσματικότερη χρήση αυτών (πχ μίσθωση κατοικιών μέσω πλατφόρμας Airbnb ή αυτοκινήτων αντίστοιχα)
- Όλοι οι άνεργοι μπορούν να χρησιμοποιήσουν τις δεξιότητές τους είτε εμπλουτίζοντας αυτές μέσω σεμιναρίων on line, είτε αναζητώντας εργασία εντός και εκτός των συνόρων της χώρας τους, είτε να μετατρέψουν τους εαυτούς τους σε αυτοαπασχολούμενους, μιας και δεν χρειάζεται να αναζητήσουν κάποιον χώρο για να εδραιώσουν την επιχείρησή τους αλλά μέσω του διαδικτύου να προωθήσουν τα προϊόντα τους σε όλο το πλανήτη.

Στο σημείο αυτό πρέπει να τονιστεί, ότι η συνεργατική οικονομία σε σχέση με την ενιαία ψηφιακή αγορά σαν στόχοι είναι απολύτως θεμιτοί προκειμένου να προσαρμοστεί η Ευρώπη στα νέα δεδομένα, πλην όμως δεν πρέπει να διαλάβει της προσοχής μας, ότι χωρίς θεσμοθετημένους κανόνες ελοχέει ο κίνδυνος να δημιουργηθεί μια ανεξέλεγκτη κατάσταση, που θα οδηγήσει σε έλλειψη καταβολής φόρων, ανήθικες και απάνθρωπες συνθήκες απασχόλησης εργαζομένων, έλλειψη προστασίας καταναλωτών και τελικά να οδηγήσει σε κοινωνικές αναταραχές που μόνο προς το συμφέρον της κοινωνίας δεν θα οδεύουν.

Εξειδικευμένα αναφέρονται παρακάτω οι επιπτώσεις στον τομέα της απασχόλησης, που αποτελούν και το βασικό αντικείμενο της παρούσας εργασίας, διότι είναι αξιοσημείωτο το γεγονός ότι η ψηφιοποίηση έχει άμεση επίπτωση στο κοινωνικό γίνεσθαι μιας χώρας, αφού ο πολίτης της είναι ταυτόχρονα και εργαζόμενος, ο οποίος παράγει, αλλά με τη συμβολή του στην παραγωγική

διαδικασία, απολαμβάνει τις κοινωνικές παροχές του κράτους στο οποίο διαβιού και εργάζεται. Πιο εξειδικευμένα, ο τομέας της απασχόλησης επηρεάζεται από τις αλλαγές των ψηφιακών τεχνολογιών στο επίπεδο διασφάλισης των εργασιακών δικαιωμάτων, της αδήλωτης εργασίας, της μακροχρόνιας ανεργίας, της στήριξης των επιχειρήσεων και των αυτοαπασχολούμενων, απασχόληση των νέων, έχοντας όχι πάντοτε θετικές αλλά και ενίοτε αρνητικές επιπτώσεις, όπως αμέσως αναλύεται

4.1.1. Διασφάλιση εργασιακών δικαιωμάτων

Μέσω των νέων τεχνολογιών, διασφαλίζονται με τρόπο αδιαμφισβήτητο σε σχέση με το παρελθόν, τα εργασιακά δικαιώματα της υγείας και της ασφάλειας, της προστασίας των ευκαιριών που δίνονται σε κάθε εργαζόμενο ανεξαρτήτως ισότητας των ευκαιριών που δίνονται στα δύο φύλα φύλου, καταγωγής, θρησκείας, αναπηρίας κλπ, εξασφαλίζοντας με τον τρόπο αυτό μια θέση στην αγορά εργασίας, η οποία λαμβάνει υπόψη τα επαρκή προσόντα του εργαζομένου και μόνο αυτά χωρίς διακρίσεις. Επιπλέον εγγυάται την ισότητα των ευκαιριών των γυναικών έναντι των ανδρών σε σχέση με την περίοδο της εγκυμοσύνης, τη χορήγηση γονικής άδειας προκειμένου οι γονείς να μεγαλώσουν δίπλα στα παιδιά τους τα πρώτα χρόνια της ζωής τους, άδειες για την παρακολούθηση της προόδου των παιδιών στο σχολείο, κλπ βοηθώντας έτσι την εναρμόνιση της οικογενειακής και επαγγελματικής ζωής των γονιών.

4.1.2 Προστασία αδήλωτης εργασίας

Για πολλά έτη οι εργοδότες εκμεταλλεύονταν την ανάγκη για εργασία και εξασφάλιση πόρων προς το ζην, χρησιμοποιώντας εργαζόμενους και κερδοσκοπώντας σε βάρος του μόχθου τους, αφού δεν συνήθιζαν να προβαίνουν στην δήλωση της εργασίας στις δημόσιες αρχές, και κατά συνέπεια δεν πλήρωναν το νόμιμο μισθό ή ημερομίσθιο ούτε παρείχαν στο εργαζόμενο την δέουσα ασφάλιση. Με τη χρήση των νέων ψηφιακών τεχνολογιών, τον Απρίλιο του 2014, μετά από πρόταση της Επιτροπής, δημιουργήθηκε μεταξύ των κρατών μελών της ΕΕ η ευρωπαϊκή πλατφόρμα αντιμετώπισης αδήλωτης εργασίας, με σκοπό την προώθηση της συνεργασίας μεταξύ της Επιτροπής, των κοινωνικών εταίρων και των εθνικών αρχών της ΕΕ που είναι αρμόδιες για την καταπολέμηση της αδήλωτης εργασίας, όπως οι υπηρεσίες επιθεώρησης εργασίας και κοινωνικής ασφάλισης, με σκοπό την ανταλλαγή πληροφοριών και βέλτιστων πρακτικών για την καταπολέμηση της αδήλωτης εργασίας. Η πλατφόρμα έχει σκοπό να συμβάλλει στην κατάρτιση του προσωπικού από τις διάφορες χώρες και θα προσδιορίσει κοινές αρχές για τη διεξαγωγή επιθεωρήσεων. (πηγή: [consilium.europa.eu/ platform against undeclared work](https://consilium.europa.eu/platform-against undeclared-work/), 2019)

4.1.3. Ψηφιακή ετοιμότητα ανθρώπινου δυναμικού και μακροχρόνια ανεργία

Περνώντας από τη θεωρία στην πράξη, όμως, παρατηρούνται εμπόδια που κωλύουν την ομαλότητα της λειτουργικότητας και αξιοποίησης όλων αυτών των επαγγελματικών ευκαιριών και δυνατοτήτων που προσφέρονται. Παρά τη διαθεσιμότητα των ψηφιακών και πληροφορικών τεχνολογιών, το ανθρώπινο δυναμικό παρουσιάζει μια έλλειψη ψηφιακών δεξιοτήτων (ψηφιακός αναλφαβητισμός, παρωχημένη ψηφιακή γνώση) με αποτέλεσμα να αυξηθούν τα ποσοστά ανεργίας καθώς απαραίτητη προϋπόθεση για την εύρεση μιας θέσης στην αγορά εργασίας πλέον είναι έστω και μια βασική τεχνογνωσία στην πιο απλή περίπτωση, έως και πλήρης τεχνολογική-ψηφιακή κατάρτιση. «Υπολογίζεται ότι μέχρι το 2020 στην Ευρωπαϊκή Ένωση 825.000 θέσεις εργασίας θα μείνουν κενές, ελλείψει ψηφιακής κατάρτισης των ανέργων, ενώ 25.000.000 Ευρωπαίοι είναι ήδη άνεργοι» (Υπουργείο Διοικητικής Ανασυγκρότησης, 2018). Για αυτό και «προωθώντας ένα υψηλό επίπεδο απασχόλησης, η Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ) συμμετέχει στην καταπολέμηση της ανεργίας ήδη από τις αρχές της δεκαετίας του 1950. Με το ξέσπασμα της οικονομικής και χρηματοπιστωτικής κρίσης του 2008 και την επακόλουθη αύξηση των ποσοστών ανεργίας σε όλα τα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ), το ζήτημα αυτό τέθηκε στην κορυφή της ευρωπαϊκής ατζέντας. Στη στρατηγική της «Ευρώπη 2020», η Ευρωπαϊκή Επιτροπή όρισε ως στόχο την απασχόληση του 75% των ατόμων ηλικίας 20-64 ετών έως το 2020» (Marie Lecerf et Alina Dobрева).

«Το επίπεδο των ψηφιακών δεξιοτήτων παρουσιάζει διαφοροποίηση ανάλογα με τον βαθμό ένταξης στην αγορά εργασίας. Στην Ελλάδα, τουλάχιστον, βασικές ψηφιακές δεξιότητες έχει το 64% των απασχολουμένων, έναντι του 53% των ανέργων και του 51% του (οικονομικά μη ενεργού) πληθυσμού 16-74 ετών. Στην ΕΕ-28, η κατάσταση είναι παρόμοια, με εξαίρεση τους ανέργους, οι οποίοι έχουν ιδιαίτερος χαμηλά ποσοστά ψηφιακών δεξιοτήτων (46%)⁴. Σημαντικές ανά φύλο διαφοροποιήσεις δεν υπάρχουν. Η έμφυλη διαφοροποίηση είναι σημαντική μόνο όσον αφορά τα άτομα δίχως ψηφιακές δεξιότητες, όπου οι άνδρες είναι αναλογικά λιγότεροι, καθώς και τα άτομα με προηγμένες ψηφιακές δεξιότητες, όπου οι άνδρες υπερτερούν – και στην Ελλάδα και στην ΕΕ-28.

Σημαντικές διαφοροποιήσεις καταγράφονται ως προς την ψηφιακή ετοιμότητα ανά κλάδο. Αναφέρουμε χαρακτηριστικά τους τομείς της γεωργίας, της δασοκομίας και της αλιείας, στους οποίους τα άτομα με βασικές ψηφιακές δεξιότητες, όπως είναι αναμενόμενο, είναι αναλογικά λιγότερα από άλλους κλάδους και ανέρχονται, στην Ελλάδα, μόλις στο 16%, και, στην ΕΕ-28, στο 19%. Λιγότερο αναμενόμενο είναι το ποσοστό των ατόμων με βασικές δεξιότητες στην Ελλάδα στους κλάδους της δημόσιας διοίκησης, της άμυνας, της εκπαίδευσης και της υγείας, στους οποίους δεν

υπερβαίνει στην Ελλάδα το 12%, ενώ το ποσοστό των ατόμων με προηγμένες ψηφιακές δεξιότητες περιορίζεται στο 20% (στην ΕΕ-28, 32% και 45% αντίστοιχα).

Στον περισσότερο ψηφιακά προσανατολισμένο κλάδο της ενημέρωσης και επικοινωνίας, τα άτομα με βασικές ψηφιακές δεξιότητες ανέρχονται, στην Ελλάδα, στο 42%, ενώ μόνο το 12% έχει προηγμένες ψηφιακές δεξιότητες, όταν, στην ΕΕ-28, το 20% έχει βασικές ψηφιακές δεξιότητες, και το 73% διαθέτει προηγμένες ψηφιακές δεξιότητες» (Πηγή στατιστικών: Eurostat Database, Πρώτη Ενότητα: ψηφιακές δεξιότητες και ψηφιακή ένταξη του ανθρώπινου δυναμικού, σελίδες 6-7, pdf, 2020).

Αυτό το φαινόμενο ανεργίας λόγω ανεπάρκειας της ψηφιακής ετοιμότητας του εργατικού δυναμικού έχει παρατηρηθεί και στα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης γενικότερα. Με σκοπό να καταπολεμηθούν οι δυσχερείς συνθήκες στην αγορά εργασίας, ύστερα από το ξέσπασμα της χρηματοπιστωτικής κρίσης του 2008 η Ένωση έλαβε τα μέτρα της έτσι ώστε τα τελευταία χρόνια να έχει διαπιστωθεί βελτίωση των ποσοστών ανεργίας. (Marie Lecerf et Alina Dobрева, 2019)

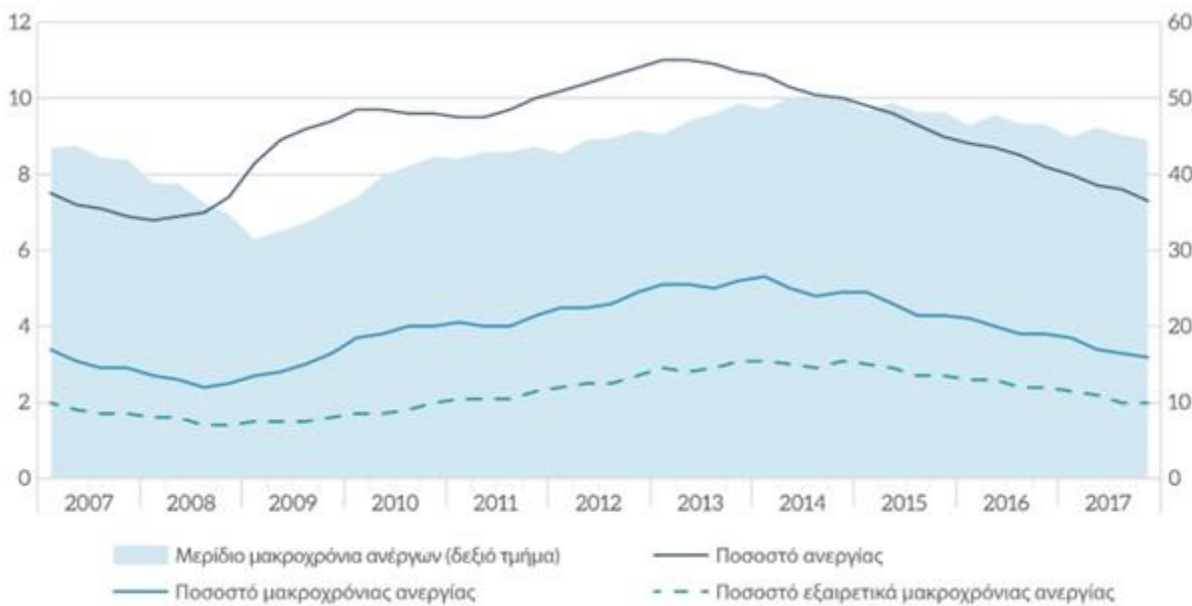
“Τα τελευταία χρόνια, οι συνθήκες στην αγορά εργασίας της ΕΕ βελτιώθηκαν σημαντικά, σημειώνοντας σημαντική πρόοδο προς την επίτευξη του στόχου της στρατηγικής «Ευρώπη 2020» για το ποσοστό απασχόλησης (απασχόληση του 75% των ατόμων ηλικίας 20-64 ετών έως το 2020). Οι περισσότεροι δείκτες της αγοράς εργασίας ενισχύθηκαν επίσης με σταθερό ρυθμό (Eurostat):

→ Από τα μέσα του 2013 και μετά, το ποσοστό ανεργίας συνέχισε να μειώνεται. Τον Φεβρουάριο του 2019 μειώθηκε σε 6,5 % στην ΕΕ των 28 (και σε 7,8 % στην ευρωζώνη), ποσοστό που είναι το χαμηλότερο στην ΕΕ από τον Δεκέμβριο του 2008 (και στην ευρωζώνη από τον Φεβρουάριο του 2009). Με αυτή τη σταθερή μείωση του ποσοστού ανεργίας μεταξύ των ατόμων ηλικίας 15 - 74 ετών, η ΕΕ βρίσκεται κάτω από το προ της κρίσης επίπεδο (6,8% τον Μάρτιο του 2008, βλ. γράφημα 1).

→ Η μακροχρόνια ανεργία παρουσιάζει πτώση, παρότι παραμένει πάνω από το προ της κρίσης επίπεδο. Το 2017, το 2,9 % του ενεργού πληθυσμού ήταν μακροχρόνια άνεργοι, σε σύγκριση με ποσοστό 5,1% το 2013 και 2,6% το 2008

→ Η κατάσταση της αγοράς εργασίας για τους νέους έχει επίσης βελτιωθεί αναμφισβήτητα στην Ευρώπη. Από το 2013 το ποσοστό ανεργίας των νέων μειώθηκε κατά σχεδόν 9 ποσοστιαίες μονάδες, από το υψηλότερο ποσοστό του 23,7% το 2013 (ΕΕ των 28) σε 18,7% το 2016 και περαιτέρω σε 14,6 % τον Φεβρουάριο του 2019 (Eurostat). Το ποσοστό αυτό βρίσκεται πάνω από την προ κρίσης ελάχιστη τιμή (15,1% το πρώτο τρίμηνο του 2008) και ο αριθμός των νέων ανέργων μειώθηκε σε 3,3 εκατομμύρια τον Φεβρουάριο του 2019 (σε σύγκριση με 4,2 εκατομμύρια το 2008), αρκετά κάτω από το προ κρίσης επίπεδο (Eurostat)” (Marie Lecerf et Alina Dobрева, 2019).

Παρακάτω παραθέτω και το γράφημα 1 (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2008):

Γράφημα 1. Πρόβλεψη κατανομή ανεργίας στα επόμενα έτη (Από Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2008)

Έτσι, το 2016, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δημοσίευσε τη Νέα Ατζέντα δεξιοτήτων στην Ευρώπη ως μια βάση για την επίτευξη της προώθησης διάφορων πρωτοβουλιών εν όψει της ενίσχυσης του ανθρώπινου κεφαλαίου, τις ικανότητες απασχόλησης των εργαζομένων, την αύξηση της ανταγωνιστικότητας και της αντιμετώπισης του ελλείμματος της ποιότητας των ψηφιακών δεξιοτήτων στις Ευρωπαϊκές χώρες. Στόχος αυτής της Ατζέντας αποτέλεσε η “βελτίωση της ποιότητας και δεξιοτήτων, [η] διαχείριση της έλλειψης ψηφιακών δεξιοτήτων και των χιλιάδων θέσεων εργασίας στον κλάδο των ΤΠΕ που παραμένουν κενές σε όλους τους τομείς οικονομίας” (Υπουργείο Διοικητικής Ανασυγκρότησης, 2018).

Μια από τις στρατηγικές πρωτοβουλίες που λήφθηκαν ήταν και η Συμμαχία για τις Ψηφιακές Δεξιότητες και την Απασχόληση (Digital Skills and Jobs Coalition), που είχε ως κύριο στόχο της αντιμετώπιση του ψηφιακού χάσματος και τις επιπτώσεις του που έχουν ήδη αναφερθεί. Σύμφωνα με αναρτήσεις του Υπουργείου Διοικητικής Ανασυγκρότησης (2018), «η Συμμαχία για τις Ψηφιακές Δεξιότητες και την Απασχόληση συνιστά μια πανευρωπαϊκή συνεργασία μετόχων από τον δημόσιο και τον ιδιωτικό τομέα, τα εκπαιδευτικά ιδρύματα και την κοινωνία των πολιτών κτλ., με απώτερο στόχο τη διάδοση καλών πρακτικών για την αναβάθμιση των ψηφιακών δεξιοτήτων των μαθητών, των χρηστών των κυβερνητικών υπηρεσιών και του εργατικού δυναμικού, για τη μείωση του υφιστάμενου ψηφιακού χάσματος και την ενίσχυση της ψηφιακής οικονομίας και κοινωνίας.

Προκειμένου να διευκολυνθεί η διάχυση και υλοποίηση της πολιτικής σε εθνικό επίπεδο, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή κάλεσε τα κράτη-μέλη, στο πλαίσιο της Νέας Ατζέντας, να αναπτύξουν εκτενείς εθνικές στρατηγικές για τις ψηφιακές δεξιότητες, οι οποίες περιλαμβάνουν:

- τη δημιουργία εθνικών συμμαχιών για τις ψηφιακές δεξιότητες που θα αποτελέσουν τον χώρο ανάπτυξης συνεργειών μεταξύ δημόσιων αρχών, επιχειρήσεων και ερευνητικών ιδρυμάτων και
- την κατάρτιση εθνικών σχεδίων δράσης για την υλοποίηση πρωτοβουλιών ενίσχυσης των ψηφιακών δεξιοτήτων σε κρίσιμους τομείς πολιτικής της διακυβέρνησης».

4.1.4 Απασχόληση των νέων

A) ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ ΤΩΝ ΝΕΩΝ (ΠΑΝ)

Η πρωτοβουλία για την απασχόληση των νέων στηρίζει αποκλειστικά τους νέους που βρίσκονται εκτός εκπαίδευσης, απασχόλησης ή κατάρτισης (ΕΕΑΚ), περιλαμβανομένων και όσων είναι μακροχρόνια άνεργοι ή δεν έχουν εγγραφεί ως αναζητούντες εργασία. Διασφαλίζει ότι οι νέοι που ζουν στις περιοχές της Ευρώπης με τα οξύτερα προβλήματα μπορούν να λαμβάνουν στοχευμένη στήριξη. Κατά κανόνα, η πρωτοβουλία για την απασχόληση των νέων χρηματοδοτεί δυνατότητες

μαθητείας

πρακτικής άσκησης

τοποθέτησης σε θέση εργασίας

συνέχισης της εκπαίδευσης για απόκτηση τίτλων

Η ΠΑΝ στηρίζει την υλοποίηση των εγγυήσεων για τη νεολαία. Στο πλαίσιο των εγγυήσεων για τη νεολαία, τα κράτη μέλη οφείλουν να εφαρμόσουν μέτρα που θα εξασφαλίζουν ότι οι νέοι έως 25 ετών θα λαμβάνουν ποιοτική προσφορά για θέση εργασίας, για συνέχιση της εκπαίδευσής τους, για μαθητεία ή πρακτική άσκηση εντός τεσσάρων μηνών από τη στιγμή που εξέρχονται από την εκπαίδευση ή καθίστανται άνεργοι.

Η πρωτοβουλία για την απασχόληση των νέων συμπληρώνει άλλες δράσεις που αναλαμβάνονται σε εθνικό επίπεδο, οι οποίες στηρίζονται κυρίως από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ) και στοχεύουν στην υλοποίηση προγραμμάτων εγγυήσεων για τη νεολαία. Το ΕΚΤ μπορεί να υπερβεί την άμεση στήριξη των ατόμων, συμβάλλοντας στη μεταρρύθμιση της απασχόλησης, της εκπαίδευσης, της κατάρτισης και των κοινωνικών συστημάτων και υπηρεσιών. Περίοδος προγραμματισμού 2021-2027

Για την περίοδο 2021-2027, για λόγους απλούστευσης, τα θεσμικά όργανα της ΕΕ ενσωμάτωσαν την πρωτοβουλία για την απασχόληση των νέων στο Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο+ (ΕΚΤ+), διατηρώντας την έμφαση στην απασχόληση των νέων. Όλα τα κράτη μέλη θα πρέπει να επενδύσουν κατάλληλο ποσό από τους πόρους του ΕΚΤ+ σε στοχευμένες δράσεις και διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις για τη στήριξη της απασχόλησης, της εκπαίδευσης και της κατάρτισης των νέων.

Επιπροσθέτως, τα κράτη μέλη που υπερβαίνουν τον μέσο όρο της ΕΕ όσον αφορά τους νέους ηλικίας 15 έως 29 ετών που βρίσκονται εκτός απασχόλησης, εκπαίδευσης ή κατάρτισης (ΕΕΑΚ) για τα έτη 2017-2019 θα πρέπει να διαθέσουν τουλάχιστον το 12,5 % των πόρων τους από το ΕΚΤ+ στη νεολαία.

Β) Χρηματοδότηση και στήριξη από την Ευρωπαϊκή Ένωση

«Το 2014 το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο προειδοποίησε ότι, για να επιτευχθεί σημαντική βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη στην ΕΕ, πρέπει να αμβλυνθούν οι ανισότητες, υπενθύμισε δε τη σημασία της μείωσης της ανεργίας, ιδίως των νέων. Στο πνεύμα αυτό, μια σειρά πρωτοβουλιών αποσκοπεί στη μείωση της ανεργίας των νέων στην ΕΕ.

- Η πρωτοβουλία «Εγγυήσεις για τη Νεολαία» (ΕΝ) επιδιώκει να εξασφαλίσει ότι όλα τα κράτη μέλη θα παρέχουν σε όλους τους νέους - έως την ηλικία των 25 ετών - ποιοτική εργασία, συνεχή εκπαίδευση, μαθητεία ή πρακτική άσκηση εντός τεσσάρων μηνών από τη στιγμή που ολοκληρώνουν την επίσημη εκπαίδευση ή καθίστανται άνεργοι. Στόχος των Εγγυήσεων για τη Νεολαία είναι να δώσουν στους νέους τη δυνατότητα να βρουν κατάλληλη εργασία ή να αποκτήσουν την εκπαίδευση, τις δεξιότητες και την εμπειρία που θα τους βοηθήσει να αυξήσουν τις προοπτικές τους για εύρεση εργασίας. Από το 2014 σημαντικές επενδύσεις της ΕΕ - προερχόμενες κυρίως από το ΕΚΤ και την ΠΑΝ (8 δισεκατομμύρια EUR συνολικά από το 2014 έως το 2020) στήριξαν τη σύσταση των Εγγυήσεων. Στις αρχές του 2018 το Κοινοβούλιο υπογράμμισε την ανάγκη να μετασχηματιστεί η ΠΑΝ σε ένα πιο σταθερό μέσο και να βελτιωθεί η ποιότητα των προσφορών στο πλαίσιο της ΠΑΝ και των ΕΝ.
- Η ύπαρξη αποτελεσματικών συστημάτων επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης, με ισχυρή συνιστώσα μάθησης βασισμένη στην εργασία, φαίνεται να διευκολύνει τη μετάβαση των νέων από την εκπαίδευση στην εργασία. Η Ευρωπαϊκή συμμαχία για θέσεις μαθητείας, η οποία εγκαινιάστηκε τον Ιούλιο του 2013, αποσκοπεί στη βελτίωση της ποιότητας και την αύξηση του αριθμού των θέσεων μαθητείας σε ολόκληρη την ΕΕ, καθώς και στην αλλαγή της νοοτροπίας απέναντι σε αυτή τη μαθητειακού τύπου μάθηση. Παράλληλα, προκειμένου οι νέοι να μπορέσουν να αποκτήσουν εργασιακή εμπειρία υψηλής ποιότητας υπό ασφαλείς

και δίκαιους όρους και να αυξηθεί η απασχολησιμότητά τους, τα κράτη μέλη συμφώνησαν σε ένα ποιοτικό πλαίσιο για τις περιόδους πρακτικής άσκησης (2014).

- Η διευκόλυνση της κινητικότητας των εργαζομένων στην ΕΕ, ιδίως μέσω της ενημέρωσης των νέων σχετικά με εργασιακές ευκαιρίες σε άλλες χώρες της ΕΕ, αποτελεί μία ακόμη σημαντική πρωτοβουλία. Η «πρώτη σου δουλειά μέσω του EURES» (YfEj) είναι μια πλατφόρμα που αντιστοιχίζει τα βιογραφικά νέων ηλικίας 18-35 ετών από όλη την ΕΕ των 28 καθώς και από τη Νορβηγία και την Ισλανδία, που αναζητούν εργασία και ενδιαφέρονται να αποκτήσουν επαγγελματική εμπειρία στο εξωτερικό, με κενές θέσεις εργασίας/πρακτικής άσκησης σε εργοδότες που αναζητούν νέους εργαζομένους.
- Στόχος του νέου Ευρωπαϊκού Σώματος Αλληλεγγύης είναι η δημιουργία ευκαιριών για νέους που επιθυμούν να κάνουν εθελοντισμό ή να εργαστούν σε προγράμματα αλληλεγγύης προς όφελος κοινοτήτων και ατόμων σε όλη την Ευρώπη». (Marie Lecerf και Alina Dobрева, 2019)

Τα κράτη οφείλουν να προωθούν την απαραίτητη ψηφιακή επιμόρφωση των πολιτών, καθιστώντας τη διαδικασία ως κομμάτι της καθημερινότητας και στοιχειώδους ανάπτυξης της κάθε κοινωνίας εν τω έσω. Εξασφαλίζοντας την ψηφιακή και τεχνολογική κατάρτιση του εν δυνάμει αλλά και μελλοντικού εργατικού ανθρώπινου δυναμικού, το αποτέλεσμα θα είναι πρώτον, η ύπαρξη ειδικού δυναμικού για την κάλυψη των θέσεων εργασίας, δεύτερον, η μείωση των ποσοστών ανεργίας (καθώς όλο και περισσότεροι θα εντάσσονται στην αγορά εργασίας) και η ετοιμότητα των νέων που θα ‘βγαίνουν’ από τα πρώτα στάδια εκπαίδευσης έτοιμοι και εξοικειωμένοι με την τεχνολογία και την ψηφιοποιημένη πραγματικότητα.

4.1.5 Στήριξη επιχειρηματιών και αυτοαπασχολούμενων

Η ψηφιοποίηση παρέχει τη δυνατότητα στις επιχειρήσεις όχι μόνο να ξεκινήσουν τον κύκλο εργασιών τους, αλλά να κλιμακώσουν αυξητικά τόσο την παραγωγή τους όσο και την παροχή υπηρεσιών προς την κοινωνία, και να καινοτομήσουν σε τομείς που στο παρελθόν είτε δεν υπήρχαν είτε ήταν σε πρώιμο στάδιο και αντιμετώπιζαν δυσκολίες. Μέσα από αυτό το πρίσμα, μπορεί να αντιληφθεί κανείς ότι η προσφορά στο κοινωνικό σύνολο είναι τεράστια, καθώς δημιουργούνται νέες θέσεις απασχόλησης, βελτιώνονται οι συνθήκες εργασίας των εργαζομένων, αναπτύσσονται όλοι οι τομείς της οικονομίας και δημιουργείται βιώσιμη οικονομική και βιομηχανική ανάπτυξη. (European Commission employment social affairs and inclusion)

4.1.6 Βελτίωση εκπαιδευτικού συστήματος για την απόκτηση ικανοτήτων και δεξιοτήτων

Κάθε άνθρωπος, με τη σειρά του, καλείται να ενταχθεί επίσης στην εποχή της ψηφιοποίησης.. Οι σύγχρονες κοινωνικοοικονομικές εξελίξεις στα πλαίσια της ‘κοινωνίας της γνώσης’ αναγκάζουν τις ικανότητες και δεξιότητες του ανθρώπινου δυναμικού να υποστούν αλλαγές, ώστε να συμβαδίσουν με τα υπάρχοντα δεδομένα. Θα μπορούσε κανείς να υποδηλώσει πως είναι πλέον υποχρέωση και των πολιτών να ενισχύσουν τις ψηφιακές τους γνώσεις, αλλά ακόμα περισσότερο και των κρατών να φροντίσουν για αυτό.

Βασικός στόχος της εκπαίδευσης είναι να εξασφαλίσει στους μαθητές την επιτυχημένη και επαρκή μετάδοση γνώσεων, δεξιοτήτων και αξιών, για να μπορέσουν ύστερα να ανταποκριθούν στις απαιτήσεις και τα δεδομένα της κοινωνίας ώστε να ενταχθούν σε αυτή. Η έννοια της «ικανότητας» συμπεριλαμβάνει όλα τα παραπάνω, στοιχεία με τα οποία οι μαθητές και οι νέοι πρέπει να εφοδιαστούν με σκοπό να ανταπεξέλθουν στα εργασιακά ζητούμενα. Σύμφωνα με τη European Commission, (2003) η ικανότητα προσδιορίζεται «ως ένας συνδυασμός γνώσεων, δεξιοτήτων και συμπεριφορών, που αρμόζουν σε μια συγκεκριμένη κατάσταση και υποστηρίζουν την προσωπική ολοκλήρωση, την κοινωνική ενσωμάτωση και συνοχή, την ιδιότητα του ενεργού πολίτη και την απασχόληση» («Παιδαγωγική και Εκπαίδευση», Γ. Πασιάς, Γ. Φλουρής, Δ. Φωτεινός, σελίδα 475).

Από τη στιγμή που το σχολείο αποτελεί ένα βασικό μέσο μετάδοσης στους νέους αυτού του πακέτου των «ικανοτήτων», η έννοια της «ικανότητας» συνδέεται με τους εκπαιδευτικούς –τους φορείς της μεταδιδόμενης γνώσης–, τις εκπαιδευτικές τους πρακτικές, το πρόγραμμα σπουδών των σχολείων και όλες τις μεθόδους και διαδικασίες διδασκαλίας και μάθησης. Το πλαίσιο των «ικανοτήτων» αφορά *«αλλαγές στη διδασκαλία και τη μάθηση, την υλικοτεχνική υποδομή και μέσα, τη διαμόρφωση μιας νέας εκπαιδευτικής τεχνο-κουλτούρας, το ίδιο το περιεχόμενο της εκπαίδευσης, την καταστασιακή του σχέση με τη γνώση και την εξουσία, τις νέες ταξινομίες της γνώσης και την ιεράρχηση των δεξιοτήτων που πρέπει να αναπτύσσει να προωθεί, να καλλιεργεί και να μεταδίδει το σχολείο»* (Φλουρής & Πασιάς, 2004, 2005, Παπαδάκης, 2006).

Μέρος αυτού του πλαισίου ικανοτήτων—και ένα από τα βασικότερα—είναι αυτό που ονομάζεται ως «χρήση και εφαρμογή εργαλείων αλληλεπιδραστικά». Ο μελλοντικός πολίτης πρέπει να είναι κατάλληλα καταρτισμένος ώστε να μπορεί να συμβαδίζει και να εκσυγχρονίζεται με τις νέες τεχνολογίες. Η τεχνολογία προσφέρει τα εργαλεία, αλλά ο εργαζόμενος, ο επιχειρηματίας, καλείται να αποκτήσει την απαραίτητη γνώση ώστε να είναι ικανός να τα χειριστεί και να τα αξιοποιήσει σωστά, κερδίζοντας από αυτό. Η σωστή χρήση των πληροφοριών, των εργαλείων και των σύγχρονων συμβόλων επικοινωνίας συνδυαστικά και αλληλεπιδραστικά οδηγεί στην επιτυχημένη

«απάντηση» των εργαζόμενων στις αλλαγές και τις προκλήσεις στον εργασιακό χώρο. («Παιδαγωγική και Εκπαίδευση», Γ. Πασιάς, Γ. Φλουρής, Δ. Φωτεινός, σελίδα 490).

Πλέον, οι κοινωνίες λειτουργούν και βασίζονται στα παγκόσμια δίκτυα, είτε αφορά τη μετάδοση γνώσεων και ανταλλαγή πληροφοριών, είτε τα εργασιακά ή κοινωνικά πλαίσια. Θα μπορούσε να πει κανείς ότι ένα άτομο πλέον οφείλει να γνωρίζει πώς να χειριστεί και να αξιοποιήσει κατάλληλα τα συνεχώς εξελισσόμενα τεχνολογικά-ηλεκτρονικά-ψηφιακά μέσα, ώστε να μπορεί να ενταχθεί στις σύγχρονες «κοινωνίες της γνώσης». Ο μαθητής πρέπει να προετοιμάζεται να «βγει» στην αγορά εργασίας ως ένας πολίτης ικανός να διαχειριστεί κάθε κατάσταση που θα προκύπτει μέσα στα νέα δεδομένα, όπου επικρατούν οι ολοένα και εξελισσόμενες τεχνολογικές μέθοδοι, τα παγκόσμια δίκτυα εργασίας και αλληλεπίδρασης, και ποικιλόμορφα κοινωνικά πλαίσια («Παιδαγωγική και Εκπαίδευση», Γ. Πασιάς, Γ. Φλουρής, Δ. Φωτεινός, σελίδες 504-5).

Σύμφωνα με το ΟΟΣΑ, (2001), ορίζεται το πλαίσιο των «εργασιακών» δυνατοτήτων. Μέσα από τα στοιχεία των ερευνών του οργανισμού, προκύπτει η εξής διάκριση ανάμεσα στις «ακαδημαϊκές» και «γνωστικές» δεξιότητες και τις «ικανότητες των εργασιακών χώρων». Βάσει αποτελεσμάτων, ιδιαίτερη σημασία δίνεται στους «εργαζομένους της γνώσης» (knowledge workers) που «συμμετέχουν αποτελεσματικότερα στην οικονομία της γνώσης, επειδή οι ικανότητές τους βοηθούν τη δυναμική προσαρμογή στις αλλαγές της τεχνολογίας και στις συνθήκες παγκοσμιοποίησης» (OECD, 2001: 107-109). («Παιδαγωγική και Εκπαίδευση», Γ. Πασιάς, Γ. Φλουρής, Δ. Φωτεινός, σελίδα 506)

Στην εποχή που ζούμε, ο ανταγωνισμός στην αγορά εργασίας είναι υψηλός, χάρη στις μεταβολές που έχουν υποστεί οι συνθήκες παραγωγής και εργασίας εξαιτίας της ψηφιοποίησης της οικονομίας της γνώσης (μέσω υψηλών μορφών και μέσων τεχνολογιών). Σημασία πλέον έχει το ανθρώπινο κεφάλαιο, η συγκέντρωση πληροφοριών και γνώσεων, το επίπεδο επαγγελματικής κατάρτισης ενός ατόμου. Θεμελιώνονται συνεχώς όλο και περισσότερα πληροφοριακά και επικοινωνιακά συστήματα, διευρύνοντας τις επαγγελματικές σχέσεις εργασίας παγκοσμίως, με τις ανθρώπινες σχέσεις να διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο. Επιβάλλονται αξίες που προωθούν την «αξιοποίηση των αποτελεσμάτων της συνύπαρξης διαφορετικής κουλτούρας, ειδών γνώσεως, επαγγελματικών και εργασιακών προσεγγίσεων, απόψεων και μέσων επικοινωνίας» στην αγορά εργασίας. Μέσα σε αυτό το κλίμα ορίζεται και το πλαίσιο των «ικανοτήτων» των μαθητών στις σύγχρονες «κοινωνίες της γνώσης» μέσα από το πρόγραμμα DeSeCo (Defining and Selecting Competences) που ανέλαβε ο ΟΟΣΑ (Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης) σε συνεργασία με ειδικούς, ακαδημαϊκούς και εκπροσώπους ποικίλων οργανισμών και θεσμών. Αυτή η διεθνής έρευνα ξεκίνησε το 1997 και έλαβε τέλος το 2003. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα, ο ΟΟΣΑ και οι

συνεργάτες του οριοθέτησαν το βασικό περιεχόμενο των «ικανοτήτων κλειδί» (key competences). Κάθε «ικανότητα κλειδί» οφείλει: «α) να συμβάλει στα αποτελέσματα που έχουν αξία στις κοινωνίες και στα άτομα, β) να υποβοηθήσει τα άτομα ώστε να ικανοποιήσουν σημαντικές απαιτήσεις σε μία ευρεία ποικιλία συγκειμένων, γ) να έχει απήχηση όχι μόνο στους ειδικευμένους αλλά για όλα τα άτομα» (OECD, 2005:4), (πηγή: βιβλίο «Παιδαγωγική και Εκπαίδευση», σελίδες 487-8). Για το λόγο αυτό η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει υιοθετήσει μια σειρά δράσεων που αναλυτικά εκτίθενται αμέσως παρακατω

4.1.7 Σχέδιο Ευρωπαϊκών δράσεων για ψηφιακή εκπαίδευση

Αν το δούμε όμως από την πλευρά των ήδη εργαζόμενων πολιτών, θα παρατηρήσουμε ότι σχεδόν “από το πουθενά” ο εργαζόμενος καλούνται να αντιμετωπίσουν τις νέες αυτές συνθήκες, όντας απροετοίμαστοι και μη εξοικειωμένοι. Για αυτό και οι ίδιοι οφείλουν να συμβαδίσουν με τα νέα πλαίσια και να επιμορφωθούν από την αρχή, κατά κάποιον τρόπο, αυτή τη φορά με επίκεντρο τις νέες δυνατότητες που προσφέρει η τεχνολογία στο εργασιακό τους περιβάλλον αντίστοιχα. Γι αυτό, σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή (*THE EUROPEAN PILLAR OF SOCIAL RIGHTS ACTION PLAN*, 2021), “το Σχέδιο Δράσης για την Ψηφιακή Εκπαίδευση 2021—27 49, συμπεριλαμβανομένου του προσεχούς *European Digital Education Hub*, στοχεύει στην υποστήριξη της ανάπτυξης ενός υψηλότερου τη διαμόρφωση ψηφιακού οικοσυστήματος εκπαίδευσης στην Ευρώπη και την ενίσχυση των ψηφιακών δεξιοτήτων και ικανότητες για την αντιμετώπιση του ψηφιακού μετασχηματισμού για όλους.”

Θα αναφερθώ επιγραμματικά σε Ευρωπαϊκές δράσεις που έχουν ως σκοπό την επίτευξη κατάκτησης του βασικού στόχου της Ευρωπαϊκής Ένωσης: συμβιβασμός του ανθρώπινου δυναμικού, νέων τεχνολογιών και οικολογίας στα πιο δυνατόν δίκαια και παραγωγικά πλαίσια μέσα στην επόμενη δεκαετία.

- i ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση (VET) διασφαλίζουν ότι το σημερινό και μελλοντικό εργατικό δυναμικό θα έχει τις κατάλληλες δεξιότητες και θα μπορεί να συμβάλει στην ανάκαμψη (ειδικά από την πανδημία)·
- ii Προκειμένου να επιτευχθεί ο στόχος δεξιοτήτων του 2030 του 60% των ενηλίκων που συμμετέχουν μάθηση κάθε χρόνο, απαιτούνται βιώσιμες δημόσιες και ιδιωτικές επενδύσεις για τη διευκόλυνση της πρόσβασης στην κατάρτιση για άτομα σε ηλικία εργασίας·
- iii Το RRF, όπως απεικονίζεται στο βασικό στοιχείο «reskill and upskill», που προτείνεται από την Επιτροπή και τη σύσταση της Επιτροπής σχετικά με την Αποτελεσματική Ενεργή Υποστήριξη στην Απασχόληση (Effective Active Support to Employment-EASE) που

παρουσιάστηκε μαζί με αυτό το σχέδιο δράσης, μπορεί επίσης να διευκολύνει τις επενδύσεις και τις μεταρρυθμίσεις σε αυτό το πεδίο·

- iv Ενδυνάμωση των ατόμων ώστε να συμμετέχουν στη μάθηση καθ' όλη τη διάρκεια της ζωής και σταδιοδρομίας τους απαιτεί επίσης επανεξέταση των πολιτικών·
- v Η ανάκαμψη της Ευρώπης απαιτεί επίσης την προσέλκυση νέων ταλέντων. (European Union, 2021)

«Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει θέσει στόχους στην ευρωπαϊκή ατζέντα δεξιοτήτων και στο σχέδιο δράσης για την ψηφιακή εκπαίδευση για να διασφαλίσει ότι το 70% των ενηλίκων θα έχει βασικές ψηφιακές δεξιότητες έως το 2025. Αυτές οι πρωτοβουλίες στοχεύουν στη μείωση του επιπέδου των παιδιών ηλικίας 13-14 ετών που έχουν χαμηλή απόδοση στους υπολογιστές και την ψηφιακή αλφαριθμητισμός από 30% (2019) σε 15% το 2030». Φροντίζοντας για αυτό, η Επιτροπή ίδρυσε μια «Ευρωπαϊκή Πλατφόρμα Ψηφιακών Δεξιοτήτων και Εργασίας (Digital Skills and Jobs) είναι μια νέα πρωτοβουλία που ξεκίνησε στο πλαίσιο του Προγράμματος Διευκόλυνσης Συνδέοντας την Ευρώπη. Προσφέρει πληροφορίες και πόρους για ψηφιακές δεξιότητες, καθώς και ευκαιρίες κατάρτισης και χρηματοδότησης» (Ευρωπαϊκή Ένωση, 2022). «Η πλατφόρμα Digital Skills and Jobs είναι αφιερωμένη σε όλους. Παρέχει ένα ευρύ φάσμα πληροφοριών υψηλής ποιότητας, πόρων και ευκαιριών που σχετίζονται με τον τομέα των ψηφιακών δεξιοτήτων και θέσεων εργασίας σε όλα τα επίπεδα, από πολύ βασικά έως προχωρημένα. Οι ενημερωμένες πληροφορίες προσφέρονται με προσιτό τρόπο στους νέους χρήστες, ενώ οι πιο έμπειροι επαγγελματίες μπορούν να επωφεληθούν από στοχευμένο περιεχόμενο σχετικό με τον τομέα εξειδίκευσής τους. Επιπλέον, διατίθεται ένας χώρος συνεργασίας για τα μέλη της Κοινότητας για δικτύωση, αλληλεπίδραση και ανάπτυξη μαζί» (Ευρωπαϊκή Ένωση, DSJ, 2022).

Αυτή η πλατφόρμα δύναται να προσφέρει στους Ευρωπαίους πολίτες σημαντικό όφελος υπέρ της προσαρμογής τους στην ψηφιοποιημένη εποχή και την ένταξή τους στην αγορά εργασίας, 'γεμίζοντας' τις νέες θέσεις που δημιουργούνται και καταπολεμώντας την ανεργία. Πιο συγκεκριμένα, προσφέρει:

- Πληροφορίες για πρωτοβουλίες και δράσεις της ΕΕ και των εθνικών ψηφιακών δεξιοτήτων και θέσεων εργασίας
- Ευκαιρίες κατάρτισης και υποστήριξη επαγγελματικής εξέλιξης
- Καλές πρακτικές, συμβουλές ειδικών, πόροι και εργαλεία
- Δεδομένα, στοιχεία και αριθμοί που βασίζονται στην έρευνα
- Ευκαιρίες χρηματοδότησης και χρηματοδοτικά μέσα

- Ευημερούν διαδραστικοί κοινοτικοί χώροι
- Νέα, απόψεις και εκδηλώσεις (https://european-union.europa.eu/index_e/)
Θα ήταν ουτοπικό να θεωρεί κάποιος ότι η ψηφιοποίηση αποτελεί μόνο ευλογία για την κοινωνία χωρίς να λάβει υπόψη και τις τυχόν αρνητικές επιπτώσεις της, για τις οποίες γίνεται λόγος ευθύς αμέσως

4.2 Αρνητικές ΕΠΠΤΩΣΕΙΣ ΨΗΦΙΟΠΟΙΗΣΗΣ σε κοινωνικό επίπεδο

4.2.1 αντικατάσταση ανθρώπου από μηχανές

Όπως είναι φυσικό κάθε νέα αλλαγή ή μεταρρύθμιση δεν έχει μόνο θετικές επιπτώσεις αλλά και αρνητικές στο σύνολο της κοινωνίας που απευθύνεται. Έτσι λοιπόν, διαπιστώνονται ορισμένες κρίσιμες ή διαρθρωτικές επιδράσεις της ψηφιοποίησης στην κοινωνία. Το big data analytics και η ραγδαία πρόοδος της τεχνητής νοημοσύνης οδηγούν σε **αυξανόμενη αντικατάσταση του ανθρώπου από τη «μηχανή»** ακόμη και σε τομείς που είναι εξαιρετικά σύνθετοι και παραδοσιακά απαιτούσαν σύνθετες νοητικές διεργασίες και υψηλές τεχνικές ικανότητες, όπως για παράδειγμα η ιατρική.

Λαμβάνοντας υπόψη τις εξελίξεις αυτές, μπορεί να προβλεφθεί ότι δραστηριότητες που σήμερα απαιτούν ανθρώπινη νοητική δύναμη, στο άμεσο μέλλον θα μπορούν να πραγματοποιούνται από μηχανές.

4.2.2 Δημιουργία και διεύρυνση επαγγελματικού χάσματος

Παρατηρείται διεύρυνση του υπάρχοντος επαγγελματικού χάσματος σε εργαζόμενους μιας επιχείρησης που ξέρουν και σε αυτούς που δεν ξέρουν να χειρίζονται ψηφιακή τεχνολογία ή την χειρίζονται εμπειρικά, χωρίς επαγγελματική μόρφωση πάνω στις ψηφιακές τεχνολογίες. Οι επιχειρήσεις αναγκάζονται να προσλαμβάνουν εργαζόμενους ηλικίας 26-26 ετών με αποτέλεσμα να παραγκωνίζονται εργαζόμενοι που στελέχωναν την εταιρεία πολλά έτη στο παρελθόν και που σήμερα κρίνονται ανεπαρκείς.

4.2.3 Έλλειψη ελεύθερου χρόνου του εργαζόμενου

Καθώς ο εργαζόμενος με ψηφιακά μέσα είναι συνεχώς διαθέσιμος, διότι δουλεύει όταν βρίσκεται εκτός χώρου και πέραν της λήξης του ωραρίου εργασίας του, εφόσον η τεχνολογία του προσφέρει τη δυνατότητα να απαντάει μέηλ, να κάνει παραγγελίες κλπ μετατρέποντας το σπίτι του σε χώρο εργασίας **δημιουργείται έλλειψη προσωπικού χρόνου και στερεί από αυτόν προσωπικό χρόνο,**

από την ενασχόλησή του με άλλες δραστηριότητες αναψυχής και χρόνο από την οικογένειά του και τα αγαπημένα του πρόσωπα.

4.2.4 Στέρηση επιπλέον μισθού ή επιδομάτων

Επιπλέον σαν συνέπεια της απασχόλησης πέραν του ωραρίου εργασίας του, ο **εργαζόμενος στερείται επιπλέον μισθού ή επιδομάτων** που τυχόν δικαιούται, καθώς ο επιπλέον χρόνος που αφιερώνει στην εργασία του δεν προσμετράται στις ώρες απασχόλησής του. Έτσι, μπορεί να δουλεύει επιπλέον ώρες πέραν του δωρου απασχόλησής του και στο τέλος του μήνα να πληρώνεται σαν να είχε δουλέψει μόνο 8 ώρες ημερησίως.

4.2.5 Διακρίσεις μεταξύ των φύλων

Το γεγονός της επιπλέον του ωραρίου απασχόλησης, οδηγεί σε **έμφυλες διακρίσεις** κατά των γυναικών κυρίως, οι οποίες αγωνίζονται σε σχέση με τους άνδρες να ισορροπήσουν την επαγγελματική με την προσωπική –οικογενειακή ζωή τους, με αποτέλεσμα να κατέχουν ψηφιακές δεξιότητες σε κατώτερο επίπεδο από τους άνδρες λόγω έλλειψης χρόνου, τον οποίο θα αφιέρωναν για επιμόρφωσή τους στις νέες τεχνολογίες αλλά και της αδυναμίας τους να ανταποκριθούν στο επιπλέον ωράριο λόγω του χρόνου που πρέπει να αφιερωθεί στη μέριμνα της οικογένειας και της φροντίδας του νοικοκυριού.

4.2.6 Μισθολογική πόλωση

Η εισαγωγή αυτοματοποιημένων συστημάτων στη διαδικασία παραγωγής, εκτός από την απώλεια διαπραγματευτικής ισχύος των εργαζομένων, συνδέεται με την αλλαγή της σύνθεσης των εισοδημάτων από εργασία, καθώς πρώην «ειδικευμένοι» εργαζόμενοι μετατάσσονται είτε σε «ανειδίκευτους» είτε σε ανέργους. Αυτό το φαινόμενο έχει ερευνηθεί υπό τον όρο «μισθολογική πόλωση» (ενδεικτικά: Autor et al., 2003· Autor and Dorn, 2013· Acemoglu and Autor, 2011· Michaels et al., 2010). Οι εργασίες «μη-ρουτίνας» μπορούν να συσχετιστούν είτε με το ανώτερο άκρο της κατανομής των εισοδημάτων από μισθούς, για παράδειγμα, όπως ήδη αναφέραμε σε θέσεις διευθυντικών στελεχών ή εξειδικευμένων επαγγελματιών, είτε με θέσεις εργασίας στο κατώτερο άκρο της κατανομής εισοδημάτων των εισοδημάτων από μισθούς, για παράδειγμα θέσεις εργασίας σε υπηρεσίες μη-κωδικοποιήσιμες.

Οι εργαζόμενοι που συμμετέχουν σε διαδικασίες παραγωγής που προϋποθέτουν χειρωνακτική ή γνωσιακή δραστηριότητα η οποία μπορεί να κωδικοποιηθεί και να αυτοματοποιηθεί, δηλαδή οι σχετικά «ειδικευμένοι» εργαζόμενοι, συνήθως τοποθετούνται στη μέση κλίμακα της κατανομής των εισοδημάτων από μισθούς. Καθώς η σύνθεση της ζήτησης για εργασία μεταβάλλεται εις βάρος

των εργασιών «ρουτίνας», οι εργαζόμενοι της μεσαίας κλίμακας αντιμετωπίζουν σχετικές ή απόλυτες απώλειες των εισοδημάτων τους. Με άλλα λόγια, με τον όρο «μισθολογική πόλωση» αναφερόμαστε στο δυνητικό φαινόμενο η σύνθεση των εισοδημάτων από εργασία να πολωθεί μεταξύ, αφενός της κατηγορίας των «χαμηλών» εισοδημάτων που θα λαμβάνουν οι εργαζόμενοι με «χαμηλή ειδίκευση» και των «υψηλών» εισοδημάτων τα οποία θα λαμβάνουν οι εργαζόμενοι με «υψηλή ειδίκευση», καθώς θα συμπιέζονται τα εισοδήματα της ενδιάμεσης κατηγορίας, αυτής του «μεσαίου» εισοδήματος, η οποία αφορά εργαζομένους με σημαντικό βαθμό «ειδίκευσης» αλλά οι οποίοι βρίσκονται σε θέσεις εργασίας υποκαταστάσιμες από αυτοματοποιημένα συστήματα.

4.2.7 Ψηφιακό χάσμα

Μια επιπλέον επίπτωση που διαγράφεται στην ουσία των κοινωνικών δομών, στις εργασιακές σχέσεις αλλά και στην οικονομική πορεία σε επίπεδο χώρας είναι η διαμόρφωση ενός ψηφιακού χάσματος. Η ύπαρξη, δηλαδή, άνισης δυνατότητας πρόσβασης σε ψηφιακά μέσα και έλλειψη ψηφιακών δεξιοτήτων σε επίπεδο χρήστη, μελών οικογένειας και επιχειρήσεων αλλά και το επίπεδο της ψηφιακής ωριμότητας σε επίπεδο χώρας. Η ψηφιοποίηση είναι διαδικασία που αποφέρει πολλά οφέλη. Συντελεί στην ανάπτυξη νέων προϊόντων και υπηρεσιών μειώνοντας τα κόστη και αυξάνοντας την αποτελεσματικότητα. Συμβάλει στην επίτευξη στόχων της βιώσιμης και αειφόρου ανάπτυξης συνεισφέροντας στην αύξηση των επιπέδων των παγκόσμιων εισοδημάτων. Η αναβάθμιση της παραγωγικότητας αναπτυσσόμενων κοινωνιών και η βελτίωση της ποιότητας της ζωής των μελών τους με την δημιουργία ευκαιριών για μοντέλα εργασίας πιο δημοκρατικά χωρίς αποκλεισμούς. Συντελεί στην αύξηση των ποιοτικών θέσεων εργασίας, καθώς και τη συνολική ανταγωνιστικότητα της ΕΕ κατά παράλληλο τρόπο με τις προηγούμενες βιομηχανικές επαναστάσεις. Παράλληλα όμως εμπεριέχει και απειλές: μελέτες καταδεικνύουν ότι η ψηφιοποίηση μπορεί να καταστρέψει πολύ περισσότερες θέσεις εργασίας από όσες θα δημιουργήσει (πχ Porelo *et al.*, (2021). Σε επίπεδο εθνικό, οι δράσεις που οδηγούν στην ομαλή ενσωμάτωση της ψηφιοποίησης σε κοινωνικό επίπεδο, οι ελληνικές κυβερνήσεις έχουν υιοθετήσει δράσεις που χρηματοδοτούνται από τα ευρωπαϊκά ταμεία στήριξης.

5 Η ΜΕΤΑ-COVID-19 ΕΠΟΧΗ

**

Change towards a greener, fairer and more inclusive future will entail short-term costs and challenges. That is why it is so important to accompany the change and to help communities and individuals adjust to the new world. This requires keen attention to social issues. The European Pillar of Social Rights should be implemented at EU and Member State level, with due regard for respective competences.

(Μετάφραση: Η αλλαγή προς ένα πιο πράσινο, δικαιότερο και χωρίς αποκλεισμούς μέλλον θα συνεπάγεται βραχυπρόθεσμο κόστος και προκλήσεις. Γι' αυτό είναι τόσο σημαντικό να συνοδεύουμε την αλλαγή και να βοηθάμε τις κοινότητες και τα άτομα να προσαρμοστούν στον νέο κόσμο. Αυτό απαιτεί ιδιαίτερη προσοχή στα κοινωνικά ζητήματα. Ο ευρωπαϊκός πυλώνας κοινωνικών δικαιωμάτων θα πρέπει να εφαρμοστεί σε επίπεδο ΕΕ και κρατών μελών, λαμβάνοντας δεόντως υπόψη τις αντίστοιχες αρμοδιότητες.)

European Council,

(A new strategic agenda for the EU 2019—2024)

5.1 Οι συνθήκες αποκατάστασης και επανάκαμψης

Με την έξαρση της πανδημίας COVID-19—που εμφανίστηκε το 2019 και επιμένει ακόμη και σήμερα να δοκιμάζει τις κοινωνίες παγκοσμίως, προκαλώντας τις δημόσιες υπηρεσίες μέριμνας των πολιτών να φτάσουν στα άκρα και στα όρια της ανθεκτικότητάς τους—τέθηκε η αφετηρία μιας υγειονομικής κρίσης που ως συνέπεια είχε να επηρεάσει πολλαπλώς τους πολίτες, την ροή της καθημερινότητάς μας και τις οικονομίες των κρατών. Καθώς υπήρξε η αναγκαιότητα λήψης αυστηρών μέτρων ασφάλειας κατά της εξάπλωσης του ιού, περάσαμε τουλάχιστον δύο χρόνια 'κλεισμένοι' στα σπίτια μας εξαιτίας της καραντίνας.. (Deloitte, 2021)

Ενώ ήδη η Ευρώπη βρισκόταν στα πρόθυρα κατιούσας πορείας, χάρη στο αυξανόμενο κύμα ανεργίας, η πανδημία που έπληξε την ανθρωπότητα από το 2019, COVID-19, αποτέλεσε την αιτία για μια παγκόσμια κρίση σε κάθε τομέα (υγείας, παραγωγής, βιομηχανίας, εκπαίδευσης, εργασίας).

Ταυτόχρονα όμως η πανδημία του covid 19 αποτέλεσε τον καταλύτη, που επιτάχυνε την ενσωμάτωση της ψηφιακής τεχνολογίας σε όλους τους τομείς της απασχόλησης των χωρών παγκοσμίως, και αλλαγές που υπό άλλες συνθήκες θα χρειαζόνταν χρόνο πολλών ετών να ενσωματωθούν σε κάθε κράτος, ενσωματώθηκαν στα κράτη εν μια νυκτί κυριολεκτικά προκειμένου να αντιμετωπιστούν κοινωνικές ανάγκες από απόσταση (παιδεία με εξ αποστάσεως διδασκαλία, υγεία με εξ αποστάσεως συνταγογράφηση φαρμάκων και επικοινωνίας με τον θεράποντα ιατρό, εργασία από απόσταση λόγω αποφυγής διασποράς του covid 19 κλπ).

Περνώντας στον επιχειρηματικό κλάδο, “σύμφωνα με τον ΟΟΣΑ, πάνω από τις μισές μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις (ΜμΕ) αντιμετωπίζουν σοβαρές απώλειες εσόδων, με το ένα τρίτο εξ αυτών να εκφράζει ανησυχία για το μέλλον της, και ορισμένοι κλάδοι βρίσκονται στα πρόθυρα κατάρρευσης” (Deloitte, 2021). Ταυτοχρόνως, τα περιοριστικά μέτρα στοίχησαν την εργασία πολλών επιχειρηματιών και εργαζομένων των οποίων τα επαγγέλματα δεν κατάφεραν να επιβιώσουν εν μέσω της καραντίνας, δημιουργώντας έτσι ένα πλήγμα στην κοινωνία και αυξάνοντας το ποσοστό των ανέργων.

“Η πανδημία του κορωνοϊού (COVID-19) είχε σημαντική επίδραση στις παγκόσμιες οικονομίες (Fernandes, 2020). Έχει αντίκτυπο στις κρατικές και εφοδιαστικές αλυσίδες που επηρεάζουν τη διανομή και τη διαθεσιμότητα των προϊόντων. Για παράδειγμα, το κλείσιμο εργοστασίων και η μειωμένη παροχή προϊόντων ανάγκασε τα εργοστάσια της Κίνας να σταματήσουν την παραγωγή τους λόγω αυξημένη ζήτηση για ανταλλακτικά αυτοκινήτων, εξαρτήματα και ρούχα (Wang and Su, 2020)” (Chunguanf Bai, Matthew Quayson, Joseph Sarkis, 2021). “Τα παγκόσμια lockdown και η παύση λειτουργίας μεγάλων βιομηχανιών όπως ο τουρισμός, τα ταξίδια και το λιανικό εμπόριο οδήγησαν σε σημαντικά υψηλότερα ποσοστά μη-απασχόλησης παγκοσμίως. Οι αρνητικές παγκόσμιες οικονομικές επιπτώσεις σε τόσο σύντομο χρονικό διάστημα ήταν άνευ προηγουμένου (Ozili and Arun, 2020)” (Chunguanf Bai, Matthew Quayson, Joseph Sarkis, 2021). “Οι περιορισμοί για τον COVID-19 είναι πιο αυστηροί σε μικρομεσαίες και μικρές επιχειρήσεις (MSE) σε σύγκριση με μεγαλύτερες και παγκόσμιες επιχειρήσεις (Shafian et al., 2020). Η κατάσταση αυτή αποτελεί σοβαρή απειλή για την οικονομία λαμβάνοντας υπόψη τον ρόλο των MSE. Για παράδειγμα, στην αρχή του 2020, υπήρχαν 5,94 εκατομμύρια μικρές επιχειρήσεις στο Ηνωμένο Βασίλειο, κατακτώντας το 99,3% του συνόλου των επιχειρήσεων, απασχολώντας 13,3 εκατομμύρια άτομα με κύκλο εργασιών 1,6 τρις. (Federation of Small Business, 2020). Παρά την παγκόσμια φύση της πανδημίας COVID-19 και της έχει επικεντρωθεί μεγάλο μέρος του λόγου και της έρευνας σε μεγάλες ανεπτυγμένες και αναδυόμενες οικονομίες περιφέρειες όπως η Ευρώπη, οι Ηνωμένες Πολιτείες και η Κίνα (Jurd De Girancourt et al., 2020; Quayson et al., 2020). Αυτή η παγκόσμια πανδημία δεν αναγνωρίζει εθνικά σύνορα. Τα

ζητήματα που αντιμετωπίζουν οι μικρότερες και ευάλωτες αναπτυξιακές οι ανοιχτές οικονομίες και οι περιφέρειες είναι εξίσου βαθιές” (Chunguanf Bai, Matthew Quayson, Joseph Sarkis, 2021)

Καρά τη διάρκεια του covid δημιουργήθηκε μια νέα πραγματικότητα, οι υπηρεσίες και τα εργαλεία μεταμόρφωσαν την καθημερινότητά μας και έγιναν σανίδα σωτηρίας που επιτρέπει στους ανθρώπους να εργαστούν, να μάθουν, να διατηρήσουν την επαφή με φίλους και οικογένεια, να αποκτήσουν πρόσβαση στην εξ αποστάσεως περίθαλψη κ.ά.» (Deloitte, 2021).

Πλέον συζητάμε για έναν ψηφιακό μετασχηματισμό όπου καθίσταται ως η βασική προϋπόθεση υπέρ της ανάκαμψης της Ευρώπης από την κρίση και την μελλοντική της ανάπτυξη και ένταξη σε πιο ανταγωνιστικά πλαίσια, οικοδομώντας μια πιο «βιώσιμη και ανταγωνιστική κοινωνία» του μέλλοντος.

«Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή επεσήμανε ότι η επιπλέον σωρευτική συνεισφορά στο ΑΕΠ από τις νέες ψηφιακές τεχνολογίες μπορεί να ανέλθει σε 2,2 τρισ. € στην ΕΕ έως το 2030. Στην παρούσα έκθεση προχωράμε περαιτέρω, αναζητώντας θετικά οφέλη με κοινωνικούς, περιβαλλοντικούς και οικονομικούς όρους και τους βασικούς παράγοντες ώθησης για την αντιμετώπιση αυτών των προκλήσεων με τρόπο που, για πρώτη φορά, μπορεί να βοηθήσει την Ευρώπη να καλύψει τα επενδυτικά κενά της. Τα κενά αυτά δεν είναι ασήμαντα. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή επεσήμανε την ύπαρξη ενός κενού 125 δισ. € ανά έτος αναφορικά με την κάλυψη των επενδυτικών αναγκών της ψηφιακής και πράσινης μετάβασης. Μόνο οι υποδομές συνδεσιμότητας ανέρχονται σε 42 δισ. € από αυτό το κενό. Η σειρά εγγράφων Europe.Connected που συνοδεύουν την παρούσα έκθεση προσδιορίζουν με ποιον τρόπο μπορεί να επιτευχθεί ο ψηφιακός μετασχηματισμός στην πράξη.

»Για παράδειγμα:

- Το έγγραφό μας για την ηλεκτρονική υγεία δείχνει πώς η τηλεϊατρική μπορεί να αυξήσει το προσδόκιμο ζωής και να μειώσει το κόστος κατά σχεδόν 50 δισ. €.
- Παρουσιάζουμε με ποιον τρόπο η μετατροπή των πόλεων σε πιο έξυπνες πόλεις μπορεί να δημιουργήσει μελλοντικώς ανθεκτικά και βιώσιμα μέρη που βελτιώνουν τη ζωή των πολιτών και επιφέρουν ετήσια εξοικονόμηση ενέργειας που ισοδυναμεί με το ένα τρίτο των ενεργειακών αναγκών της Δανίας.
- Η εμπειρία μας από τη λειτουργία των Gigahub στην Ιρλανδία κατέδειξε με ποιον τρόπο η ψηφιοποίηση μπορεί να δώσει τεράστια ώθηση στις μικρές επιχειρήσεις και νέα πνοή στις αγροτικές κοινότητες. Η ψηφιοποίηση μόλις του 10% των μικρών επιχειρήσεων που δεν είναι ψηφιοποιημένες επί του παρόντος στην Ευρώπη θα μπορούσε να οδηγήσει σε συνολική αύξηση του κύκλου εργασιών άνω των 148 δισ. €.

- Οι επενδύσεις στην καινοτομία, όπως στην τεχνολογία OpenRAN, μπορούν να εξασφαλίσουν ασφαλή και ανθεκτικά δίκτυα και να ενισχύσουν τις ευρωπαϊκές αλυσίδες αξίας που είναι απαραίτητες για τις κρίσιμες υποδομές.
- Κυρίως, η ψηφιοποίηση μπορεί να προσφέρει σημαντικά κλιματικά οφέλη, βοηθώντας την Ευρώπη να επιτύχει τους στόχους της για μείωση των εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα.
- Τέλος, πολλές από αυτές τις ευκαιρίες υποστηρίζονται από την τεχνολογία 5G που τροφοδοτεί την ψηφιακή βιομηχανική επανάσταση.

»Μια επισκόπηση των περιπτώσεων χρήσης της τεχνολογίας 5G που διεξήχθη από την IHS Markit εκτίμησε ότι η έναρξη χρήσης της τεχνολογίας 5G παγκοσμίως θα μπορούσε να οδηγήσει σε αύξηση περίπου 11 τρισ. € στην παγκόσμια παραγωγή όλων των τομέων έως το 2035» (Deloitte, 2021).

Απόρροια όλων αυτών είναι η πλέον σημαντική συνειδητοποίηση του ότι εν όψει ανάπτυξης και ανάκαμψης των Ευρωπαϊκών κρατών, θα πρέπει τα κράτη-μέλη να οδηγηθούν σε αμοιβαία συνεργασία μεταξύ τους αρχικά, και ύστερα να ακολουθήσει κάθε πτυχή της κοινωνίας. “Ο κλάδος, οι κυβερνήσεις, οι υπεύθυνοι χάραξης πολιτικών και η κοινωνία των πολιτών πρέπει να βρουν καλύτερους τρόπους να συνεργαστούν για να επενδύσουν στο ψηφιακό μέλλον της Ευρώπης, ώστε να προωθήσουν τη βιομηχανική επανάσταση της τεχνολογίας 5G, να εκδημοκρατίσουν την πρόσβαση στην περίθαλψη, να γεφυρώσουν το ψηφιακό χάσμα και να ψηφιοποιήσουν τις ΜΜΕ” (Deloitte, 2021). Η πραγματοποίηση αυτής της προϋπόθεσης του συνεργατικού πνεύματος, η Ευρώπη θα επιτύχει να θέσει εκ νέου γερά θεμέλια απαραίτητα για τη “δημιουργία ενός ψηφιακού μερίσματος για τις σημερινές και μέλλουσες γενιές” (Deloitte, 2021). Συνεπώς, η Ευρώπη θα επωφεληθεί σε πολλούς τομείς, θα ‘μπει’ σε μια σειρά ανάκαμψης από την οικονομική κρίση, θα μειωθεί η ανεργία με τις νέες θέσεις εργασίες που θα δημιουργηθούν, θα φανερωθούν ισχυρές ευκαιρίες ανάπτυξης και εν τέλει θα εξυπηρετηθεί το όραμα η Ευρώπη να τοποθετηθεί στη «θέση του παγκόσμιου ηγέτη» (Deloitte, 2021).

Η χρήση της ψηφιοποίησης μπορεί να βοηθήσει τους ανθρώπους και τους οργανισμούς να παραμένουν συνδεδεμένοι, διευκολύνουν την έξυπνη σύγχρονη εργασία. Στις περιπτώσεις έκτακτης ανάγκης, αποδείχθηκε πως πλέον οι εργαζόμενοι μπορούν να ανταποκριθούν στη δουλειά τους από το σπίτι, εάν αυτό είναι απαραίτητο. Ωστόσο, πρέπει να ληφθεί μέριμνα για αυτές τις καταστάσεις ώστε να μην εκμεταλλεύονται εργαζομένους που μπορεί να είναι συνεχώς σε εφημερία. Συνεπώς, οι υπεύθυνοι χάραξης πολιτικής πρέπει να εξετάσουν τα όρια της ψηφιοποίησης που θα λειτουργήσουν πλεονεκτικά για την κοινωνία και το περιβάλλον, λαμβάνοντας υπόψη ορισμένες από τις ενεργειακές απαιτήσεις αυτών των συστημάτων εν όψει της

κλιματικής αλλαγής και νέας οικολογικής κρίσης που απειλεί να πλήξει τις ανθρώπινες κοινωνίες. (Chunguanf Bai, Matthew Quayson, Joseph Sarkis, 2021)

Χαρακτηριστικό παράδειγμα του αντίκτυπου που επέφερε η πανδημία COVID-19 στον υγειονομικό τομέα, στην οικονομία, στην αύξηση της ανεργίας (ειδικά των νέων), είναι η περίπτωση της περιφέρειας του Νότιου Αιγαίου και της Ρόδου. Σύμφωνα με την ομάδα 'e-Aegean ResLab' του Πανεπιστήμιου Αιγαίου, με επικεφαλής την Άννα Σαρούκου και Στέλιο Γκιάλη, διαπιστώθηκε ότι «το τακτικό Δελτίο Ενημέρωσης που εξέδωσε το «Παρατηρητήριο Τεχνολογιών και Αναλύσεων για την Εργασία και την Ανθεκτικότητα στον Μεσογειακό Ευρωπαϊκό Νότο» [e-Aegean ResLab Observatory], το οποίο καταδεικνύει την περιορισμένη ανάκαμψη της απασχόλησης μεταξύ 2019 και 2021, παρά το «άνοιγμα» των περισσότερων οικονομικών κλάδων.

»Η εν εξελίξει πανδημία COVID-19 επέφερε σημαντικές υγειονομικές, κοινωνικές και οικονομικές επιπτώσεις τόσο σε εθνικό επίπεδο, όσο και σε επίπεδο περιφέρειας. Ειδικά όμως για την περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου, το 2^ο τρίμηνο κάθε έτους (Απρίλος έως Ιούνιος) είναι ιδιαίτερα σημαντικό καθώς αποτελεί την έναρξη και επέκταση της τουριστικής περιόδου. Αναψυχή, εστίαση και καταλύματα αποτελούν εξάλλου τους κομβικούς κλάδους τοπικής εξειδίκευσης, των οποίων η επίδοση καθορίζει τη συνολική πορεία απασχόλησης και εισοδημάτων στη Ρόδο και στα υπόλοιπα νησιά. Ενόψει της έναρξης ενός νέου β' τριμήνου (2022), το Δελτίο του Παρατηρητηρίου συμβάλει στο να αναστοχαστούμε τις τάσεις των προηγούμενων δύο «πανδημικών» ετών, να εξάγουμε χρήσιμα συμπεράσματα και να χαράζουμε πολιτικές.

»Δυστυχώς, αυτή η «θετική επίδοση» όσον αφορά τους δείκτες της πανδημίας ανατρέπεται πλήρως όταν κοιτάζει κανείς τα μεγέθη της απασχόλησης. Οι εργαζόμενοι στο Νότιο Αιγαίο, και ειδικά στα αστικά του κέντρα όπως η Ρόδος, έχουν πληγεί δυσανάλογα σε σύγκριση με τις υπόλοιπες ελληνικές περιφέρειες. Ενδεικτικά, μεταξύ 2019 και 2020, ο συνολικός αριθμός των απασχολούμενων μειώθηκε κατά 28%. Αυτή η μείωση είναι η μεγαλύτερη σε όλη τη χώρα για εκείνη τη περίοδο. Ωστόσο, δεν αποτελεί έκπληξη, καθώς οφείλεται στη φύση των περιοριστικών μέτρων που εφαρμόστηκαν και τη μείωση της τουριστικής κινητικότητας, και όχι μόνο. Οι εργαζόμενοι σε αναστολή ανήλθαν εκείνη την περίοδο σε 87.721 και άγγιζαν το 80% του συνόλου των εργαζομένων του νότιου ελληνικού αρχιπελάγους!

»Η δεινή κατάσταση στην οποία βρέθηκε η αγορά εργασίας της περιφέρειας το 2020 δυστυχώς δεν ξεπεράστηκε ούτε το 2021. Συγκεκριμένα, αν και υπήρξε μια τάση ανάκαμψης της συνολικής απασχόλησης, αυτή ήταν τελικά ασθενική και δεν κατάφερε να υπερκεράσει τις απώλειες του προηγούμενου έτους. Τα πιο πρόσφατα διαθέσιμα δεδομένα μαρτυρούν πως για το β' τρίμηνο του

2021, οι εργαζόμενοι στο Νότιο Αιγαίο είναι περίπου 108.000, καταγράφοντας μείωση -36.000 θέσεων εργασίας σε σχέση με το 2019! Πρόκειται για μια πραγματικά αποκαρδιωτική εικόνα, η οποία αν συνδεθεί με άλλα ανησυχητικά ευρήματα, καθιστά αναγκαία την άμεση παρέμβαση μέσω κατάλληλων πολιτικών στήριξης των εργαζομένων και της απασχόλησης.

»Χαρακτηριστικό ανάμεσα στα αρνητικά ευρήματα είναι αυτό της επιδείνωσης της θέσης των νέων λόγω των επιπτώσεων της πανδημίας. Οι νέοι ηλικίας 15-29 ετών που είναι άνεργοι ενώ ταυτόχρονα δεν παρακολουθούν κάποιο πρόγραμμα εκπαίδευσης/κατάρτισης, οι λεγόμενοι «NEETs», ανέρχονται στους 12.700 στο Νότιο Αιγαίο, αυξημένοι μάλιστα κατά περίπου 4.500 σε σχέση με το 2019. Με άλλα λόγια, με βάση τις επίσημες στατιστικές, χιλιάδες νέοι άνθρωποι δεν εργάζονται ούτε σπουδάζουν, την ώρα που πολλοί εξ' αυτών δηλώνουν πως δεν αναζητούν καν εργασία στις παρούσες συνθήκες. Το φαινόμενο αυτό δεν αφορά μόνο στο Νότιο Αιγαίο αλλά και σε άλλες αντίστοιχες νησιωτικές και παράκτιες περιφέρειες του Ευρωπαϊκού Νότου (Κρήτη, Καλαβρία, Βαλεαρίδες Νήσοι κλπ.), δεν πάει όμως να απαιτεί άμεση αντιμετώπιση σε νησιωτικές κοινότητες όπως αυτές της Ρόδου, της Μυκόνου ή της Κω, που άλλοτε αποτελούσαν πόλο έλξης πολλών νέων εργαζομένων από άλλες περιοχές καθώς το 'ντόπιο' εργατικό δυναμικό δεν επαρκούσε για να καλύψει τις ανάγκες».

5.2 Χρηματοδότηση επανάκαμψης

Εν όψει αυτών των συνθηκών, το πρόγραμμα ΕΣΠΑ (Εταιρικό Σύμφωνο για το Πλαίσιο Ανάπτυξης)—αποτελεί το βασικό στρατηγικό σχέδιο για την ανάπτυξη των ευρωπαϊκών κρατών, επιδιώκοντας να αντιμετωπίσει τις διαρθρωτικές αδυναμίες που συντέλεσαν στην εμφάνιση της οικονομικής κρίσης, και συνδράμει έναντι της Στρατηγικής της Ευρώπης 2020—χρηματοδοτεί με ευρωπαϊκά κονδύλια και συνδράμει στην κατανομή πόρων προερχόμενων από τα διαρθρωτικά και επενδυτικά ταμεία (ΕΔΕΤ). Συγκεκριμένα, για την περίπτωση της χώρας μας γίνεται επιχορήγηση επιχειρήσεων με σκοπό την απασχόληση των εργαζομένων 30 ετών και άνω στις περιφέρειες σε μετάβαση (ΜΕΤ· συμπεριλαμβάνονται: Δυτική Μακεδονία, η Στερεά Ελλάδα, τα Ιόνια Νησιά, η Πελοπόννησος το Βόρειο Αιγαίο και η Κρήτη).

Το συγκεκριμένο πρόγραμμα αποσκοπεί στη δημιουργία «5.000 νέων θέσεων εργασίας πλήρους απασχόλησης με την πρόσληψη ανέργων, εγγεγραμμένων στο μητρώο ανεργίας του ΟΑΕΔ, ηλικίας 30 ετών και άνω, με έμφαση στις γυναίκες» (ΕΣΠΑ, 2022).

«Οι επιχειρήσεις επιχορηγούνται για κάθε άτομο που υπάγεται στη δράση από την ημερομηνία πρόσληψής του και για χρονικό διάστημα 12 μηνών. Οι επιλέξιμες δαπάνες δίνονται με τη μορφή επιχορήγησης και αφορούν το μισθολογικό και μη μισθολογικό κόστος του ωφελούμενου για 12 μήνες πλήρους απασχόλησης συμπεριλαμβανομένων των μηνιαίων μικτών αποδοχών, των

εργοδοτικών ασφαλιστικών εισφορών καθώς και των επιδομάτων εορτών Χριστουγέννων και Πάσχα και των επιδομάτων αδείας»
(ΕΣΠΑ, 20220).

Πίνακας από την ιστοσελίδα του
ΕΣΠΑ,

[https://www.espa.gr/el/pages/](https://www.espa.gr/el/pages/ProclamationsFS.aspx?item=530)

[ProclamationsFS.aspx?item=530](https://www.espa.gr/el/pages/ProclamationsFS.aspx?item=530)

Πίνακας 1. Πίνακας από την ιστοσελίδα του ΕΣΠΑ

<https://www.espa.gr/el/pages/ProclamationsFS.aspx?item=5301>

Κατηγορία ανέργου	Ποσοστό (%) επιχορήγησης	Ποσό (€)
Άνδρες άνεργοι (έως 12 μήνες και έως 49 ετών)	50%	466,50
Άνδρες άνεργοι 50 ετών κι άνω (έως 12 μήνες ανεργία)	60%	559,80
Άνδρες μακροχρόνια άνεργοι (άνω των 12 μηνών ανεργία)	65%	606,45
Άνδρες μακροχρόνια άνεργοι 50 ετών και άνω	70%	653,10
Άνεργες γυναίκες	75%	699,75

Το ανώτερο ποσό επιχορήγησης που μπορεί να λάβει μια ενιαία επιχείρηση από τη δράση, δεν δύναται να υπερβαίνει το ποσόν των 200.000 €, ή των 100.000 € όταν δραστηριοποιείται στον τομέα των οδικών μεταφορών, τηρουμένων των προϋποθέσεων σώρευσης του Καν. ΕΕ 1407/2013.

Προϋπολογισμός

€ 32.000.000

Αναλυτικά:

- Για το έτος 2021: 12.000.000 ευρώ
- Για το έτος 2022: 20.000.000 ευρώ

6. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Επειδή το ζητούμενο στην Ευρωπαϊκή κοινωνική πολιτική της Ένωσης είναι τελικά η επίτευξη κοινωνικής δικαιοσύνης, μέσω των κανόνων και μηχανισμών που θεσπίζονται, καταλήγοντας στις επιπτώσεις της ψηφιοποίησης ως μέτρου που θα οδηγήσει σε μια ευρύτερη πολιτική βούληση για την πραγμάτωση κοινωνικής δικαιοσύνης, πρέπει να γίνει δεκτή υπό το πρίσμα του ότι διασφαλίζεται πως η αυξανόμενη κοινωνική δυσπραγία και αβεβαιότητα που επικρατεί, ακόμα και μεταξύ μεγάλου μέρους της μεσαίας τάξης, θα καταπολεμηθούν και δεν θα διευρυνθεί το υπάρχον κοινωνικό οικονομικό χάσμα, με κίνδυνο να οδηγηθούν οι κοινωνίες σε αναταραχές.

Ο ευρωπαϊκός πυλώνας κοινωνικών δικαιωμάτων θα πρέπει να ενσωματωθεί πλήρως στη νομοθεσία, και τα εργασιακά δικαιώματα θα πρέπει να διασφαλίζονται στις νέες μορφές εργασίας για όλους τους εργαζόμενους που χάνουν τη δουλειά τους λόγω του καταμερισμού της εργασίας στον τομέα που η εργασία τους αντικαταστάθηκε από αυτοματοποίηση.

Οι άνεργοι, πρέπει να χρησιμοποιήσουν την ψηφιοποίηση ως εργαλείο για την επανένταξή τους στο εργατικό δυναμικό της χώρας είτε ως αυτοαπασχολούμενοι, είτε βελτιώνοντας τις δεξιότητές τους μέσα από προγράμματα κατάρτισης, ακολουθώντας ενεργητικές πρακτικές απασχόλησης, είτε πολλοί από τους οποίους δεν έχουν ξαναβρεί δουλειά μετά την περιθωριοποίησή τους από την υποκατάστασή τους από μηχανές, πρέπει να λάβουν βοήθεια μέσα από ένα «Δικαίωμα στην Οικονομική Δραστηριότητα».

Πρέπει να υιοθετηθεί από όλα τα κράτη ένα σχέδιο δίκαιης μισθοδοσίας, ώστε να εξαλειφθεί η μισθολογική πόλωση και περιοριστεί το χάσμα μεταξύ των εργαζομένων με υψηλά τεχνολογικά προσόντα έναντι εκείνων που λόγω ηλικίας ή άλλων παραγόντων διαθέτουν χαμηλά ποσοστά εξειδίκευσης στις νέες τεχνολογίες. Η κοινωνική κινητικότητα πρέπει να αυξηθεί μέσα από μέτρα που στον πυρήνα τους έχουν την ποιοτική φροντίδα και στοχεύουν στην ποιοτική εκπαίδευση για όλους.

Προκειμένου να επιτευχθεί κοινωνική δικαιοσύνη και ευημερία για όλους, είναι πολύ σημαντικό να επικεντρωθούμε σε όλους τους τόπους σε όλες τις περιοχές και τις περιφέρειες των οποίων το δυναμικό απαξιώνεται. «Οι υφιστάμενες πολιτικές πρέπει να αξιοποιούνται αποτελεσματικότερα και συνεκτικότερα, ενώ παράλληλα να διασφαλίζεται ότι η περιφερειακή οικονομική ανάπτυξη πραγματοποιείται σε πλαίσιο βιωσιμότητας. Με την πολιτική συνοχής πρέπει να επιδιώκεται βιώσιμη ανάπτυξη σε επίπεδο περιοχών. Κάθε περιοχή θα πρέπει να ορίζει συγκεκριμένες προσεγγίσεις για την ανάπτυξή της, μεταξύ άλλων μέσω ανάπτυξης κοινών πρωτοβουλιών με τις τοπικές κοινότητες, αλλά και μέσω βιομηχανικών στρατηγικών με εφαρμογή του ευρωπαϊκού

κώδικα δεοντολογίας για την εταιρική σχέση. Η εν λόγω προσέγγιση χρειάζεται να λαμβάνει στήριξη αξιοποιώντας οριζόντια ευρωπαϊκά προγράμματα, όπως το «Horizon Europe» ή τον μηχανισμό InvestEU με τρόπο που να «λαμβάνει υπόψη την περιοχή», πράγμα που έχει μεγάλη σημασία για τις τοπικές αναπτυξιακές στρατηγικές.» (Εκθεση της ανεξάρτητης επιτροπής για την ευημερία και ισότητα σε μια βιώσιμη Ευρώπη | 2019-2024) . Νέες δεξιότητες απαιτούνται για τα νέα δεδομένα. Η επιτυχής εκμετάλλευση των διαθέσιμων πόρων προϋποθέτει και την κατάλληλη επιμόρφωση στους τεχνολογικούς τομείς. Οι κοινωνίες καλούνται σε εθνικό, κρατικό και τοπικό επίπεδο να λάβουν μέτρα υπέρ της ομαλής ένταξης της κοινωνίας και των παραγωγικών μονάδων στην εποχή της ψηφιοποίησης.

Η ψηφιακή τεχνολογία πρέπει αν λειτουργήσει και ως εργαλείο διασφάλισης των δικαιωμάτων των εργαζομένων και ως μέτρο αντίστασης σε θέματα που τους θίγουν, όπως πχ να τους βοηθήσει να επικοινωνήσουν με άλλους εργαζόμενους του ίδιου κλάδου σε όλη την επικράτεια σε πολύ σύντομο χρονικό διάστημα με σκοπό να οργανωθούν και να διεκδικήσουν τα δικαιώματά τους.

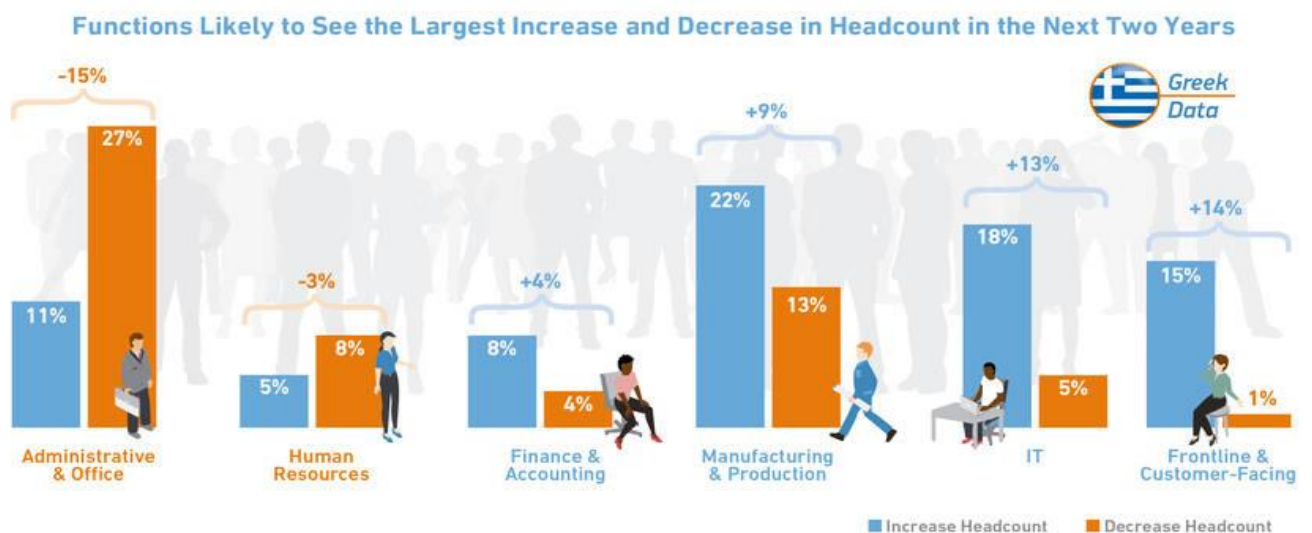
Η Ελλάδα σαν μέλος της ΕΕ που οφείλει να ακολουθεί τους κανόνες και τις επιταγές της, βλέπουμε ότι επιχειρεί μια τεράστια προσπάθεια στον τομέα της ψηφιοποίησης, προς όφελος του εργατικού δυναμικού, εξασφαλίζοντας τα δικαιώματα των εργαζομένων με εργαλεία όπως η ψηφιακή κάρτα απασχόλησης, με προγράμματα επιμόρφωσής τους στις νέες ψηφιακές τεχνολογίες, αλλά και ενίσχυση των ανέργων με οργάνωση προγραμμάτων που προσφέρουν ψηφιακές γνώσεις και δεξιότητες ώστε να είναι έτοιμοι να ενταχθούν στην αγορά εργασίας και να αποδώσουν τα μέγιστα, αποτελώντας ταυτόχρονα και κίνητρο για τον εργοδότη να επιλέξει τέτοιου είδους καταρτισμένα άτομα για απασχόληση στην επιχείρησή του. Με αυτόν τον τρόπο ενισχύεται η απασχόληση ώστε να ενταχθούν στον ενεργό εργατικό δυναμικό όσο το δυνατόν περισσότερο εργαζόμενοι, που έχοντας πόρους θα μπορούν όχι μόνο να επιβιώσουν παθητικά, λαμβάνοντας τα επιδόματα ανεργίας αλλά να απολαμβάνουν μια αξιοπρεπή καθημερινότητα, προσφέροντας τόσο στον εαυτό τους, όσο και στο κοινωνικό σύνολο.

Επιπλέον η εξοικείωση με τις ψηφιακές τεχνολογίες από τα μικρά έτη των μαθητών και μετέπειτα σπουδαστών, είναι αλήθεια ότι ετοιμάζει ένα μελλοντικό εργατικό δυναμικό έτοιμο να αντιμετωπίσει και να ανταποκριθεί στις προκλήσεις του μέλλοντος. Οι προοπτικές που αφορούν την απασχόληση των εργαζομένων αποδεικνύεται να αποτελεί μεγαλύτερη πρόκληση και μέγιστο κοινωνικό και οικονομικό μελλοντικό ζήτημα.

Εν κατακλείδι, είναι νωρίς να μιλάμε για το αν οι επιπτώσεις της ψηφιοποίησης είναι μόνο θετικές ή αν οι θετικές ξεπερνούν τις αρνητικές καθώς δεν έχει παρέλθει αρκετός χρόνος από την εφαρμογή της στην οικονομική και κοινωνική ζωή.

Στις ανησυχίες για τις επιπτώσεις των νέων τεχνολογιών στον τομέα της απασχόλησης προσπάθησε να ρίξει φως η έρευνα της εταιρείας ManpowerGroup, υπό τον τίτλο «Robots Need Not Apply: Human Solutions in the Skills Revolution» στην οποία, στην οποία πήραν μέρος 20.000 εργοδότες από 42 χώρες. Τα αποτελέσματα της έρευνας έδειξαν ότι καθώς οι εταιρείες μετασχηματίζονται ψηφιακά, σε βραχυπρόθεσμα στάδιο θα χρειαστούν περισσότερους ανθρώπους και όχι λιγότερους, για να στελεχώσουν τους διάφορους τομείς της επιχειρηματικής τους δράσης. Υπό το πρίσμα αυτό, καταργείται ένας διαδεδομένος μύθος που αποτελεί ταυτόχρονα και μια λανθασμένη αντίληψη, ότι δηλαδή, οι περικοπές προσωπικού αποτελούν πάνακεια, για μια επιχείρηση, διότι η οικονομική της ανάπτυξη μπορεί να βασιστεί στην αναβάθμιση των τεχνολογικών της λειτουργιών.

Στην Ελλάδα, η πλειοψηφία των εργοδοτών πιστεύει ότι η χρήση της ψηφιοποίησης δεν πρόκειται να μεταβάλει το εργατικό τους δυναμικό. Μάλιστα, ένα 12% πιστεύει πως οι Νέες Τεχνολογίες θα οδηγήσουν σε αύξηση του εργατικού δυναμικού στις εταιρείες ή τους εταιρικούς ομίλους που διευθύνουν.

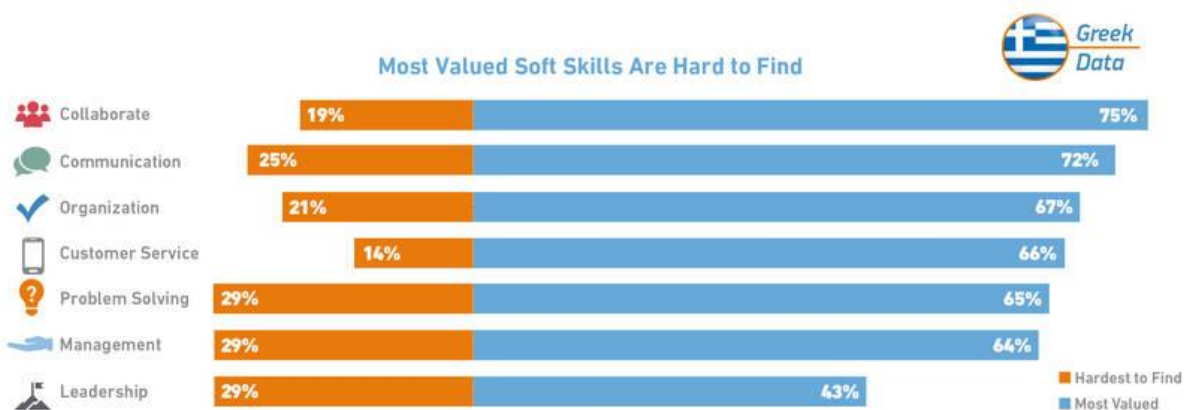

Όπως αναφέρεται στην έρευνα το 86% των εργοδοτών σε παγκόσμιο επίπεδο αναφέρει ότι το προσωπικό τους θα αυξηθεί ή θα παραμείνει σταθερό τα επόμενα δύο χρόνια εξαιτίας της αυτοματοποίησης. Εξετάζοντας εσωτερικά τις επιχειρήσεις, ο αντίκτυπος ποικίλλει ανάλογα με τις λειτουργίες: Το τμήμα Τεχνολογίας πληροφοριών (IT) βρίσκεται στην κορυφή, καθώς οι οργανισμοί επενδύουν σε ψηφιακές δεξιότητες και οι λειτουργίες πρώτης γραμμής και διαχείρισης πελατών (Frontline & Customer-Facing) ακολουθούν. Αντίθετα, οι λειτουργίες διαχείρισης και γραφείου αναμένουν τη μεγαλύτερη μείωση του αριθμού των εργαζομένων ως αποτέλεσμα της αυτοματοποίησης.

of Greek companies planning to increase headcount in IT roles say communication is the most valued soft skill

Συνολικά, η άνοδος του καταναλωτισμού και η υπεραξία της εξυπηρέτησης των πελατών είναι όλο και πιο εμφανείς στον ψηφιακό κόσμο και, ως εκ τούτου, οι ανθρώπινες δυνάμεις καθίστανται πιο πολύτιμες από ποτέ. Περισσότερες από τις μισές ελληνικές εταιρείες που συμμετείχαν στην έρευνα αναφέρουν ότι η συνεργασία αποτελεί την πιο σημαντική προσωπική δεξιότητα, και ακολουθούν οι επικοινωνιακές δεξιότητες, γραπτές και προφορικές, καθώς και η οργάνωση.

Η νέα έρευνα της ManpowerGroup καταδεικνύει ότι στη χώρα μας οι πιο περιζήτητες δεξιότητες σε εταιρικό επίπεδο είναι η συνεργασία, η εποικοδομητική επικοινωνία και η οργάνωση, ο συνδυασμός των οποίων αποτελεί πυξίδα πλοήγησης για τον επιτυχή επιχειρηματικό μετασχηματισμό. Παράλληλα, οι πιο δυσέυρετες ατομικές δεξιότητες είναι η επίλυση δυσκολιών, η διοίκηση και η ηγεσία.

Ο καλύτερος τρόπος ώστε να μειωθούν ή να εξαλειφθούν ολοσχερώς οι αρνητικές συνέπειες της ψηφιοποίησης και να λειτουργήσει η ψηφιακή τεχνολογία προς όφελος του κοινωνικού συνόλου, είναι ο συνδυασμός βασικών ανθρώπινων δυνάμεων με τεχνική και ψηφιακή τεχνογνωσία. Χαρακτηριστική είναι η δήλωση του Jonas Prising, Προέδρου και Διευθύνοντος Συμβούλου της ManpowerGroup: «Πρόκειται για θετικές εξελίξεις για τους ανθρώπους - εφόσον έχουν τον σωστό συνδυασμό δεξιοτήτων για να βελτιώσουν και όχι να ανταγωνιστούν την τεχνολογία. Ως εργοδότες οφείλουμε να εντοπίσουμε τις συμπληρωματικές δεξιότητες που δημιουργούν σαφείς επαγγελματικές πορείες για τους ανθρώπους, από την μία θέση στην επόμενη, και να αναπτύξουμε ταχύτερα προγράμματα επανεκπαίδευσης με μικρότερη έμφαση στη βιωματική εκπαίδευση στα πλαίσια της εργασίας (on the job). Για να το πετύχουμε, συνεργαζόμαστε με άλλους εργοδότες. Επανεκπαιδεύουμε τους μερικής απασχόλησης εργαζόμενους κλωστοϋφαντουργίας στην Ιταλία προκειμένου να εργαστούν με υλικά υψηλής τεχνολογίας, όπως οι ίνες άνθρακα για τους πιο εξελιγμένους κατασκευαστές μηχανοκίνητου αθλητισμού, παγκοσμίως και αναβαθμίζουμε τις δεξιότητες των

στρατιωτικών βετεράνων σύμφωνα με τις επιταγές της ψηφιακής βιομηχανίας στις Η.Π.Α. Η μεγαλύτερη πρόκληση της εποχής μας είναι να βοηθήσουμε τους ανθρώπους να αναβαθμίσουν τις δεξιότητές τους και να διασφαλιστούν επαγγελματικά για το μέλλον. Αναγνωρίζοντας τις απαιτούμενες δεξιότητες και προσφέροντας πρόσβαση στην απασχόληση είναι η λύση για όλους μας στην επανάσταση των δεξιοτήτων» (ΠΗΓΗ <https://www.newsbomb.gr/bombplus/tecnologia/story/878387/anthropos-vs-rompot-poiος-tha-kerdisei-stin-epanastasi-ton-dexiotiton> 21-04-2018)

Το σίγουρο είναι, όπως προκύπτει από την ανάλυση των προεκτεθέντων, ότι ενόψει των ραγδαίων τεχνολογικών εξελίξεων η ψηφιοποίηση και οι εφαρμογές της αποτελούν αναγκαιότητα υιοθέτησής τους από τις σύγχρονες κοινωνίες γιατί βελτιώνουν την ποιότητα ζωής των ανθρώπων όχι μόνο στον τομέα της απασχόλησης αλλά σε πολλούς άλλους τομείς (υγεία, παιδεία κλπ).

Προκειμένου όμως να αποφευχθούν τα αρνητικά της αποτελέσματα, είναι καθήκον και υποχρέωση των κρατών να δημιουργήσουν ένα νομοθετικό πλαίσιο, να ανταλλάξουν καλές πρακτικές και να συνεργαστούν μεταξύ τους ώστε να υπάρξουν οι συνθήκες αλληλεπίδρασης του ανθρώπινου στοιχείου και της τεχνολογικής εξέλιξης. Μόνο υπό αυτόν τον συνδυασμό (τεχνολογίας, νομοθετικών κανόνων και αλληλεπίδρασης του ανθρώπινου παράγοντα) μπορεί η ψηφιοποίηση να χρησιμοποιηθεί προς όφελος των σημερινών κοινωνικών και να οδηγήσει σε προαγωγή και εξέλιξη του βίου των σύγχρονων ανθρώπων.

BIBΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Blanka, C., Krumay, B. and Rueckel, D. (2022) ‘The interplay of digital transformation and employee competency: A design science approach’, *Technological Forecasting and Social Change*. Elsevier Inc., 178(July 2020), p. 121575. doi: 10.1016/j.techfore.2022.121575.

Dobni, C. B., Klassen, M. and Wilson, G. A. (2021) ‘Five strategy shifts for innovation’, *Strategy and Leadership*, 49(2), pp. 36–40. doi: 10.1108/SL-11-2020-0136.

European Commission (2021) *Europe Ready for the Digital Age: A New Generation of Technologies Is Changing Our Lives*. Available at: https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/european-green-deal_en.

European Commission (2022) *New Approach to Enable Global Leadership of EU Standards Promoting Values and a Resilient, Green and Digital Single Market*. Available at: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_22_661.

Giacomelli, G. and Giacomelli, R. (2004) ‘Science, technology and society’, in *Non-Accelerator Astroparticle Physics*. doi: 10.1590/s1519-38292006000200001.

Greve, B. (2019). *The digital economy and the future of European welfare states*.

International Social Security Review, 72(3), 79–94.

Hall, P. A. (1993). *Policy paradigms, social learning, and the state: The case of economic policymaking in Britain*. *Comparative Politics*, 25(3), 275–296

Justinek, G. (2022) ‘The Economic Power of European Union’, in *Conference on the Future of Europe—A View from Slovenia*, p. p.13.

Kaelble, H. (2022) *Η βιομηχανική επανάσταση στην Ευρώπη: Μια γενική εισαγωγή*.

Kane, G. C. et al. (2015) ‘Strategy, Not Technology, Drives Digital Transformation’, *MIT Sloan Management Review and Deloitte University Press*. July 2015.

Krommyda, V. (2019) *Greece’s position in the European digital economy: Opportunities and challenges for the Private and Public Sector*. Available at: <https://www.cbsit.com.cy/en/blog/greeces-position-european-digital-economy-opportunities-and-challenges-private-and-public>.

Larsson, A., & Teigland, R. (2021). *The digital transformation of labor: Automation, the Gig Economy and Welfare*. Routledge, Taylor et Francis Group.

Luo, Y. (2019) 'A general framework of digitization risks in international business', *Journal of International Business Studies*. Palgrave Macmillan UK, 53(2), pp. 344–361. doi: 10.1057/s41267-021-00448-9.

McCarthy, D. D. and Seidelmann, P. K. (2010) 'Definition and Role of a Second', *Time - From Earth Rotation to Atomic Physics*, (February 2015), pp. 189–198. doi: 10.1002/9783527627943.ch12.

Mohajan, H. K. (2019) 'The First Industrial Revolution: Creation of a New Global Human Era', *Journal of Social Sciences and Humanities*, 5(4), pp. 377–387.

Negreiro, M. and Madiega, T. (2019) A Europe fit for the digital age, European Commission. Available at: https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/europe-fit-digital-age_en%0Ahttps://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/europe-fit-digital-age_it.

Oeij, P. et al. (2019) 'The digital transformation requires workplace innovation : an introduction', *International Journal of Technology Transfer and Commercialisation*, 16(3), pp. 199–208.

Peykani, P., Namazi, M. and Mohammadi, E. (2022) 'Bridging the knowledge gap between technology and business: An innovation strategy perspective', *PLoS ONE*, 17(4 April), pp. 1–18. doi: 10.1371/journal.pone.0266843.

Popelo, O. et al. (2021) 'The Impact of Digitalization on the Forms Change of Employment and the Labor Market in the Context of the Information Economy Development', *IJCSNS International Journal of Computer Science and Network Security*, 21(5), p. 160. Available at: <https://doi.org/10.22937/IJCSNS.2021.21.5.23>.

Qi, L. et al. (2020) 'Research on knowledge gap identification method in innovative organizations under the "internet+" environment', *Information (Switzerland)*, 11(12), pp. 1–14. doi: 10.3390/info11120572.

Razminienė, K., Vinogradova-Zinkevič, I. and Tvaronavičienė, M. (2021) 'Tracing relationship between cluster's performance and transition to the circular economy', *Sustainability (Switzerland)*, 13(24). doi: 10.3390/su132413933.

Reis, J. et al. (2020) 'Digitalization: A Literature Review and Research Agenda', *IJCIEOM*, (March), pp. 443–456. doi: 10.1007/978-3-030-43616-2_47.

Rifkin, J. (2011) *The Third Industrial Revolution: How Lateral Power is Transforming Energy, the Economy, and the World*. Palgrave: MacMillan.

Roth, S. (2019) 'Digital transformation of social theory. A research update', *Technological Forecasting and Social Change*, 146(May), pp. 88–93. doi: 10.1016/j.techfore.2019.05.016.

Saraswat, R. and Verma, A. (2022) 'The Fourth Industrial Revolution Key Drivers , Opportunities and Challenges at a glance The Fourth Industrial Revolution Key Drivers , Opportunities and Challenges at a glance', *Journal of Information and Computational Science*, 10(2).

Šimberová, I. et al. (2022) 'Threats and Opportunities in Digital Transformation in SMEs from the Perspective of Sustainability: A Case Study in the Czech Republic', *Sustainability (Switzerland)*, 14(6). doi: 10.3390/su14063628.

Trenerry, B. et al. (2021) 'Preparing Workplaces for Digital Transformation: An Integrative Review and Framework of Multi-Level Factors', *Frontiers in Psychology*, 12(March), pp. 1–24. doi: 10.3389/fpsyg.2021.620766.

Vandenhoe, W. (2017) 'The Struggle for Economic, Social and Cultural Rights', *Journal of Human Rights Practice*, (January), p. huw019. doi: 10.1093/jhuman/huw019.

Van Gerven, M. (2022). Studying social policy in the Digital age. *Social Policy in Changing European Societies*, 251–264. <https://doi.org/10.4337/9781802201710.00025>

Zartha, J. W. S. et al. (2016) 'Innovation strategy', *Espacios*, 37(24), p. 7. doi: 10.4324/9781315813622-13.

Ιστοσελίδες και αναφορές από διαδίκτυο

→ Θεοφάνης Παπαδόπουλος. «4^η Βιομηχανική Επανάσταση;», *Liberal Ελεύθερη Ενημέρωση*, 2019

→ <https://www.liberal.gr/apopsi/4i-biomicchaniki-epanastasi/245382>

→ Γεώργιος Πασιάς, Γεώργιος Φλουρής, Δημήτριος Φωτεινός. *Παιδαγωγική και εκπαίδευση, πέμπτη έκδοση*. Αθήνα, Εκδόσεις Γρηγόρη, 2021

→ *Μια ιστορική αναδρομή στις 4 βιομηχανικές επαναστάσεις*, 07/02/2022,

[https://ewood.gr/4%CE%B7-](https://ewood.gr/4%CE%B7-%CE%B2%CE%B9%CE%BF%CE%BC%CE%B7%CF%87%CE%B1%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CE%AE-%CE%B5%CF%80%CE%B1%CE%BD%CE%AC%CF%83%CF%84%CE%B1%CF%83%CE%B7-02/)

[%CE%B2%CE%B9%CE%BF%CE%BC%CE%B7%CF%87%CE%B1%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CE%AE-](https://ewood.gr/4%CE%B7-%CE%B2%CE%B9%CE%BF%CE%BC%CE%B7%CF%87%CE%B1%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CE%AE-%CE%B5%CF%80%CE%B1%CE%BD%CE%AC%CF%83%CF%84%CE%B1%CF%83%CE%B7-02/)

[%CE%B5%CF%80%CE%B1%CE%BD%CE%AC%CF%83%CF%84%CE%B1%CF%83%CE%B7-02/](https://ewood.gr/4%CE%B7-%CE%B2%CE%B9%CE%BF%CE%BC%CE%B7%CF%87%CE%B1%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CE%AE-%CE%B5%CF%80%CE%B1%CE%BD%CE%AC%CF%83%CF%84%CE%B1%CF%83%CE%B7-02/)

→ Hartmut Kaelble. Η βιομηχανική επανάσταση στην Ευρώπη: Μια γενική εισαγωγή. Humboldt University, Βερολίνο, Γερμανία, <https://www.he.duth.gr/sharedhistories/index.php/contents/the-impact-of-the-industrial-revolution/the-impact-of-the-industrial-revolution>

→ Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Δελτίο Τύπου. Βρυξέλλες, 19 Απριλίου 2016.

→ Ψηφιοποίηση - Τι είναι, ορισμός και έννοια – Economy-Wiki.com, <https://el.economy-pedia.com/11041145-digitization>

→ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Ειδικό Ευρωβαρόμετρο 460: Attitudes towards the impact of digitisation and automation on our daily lives (Συμπεριφορές των πολιτών έναντι των επιπτώσεων της ψηφιοποίησης και του αυτοματισμού στην καθημερινή ζωή μας), 2017.

→ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, «Ψηφιοποίηση της ευρωπαϊκής βιομηχανίας – Τα πλήρη οφέλη από την ψηφιακή ενιαία αγορά», Απρίλιος 2016.

→ Szczepański M., Digital Europe programme: Funding digital transformation beyond 2020 (Πρόγραμμα «Ψηφιακή Ευρώπη»: Χρηματοδότηση της ψηφιακής μετάβασης μετά το 2020), EPRS, Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, Οκτώβριος 2018.

→ <http://www.fme.aegean.gr/el/c/diaheirisi-tehnologias-ka-i-kainotomias>

→ Αντώνης Λιβιεράτος, Το εσωτερικό περιβάλλον των επιχειρήσεων,

<https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&cad=rja&uact=8&ved=2a>

→ Ελληνική Δημοκρατία, Υπουργείο Ψηφιακής Διακυβέρνησης, nationaldigitalacademy.gov.gr – Σε λειτουργία η Ψηφιακή Ακαδημία Πολιτών, Δελτίο Τύπου, 06/05/2020

<https://mindigital.gr/archives/1416>

→ Η ψηφιακή εποχή: ευκαιρίες και προκλήσεις για την εργασία και την απασχόληση, 26 Απρίλιος 2022, <https://www.eurofound.europa.eu/el/topic/digitalisation>

→ European Commission, Digital skills and jobs, <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/high-performance-computing>

→ Αλέξανδρος Καρατζάς, Κίνα: Πραγματοποιήθηκε το πρώτο χειρουργείο με χρήση 5G Απομακρυσμένη επέμβαση από απόσταση 50 χιλιομέτρων, Unboxholics, 15/01/2019, <https://unboxholics.com/news/tech/36493-kina-pragmatopoiithike-to-protο-xeirourgeio-me-xrissi-5g>

→ Το 3D printing ξαναγράφει την ιστορία της ιατρικής, Liberal 2019,

<https://www.liberal.gr/technology/to-3d-printing-xanagrafe-i-tin-istoria-tis-iatrikis/247544>

→

→ Marie Lecerf και Alina Dobrena, Καταπολέμηση της ανεργίας, EPRS | Υπηρεσία Έρευνας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, Υπηρεσία Έρευνας για τους Βουλευτές PE 630.274 – Ιούνιος 2019.

→ Πρώτη Ενότητα: ψηφιακές δεξιότητες και ψηφιακή ένταξη του ανθρώπινου δυναμικού,

<https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKewiQ-OD7rT3AhWK->

[KQKHTfVC84QFnoECA0QAQ&url=http%3A%2F%2Flibrary.fes.de%2Fpdf-](https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKewiQ-OD7rT3AhWK-KQKHTfVC84QFnoECA0QAQ&url=http%3A%2F%2Flibrary.fes.de%2Fpdf-)

[files%2Fbueros%2Fathen%2F16833-20201120.p\(https://www.taxheaven.gr/news/59685/panw-apo-850-ek-oa-diaoesi-h-gallia-gia-ton-pshfiako-metaxhmatismo-epixirhsewn-ka-i-forologikhs-dioikhshsdf&usg=AOvVaw0NE_rqegCCqisdS1O6RaBH](https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKewiQ-OD7rT3AhWK-files%2Fbueros%2Fathen%2F16833-20201120.p(https://www.taxheaven.gr/news/59685/panw-apo-850-ek-oa-diaoesi-h-gallia-gia-ton-pshfiako-metaxhmatismo-epixirhsewn-ka-i-forologikhs-dioikhshsdf&usg=AOvVaw0NE_rqegCCqisdS1O6RaBH)

→ Kiss M., Posting of Workers Directive, EPRS, Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, Μάιος 2018.

→ Υπουργείο Διοικητικής Ανασυγκρότησης, 2018

→ <https://elearningekpa.gr/categories/blockchain>

→ Marie Lecerf και Alina Dobrena, Καταπολέμηση ανεργίας, Υπηρεσία Έρευνας για τους Βουλευτές, PE 630.274, Ιούνιος 2019.

→ Council of Europe, A Conceptual Model, DCE, <https://www.coe.int/en/web/digital-citizenship-education/a-conceptual-model>

→ Ελπίδα Κιαουρτζή, Digital competences in healthcare: the case of administrative, nursing and medical staff in Rhodes Greece, 2020.

→ European Union, THE EUROPEAN PILLAR OF SOCIAL RIGHTS ACTION PLAN, Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2021.

→ Ευρωπαϊκή Ένωση, Shaping Europe's digital future: *Digital skills and jobs*, 23 February 2022, <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/digital-skills-and-jobs>

→ <https://digital-skills-jobs.europa.eu/en/about/digital-skills-and-jobs-platform>

→ Chunguanf Bai, Matthew Quayson, Joseph Sarkis, *COVID-19 pandemic digitization lessons for sustainable development of micro-and small-enterprises*, Sustainable Production and Consumption, 2021.

→ consilium.europa.eu/platform against undeclared work 2019

→ Deloitte, Ψηφιοποίηση για την Ευρώπη· Συνεργασία. Καινοτομία. Μετασχηματισμός., όμιλος Vodafone, 2021, https://www.vodafone.com/sites/default/files/2021-05/digital_for_europe_GR.pdf

→ Deutsche Welle.com

→ Άννα Σαρούκου και Στέλιος Γκιιάλης, *Μεγάλες οι αρνητικές επιπτώσεις της πανδημίας στην απασχόληση στη Ρόδο και την περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου*, Ομάδα 'e-Aegean ResLab',

Πανεπιστήμιο Αιγαίου, <https://www.aegean.gr/announcement/>

<https://www.aegean.gr/announcement/%CE%BC%CE%B5%CE%B3%CE%AC%CE%BB%CE%B5%CF%82-%CE%BF%CE%B9-%CE%B1%CF%81%CE%BD%CE%B7%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%AD%CF%82-%CE%B5%CF%80%CE%B9%CF%80%CF%84%CF%8E%CF%83%CE%B5%CE%B9%CF%82-%CF%84%CE%B7%CF%82->

<https://www.aegean.gr/announcement/%CF%80%CE%B1%CE%BD%CE%B4%CE%B7%CE%BC%CE%AF%CE%B1%CF%82-%CF%83%CF%84%CE%B7%CE%BD->

<https://www.aegean.gr/announcement/%CE%B1%CF%80%CE%B1%CF%83%CF%87%CF%8C%CE%BB%CE%B7%CF%83%CE%B7-%CF%83%CF%84%CE%B7-%CF%81%CF%8C%CE%B4%CE%BF->

<https://www.aegean.gr/announcement/%CE%BA%CE%B1%CE%B9-%CF%84%CE%B7%CE%BD>

→ ΕΣΠΑ, Προγράμματα – Προσκλήσεις, Επιχορήγηση επιχειρήσεων για την απασχόληση ανέργων 30 ετών και άνω στις Περιφέρειες σε μετάβαση (MET), με έμφαση στις γυναίκες, 2022,

<https://www.espa.gr/el/pages/ProclamationsFS.aspx?item=5301>

- Τζώνη Τζανάρη, 2020. *Ψηφιοποίηση των αγορών και αντίκτυπος στην οικονομία και στο επιχειρείν*, Huffpost. huffpost.gr/entry/preifopoiese-ton-ayoron-kai-antiktipos-sten-oikonomia-kai-sto-epicheirein_gr_5e5670f1c5b62e9dc7daea0e
- e-forologia.gr/31-07-2023
- efsyn.gr/oikonomia/28-06-2023
- eures.ec.europa.eu
- eurofound.europa.eu/digitalization
- europarlament.europa.eu πολιτική /απασχόλησης
- in.gr/2021/04/14-science/technology
- imerisia.gr/tehnologia
- Ot.gr/2023-04-11
- [https:// www.newsbomb. gr/bombplus/tehnologia/story/878387/anthropos-vs-rompot-pois-tha-kerdisei-stin-epanastasi-ton-de-xiotiton](https://www.newsbomb.gr/bombplus/tehnologia/story/878387/anthropos-vs-rompot-pois-tha-kerdisei-stin-epanastasi-ton-de-xiotiton) 21-04-2018)